

PUBLICAȚIE SAPTĂMINALĂ EDITATĂ DE

ANUL I • NR. 37 • 28 SEPTEMBRIE 1990

DIN SUMAR: ● Prezențe la Consiliul Europei (Strasbourg, 18-19 septembrie): Doina Cornea, Stelian Tănase ● Timișoara: nu dezbaterii! Semnează: Gabriel Andreescu, Adrian Miroiu, George Arun, Szász János ● O primă relatare de la procesul participanților la evenimentele din 13-15 iunie ● Repere pentru o teorie a revoluției anti-staliniste. Semnează: Pavel Câmpeanu ● Un interviu cu scriitorul disident rus Vladimir Bukovski. Consemnează: Marina Mezei ● Intimplări din Dealul Mitropoliei (3). Eșeu-anchetă de Dan Pavel ● Sindromul „Copșa Mică”. Semnează: Bedros Horasangian ● Accente. Semnează: Andrei Cornea, Radu Enescu, Henri Wald.

Raport al Grupului pentru Dialog Social și al Comitetului Helsinki din România asupra evenimentelor din 13-15 iunie 1990

(Fragmente)

AGRESIUNEA STRADALĂ

(pag. 8-9-10-11)

DATORIA NOASTRĂ

Acum doi ani, într-un interviu la „Vocea Americii”, dl. Brucan, aflat atunci în Statele Unite, declara că, „dacă s-ar schimba lucrurile în România” și dacă ar avea posibilitatea de a hotărî soarta compatrioților săi, s-ar grăbi să închidă frontierele pentru a-i împiedica pe tineri să părăsească țara. Am fost atunci printre puțini care i-au dat dreptate, pe cînd alți ascultători ai acelei emisiuni spumegau contra „bătrînelui stalinist arogant”. Iată că schimbarea așteptată s-a produs și că exodul nu se oprește, exact cum o prezisese cel mai clarvăzător dintre criticii regimului Ceaușescu.

Oicare ar fi numărul noilor emigranți, apreciat în mod diferit de sursele guvernamentale sau de presa independentă, cifra nu poate fi decît alarmantă. La o vîrstă la care nu și-au terminat încă studiile, tinerii pleacă încotro vîd cu ochii și aceste pierderi se adaugă celor care, în ultimii 20 de ani, au înjumătățit generația precedentă de intelectuali din România. Între cei care pleacă altădată și cei care le calcă oștări pe urme este o continuitate. Primii erau din ce în ce mai exasperați de un sistem care ne refuza toate libertățile, în afară de aceea de a ne lua lumea în cap. După Decembrie, unii s-au întors ori au renunțat la un vis pentru care făcuseră toate sacrificiile și care s-ar fi putut în sfîrșit realiza cu cea mai mare ușurință. Dar și ei și ceilalți, care au rezistat pînă acum ispitei, erau îndreptății să nădăjduiască o înnoire radicală. Cum ea întîrzie, ba chiar pare imposibilă, mulți și-au pierdut răbdarea și expresia acestei dezamăgiri este emigrarea în masă. Chiar dacă nu e, în intenția celor ce pleacă, definitivă, ea ne lipsește de ineseși forțele capabile de a răspîndi și impune un fel de a gîndi nou, ale cărui valori esențiale sînt libertatea, competența profesională și onestitatea.

Cu fiecare dintre cei care, uitînd ce rol au de îndeplinit aici, se duc undă nu i-a chemat nimeni, situația celorlalți devine tot mai grea. Datoria noastră este să rămînem toți împreună pentru a birui greutățile. Tocmai în momentul în care intelectualilor, atrași de acțiunea politică sau pur și simplu conștienți de răspunderea socială ce le revine într-o țară care trebuie să iasă din dezastru, li se înmulțesc sarcinile urgente, se conturează tendința de a se sustrage responsabilității colective și de a căuta în altă parte un minimum de garanții de viață normală. Alti pentru guvern, cit și pentru opoziție, este o dovadă de neîncredere în programele lor, în capacitatea lor de a le îndeplini. Vina, de altfel, nu e egală, fiindcă numai performanțele celui dintîi au oferit o justificare dorului de ducă. Imaginea României nu are nici o șansă de reabilitare cîtă vreme tinerii noștri înfruntă mai degrabă necunoscutul decît realitatea țării în care s-au născut.

Și atunci, pentru că nu se pune problema de a lua în serios sfatul d-lui Brucan, care, chiar cînd era la putere, nu s-a gîndit să închidă granițele, ce acum poate avea apelul la conștiința fiecăruia, pe care-l încercăm aici, fără a fi întărit de o chează de viitor! Deocamdată, doar guvernul e singur în măsură să o dea. După declarațiile de bune intenții, e timpul să se constate o apropiere de obiective concrete ale reformei, în învățămînt și în sistemul economic. S-ar săvîrși o crimă de stat dacă s-ar pierde prilejul de a reține aici tineretul studios care e singurul sprijin al speranțelor noastre pentru țara de mîine.

ANDREI PIPPIDI

DECLARAȚIA PREȘEDINTELUI ABRAHAM LINCOLN ÎN CONGRESUL AMERICAN DIN 1860

(extrase)

- Nu puteți crea prosperitatea, descurajînd micile economii.
- Nu puteți întări pe cel slab, slăbindu-l pe cel puternic.
- Nu puteți veni în ajutorul salariatului, nimicindu-l pe cel care-i dă de lucru.
- Nu puteți consolida frăția între oameni, incurajînd lupta de clasă.
- Nu-l puteți ajuta pe cel sărac, ruinîndu-l pe cel bogat.
- Nu vă puteți feri de sărăcie, dacă cheltuiți mai mult decît cîștigați.
- Nu puteți aștepta caractere și curaj, dacă descurajați inițiativa și independența.
- Nu-i puteți ajuta pe oameni la nesfîrșit, dacă faceți pentru ei ceea ce ar trebui și ar fi în stare ei înșiși să facă.

Cimitirul Eroilor, București 22.09.1990

Fotografie de OVIDIU BOGDAN

De ce nu ne-ați citit la timp

În dimineața zilei de 20 septembrie, tipărirea revistei „22” a fost oprită chiar în rotativă de urgențele ziarului „Dimineața”. Vineri, 21 septembrie, am fost informați că hirtia necesară tirajului integral se află în gara Chitila. Sîmbătă dimineața în loc să vedem revista la chioșcuri am aflat că hirtia din gara Chitila era de fapt hirtie de scris, însă, pînă la orele 14, aceasta a mai suferit o transformare, devenind iarăși

hirtie de ziar. Revista „22” s-a tipărit luni dimineața. Nu este deloc lipsit de importanță dacă a fost vorba de o dezinformare dirijată sau de un regretabil viciu de organizare.

Mulțumim celor care, pe diverse căi, s-au interesat de soarta revistei, de temeierile întîrzierii. E un semn că revista, în pofida tuturor vicisitudinilor, are căutare.

REDAȚIA „22”

„Mă simt un rus al veacului următor”

Un dialog cu VLADIMIR BUKOVSKI

Vladimir Bukovski, una din figurile de seamă ale disidenței politice sovietice, s-a născut la Moscova în 1932. Și-a petrecut 12 ani în lagăre, deportări și spital'e de psihiatrie despre care aflăm din impresiunile cărte. Și se întoarce din nou... Om de o vitalitate deosebită, Bukovski și-a reluat, după fiecare perioadă de detenție, cu aceeași energie activitatea contestatară. La sfârșitul anilor '70 este eliberat în urma unui celebru schimb de deținuți

politici între Est și Vest. Rezident în Occident, organizează rezistența anticomunistă a emigrației. În prezent este profesor de biologie (specialist în fiziologia creierului) la Cambridge. În ultimul timp anul politic este dublat de un autentic scriitor. La Gdansk, cu ocazia festivităților „Solidarității”, Bukovski își lansează cartea sus-amintită, în traducere poloneză. Iată câteva din răspunsurile oferite jurnaliștilor cu acest prilej.

• Este mai ușor să lupți decât să trăiești înghițit de cotidian?

V.B.: În Occident eu a trebuit să fac multe, să mă împart între știință, între a scrie și a-l face pe cel de acolo să înțeleagă ce se petrece în U.R.S.S. și în țările comuniste. La început aveam două posibilități: să mă apăr sau să mă împrietenesc... și să vin în U.R.S.S.-ul. În țară lăsam o mie de oameni în închisori. A trebuit să le organizez apărarea, să fac impresie și să fac presuare. Lupta e aceeași cu diferența că nu te închid. Cercurile de stînga din Vest mă urăsc pentru că le-am stricat iluziile. K.G.B.-ul nu le urăște, li este indiferent: te închid sau te omoară. În Occident la început ne-au iubit ca disidenți. În înțelegerea lor, noi luptăm pentru un socialism mai bun. „Solidaritatea” a fost pentru ei un șoc, nu-i înghițeau președinții religioși. Noi nu vroiam socialism, deci nu le trebuia. Și așa am aflat că pot să te blochez, să te omoare psihic. În anul '70 după resentimentul lor, m-a fost clar. Vesticii nici nu înțeleg oroarea din Est. Cînd au fost jocurile olimpice la Moscova eram desigur impozitivă. De ce în Africa de Sud nu sînt jocuri olimpice? Cum poți să faci sport pe oasele a sute de oameni? Dacă soldații sovietici nu intrau în Afganistan n-am fi reușit nimic. A trebuit să-i vedem pe occidentali scindându-se. A fost greu și să apărăm Afganistanul, care n-a avut arme anti-aeriene din partea S.U.A., 7 ani. Ideea că ei, capitaliștii, se luptă cu comunistii e falsă. Ei fac cu țările comuniste negoț. U.R.S.S.-ul îi speria doar ca inamic. Acum se observă o defecare a lui Gorbaciov. Cîț și el, totul va fi bine! Chiar a apărut în presa occidentală un titlu: „Va fi viață după Gorbaciov?” Pe vesticii în general viitorul nu-l interesează. Fenomenul comunist are parte de atenție în țările care știu ce înseamnă asta - Franța, Italia. Dar S.U.A. unde oamenii sînt concentrați în sine iar la școală nici măcar nu se predă geografia (la o oră de 37% din studenții chestionați n-au reușit să găsească pe hartă S.U.A.)...

• Modelul „Solidarității” este cel care a reușit

• Pe ce direcții va evolua situația în U.R.S.S.?
V.B.: Spre plătă liberă drumul va fi abrupt pentru că nu au acumulări. Apoi asta nu se poate realiza pînă mai stau în scaune comunistii. În rezolvarea pacifică a situației e hotărîtoare consolidarea forțelor democratice, astfel se va introduce starea de asediu (legea marțială) care-i va mai ține pe comunisti la putere cel mult un an, iar totul se va sfîrși cu un război civil. La Congresul forțelor democratice de la Praga tot erau de această părere.

• Care este opinia dv. despre mișcarea „Solidaritatea”?

V.B.: Între '56 al Ungariei și '63 la Cehoslovacia, '69 al Poloniei (capete de pod) modelul „Solidarității” este cel care a reușit. Este și limitat - mînerii sovietici, cubanezii. Nu știu ce va fi din „Solidaritatea” peste un an. Un sindicat nu se poate ocupa de economia pieței libere care aduce „nedreptăți sociale”. Dar conducerea poloneză de acum, compusă în bună parte din membrii „Solidarității” ne-a dezamăgit. N-au recunoscut independența Lituaniei. Ne întoarcem deci la mentalitatea comunistă: „să nu fie în satul meu”. La fel în problema trupelor sovietice care ar stabiliza situația în Polonia. Culmea! Dacă Polonia se închide pe o înțelegere locală a fenomenelor nimeni nu va avea de cîștigat. Tot așa procedeză Ungaria, Cehoslovacia. Poate scindarea ce se înregistrează astăzi în conducerea „Solidarității” va aduce o schimbare de raporturi.

• V-ați întâlnit în America cu Soljenitin?

V.B.: În '78 corespondam cu Soljenitin. Dar el a făcut un legămint cu sine că va scrie o istorie a revoluției ruse. Are deja 7 volume de 1.500 pagini fiecare. Lucrează 16 ore pe zi și nu mă-e la îndemînă. S-a deranjat ca să stăm de vorbă. Cînd am avut de stabilit legăturile cu Vestul, cînd m-am ocupat de „Samizdat” l-am cunoscut bine prin cărțile lui.

• Cum să nu minți, atunci s-a terminat cu partidul...

• Cum stau lucrurile acum în Rusia?
V.B.: În U.R.S.S. sînt acum 800 de ziare neformale. Eu nu vreau să intru în vreun partid, deci am legături și cu aripa moderată și cu cea radicală. Trebuie să consolidăm forțele democratice și să facem cîteva lucruri cheie, astfel va fi un haos. Nu putem pleca mai departe pînă nu scăpăm de Gorbaciov. El cînd a lansat „glasnost” s-a gîndit să controleze partidul, să-l consolideze sub direcția lui. Pînă atunci mass-media ignorau faptele. El a spus hai să nu ignorăm ei să interpretăm. Să spunem deci adevărul despre prezent și trecut. Noi am ris: cum să nu minți, atunci nu va mai fi U.R.S.S., s-a terminat cu partidul. Numai Lenin și Gorbaciov sînt buni, iar mijlocul mărului e stricat? Așa a început căderea. Opinia socială a existat, iar stăpînirea a trebuit s-o ia în considerare. K.G.B.-ul ar mai vrea să închidă pe cite unul, dar nu mai poate.

• Nici astăzi nu aveți voie să intrați în U.R.S.S.?
V.B.: Partea democratică din U.R.S.S. stringe semnături ca Bukovski să revină. Numai că eu am spus: dacă cei din opoziție sînt serios mă întorc dar s-o fac doar pentru a da atu-uri perestroikă, nu. Vor spune

— în uita ce sistem avem, pînă și Bukovski poate să vină.

• O Rusie independentă nu va avea tendințe expansioniste?

V.B.: Dacă Rusia nu va fi o putere colonială, nu. Nici o ideologie de acum nu duce la expansiune teritorială. Cei 2.000 de oameni din extrema fasciștă nu reușit să ajungă în parlament. Sînt priviți sceptic. Interesul rusec este să nu existe colonia pentru că este antidemocratică. Eu as lăsa și acum toate republicile să se desprindă. Dar în Ucraina sînt opinii diferite. Ucraina de Est este mult mai rusificată.

• Ca scriitor ce ne puteți spune despre literatura occidentală?

V.B.: În Vest literatura și arta sînt acum într-un vacuum. Poate e o legitate sau o întâmplare. Tom Wolfe în S.U.A. poate e singurul scriitor de romane. Iris Murdoch în Anglia e dostoia albă, și ea scrie romane. În Franța care are mulți cititori e foarte puțină literatură. Romanul a fost înlocuit de documentarism. Documentul și autobiografia au succes. Poate la mijloc sînt și explicații comerciale.

• Unul minca urzici...

• Cum au supraviețuit oamenii din închisorile sovietice ale anilor '60?

V.B.: Simțul disperării era mult mai mare decît în Polonia pentru că în U.R.S.S. nu se întâmpla nimic. Dar căderea militanților s-a observat în afara închisorii, mai ales la cei ajunși în Occident. S-au adaptat. Au făcut lucruri de care nu l-auș fi crezut în stare. Cu-au simțit obligați să ocupe locul pe care li credeau corespunzător pentru ei. Dar posturile din facultăți erau dirijate de comunistii vestici. Granițele între rîu și bine s-au dispersat. Ei au rezistat la presiune. La desțindere s-au pierdut. Nu e bine să conținezi cu comunistul, e un soi de forță malefică, pînă la urmă obține ce vrea. Pentru părerile astea mi-au spus că sînt primitivi.

• În ce rapoarturi sînteți cu prietenii rămași în U.R.S.S.?

V.B.: Noi nu ne-am ocupat de politică ci de rezistența morală. Asta nu pregătește politic. Dimpotrivă! Unii ruși chiar spun: politica și morala nu se pot amesteca. Dar nu este așa, în Vest un politician corupt nu supraviețuiește. Excoerenta mea din Vest m-a făcut să nu mă mai înțeleg cu prietenii. Am un spectru foarte larg în observație. Am primit multă informație. Am și deformat: nu pot scrie în rusă articole. Nu am vocabular, totul e sau corupt de mardam (efect al faptului că nu am trăit normal 72 de ani) sau calchiat (ex.: cuvîntul marketing din rusă).

• Cum ați rezistat la „tratamentele” din detenție?

V.B.: Rezistența psihologică în detenție este esențială. Antrenamentul cerebral, menținerea concentrării este cîmura rețetă pe care o am. Am învățat în închisori engleza, m-am ocupat de științe cu toate dificultățile. Era ilegal să primim cărți și totuși le aveam. Cel care s-au de-lăsat au chiac. Fiecare există rețetă. Unul minca urzici, spunea că sînt fotositoare...

• Să vindem o marfă reală, la prețuri reale

• Cum vedeți disensiunile istorice dintre națiunile estice?

V.B.: De vină este și o propagandă de stat. Sovieticul de pildă are în cap că U.R.S.S. îl ajută pe cei din lagărul socialist în detrimentul populației. A existat chiar întrebarea: „De ce fac polonezii grevă cînd au de 2 ori mai multă carne decît noi?”. Răspunsul e simplu: de ce nu faceți grevă? Trecutul acesta se poate uita. Hai să vindem ce este azi, ca marfă reală și la prețuri reale.

• V-ați restabilit în Rusia?

V.B.: Față de ruși am o diferență de cultură politică, de înțelegere a lucrurilor și asta mă face să mă simt un rus al veacului următor. Din pornire pur omenescă as rămîne în Vest, e mai confortabil. Dar dacă ai o datorie, o îndeplinesti indiferent de dorința personală. Dacă va trebui, voi trăi în Rusia.

(Aici, direct interesat de imaginea domniei sale asupra României, mi-am îngăduit să-l întreb.)

Rep.: Dominanța vîieții dvs. pare politică, atît sînteți de neobișit. În Occident ați strîns într-o organizație disidenți anticomuniști; de unde veneau ei?

Vladimir Bukovski: Din acest comitet internațional de rezistență împotriva comunismului făceau parte și nicaraguani, cubanezi, vietnamezi, chinezi. A existat pînă în '69 fiind foarte activ. Aveam cîteva aspecte în vedere. Nu încercam să conducem mișcările de rezistență din țările comuniste, era un centru consultativ, de coordonare. Puteam să ne ajutăm reciproc, să găsim o strategie comună și să schimbăm opinia socială din Europa relativ la aceste regiuni. Între membri a fost și Paul Goma. În '63 comitetul s-a constituit oficial. Desigur între membri erau polonezi, cehi, bulgari, iugoslavi și foarte puțini albanezi.

Rep.: Spuneți că țările afectate de comunism n-ar trebui să se gîndească doar la grădina proprie.

V.B.: Internaționalismul meu nu vine din caracter, ci din înțelegerea comunismului care este un fenomen mondial. Este boala întregii omeniri. Răspunsul corect la acest fenomen poate fi doar internațional.

Cubanezii noștri au trebuit să conțineze cu angolezii noștri ca să împiedice acțiunile Cubei în Angola, unde au fost 60.000 de cubanezi - corp expediționar pentru introducerea comunismului acolo. A trebuit să-i ajutăm pe afgani. La fel să descurcăm istoria confuză din Asia de Sud-Est unde sovieticii erau în Vietnam iar vietnamezii în Cambodgia. Un ghem greu de descurcat.

• Operație moscovita

Rep.: Cum reusești să obțineți informații corecte?

V.B.: Întîi trebuia să îndepărtezi ideea de caracter național al comunismului. Pentru cambodgieni el era intruchipat de vietnamezi. Spuneau: comunismul a venit multumită vietnamezilor, este invenția lor. S-o scoți la capăt cu acest fenomen curat vietnamez e imposibil. Ei își au kmerii roși ș.a.m.d. Trebuie căutată rădăcina și ea se observă în plan internațional.

Rep.: Așa ați interpretat și evenimentele din decembrie '89 din România?

V.B.: În România am văzut că impulsul a fost dat de la Moscova. Operație moscovită. Figurile care au apărut ca alternativă la Ceaușescu, erau celebre pentru legăturile lor cu Moscova. Eu îi știam din cartea lui Pacepa și din evenimentele petrecute nu cu mult înainte de revoluție. Au avut cîteva membri ai biroului politic sau ai C.C.-P.C.R. care s-au adresat la O.N.U. cu o plîngere asupra încălcării drepturilor omului. Eu sînt un realist. Eu însumi am trăit în epoca stalinistă. Știu că regimul lui Ceaușescu se deosebea de cel al lui Stalin foarte puțin. În epoca lui Stalin, eu un membru al biroului politic să trimiță la O.N.U. o scrisoare de protest împotriva propriei conduceri era imposibil. Nu se poate, asta înseamnă că au avut un spate foarte puternic. Deci sovieticii le-au dat un impuls promițîndu-le garanții: „Nu va emoționați, așa e mai bine” și le-au explicat ce va fi. În primul rînd, un om cîștigă nu putea să intre în biroul politic a lui Ceaușescu. Așa cum nici în U.R.S.S. nu se putea.

Rep.: Dar ei spun că s-au desis, că sînt alții.

V.B.: ...Inainte de a se căl. În ce mod în toamna anul trecut cei șase au înțeles brusc ce se întîmplă. Inainte nu înțelegeau...

• Astfel de minuni nu se petrec în comunism

Rep.: Se spune că nu se poate face nimic, nu aveam siguranța că nu se va repeta '68-ul ceh, Polonia legii marțiale...

V.B.: Teama trebuia să fie în primul rînd față de Ceaușescu, nu față de Moscova. Moscova nu trimite tancuri pentru că șase oameni se plîng la O.N.U. Noi am înțeles repede manipularea mișcării populare. Cînd au început la Timișoara știam puțin și puteam crede în firescul revoltei. Confiectele etnice în Transilvania erau serioase, puteau izbucni. Pastorul Tokés este clar un om cîștit, am văzut un interviu cu el la TV, nu-l agentul jîmănu, spune ce gîndește. Și faptul că au încercat să-l aresteze, iar oamenii au protestat este firesc. Nu se subînțelege un complot al K.G.B.-ului. Ulterior s-a aflat că și-n povestea asta sînt ciudățeni. De exemplu numărul morților. Cînd ne-au spus că se trage din elicoptere și că au fost uciși 60.000 de oameni, n-am știut dacă-i o manipulare sau un fapt real. Apoi am aflat că au murit mai puțini. Deci în Timișoara se putea. Dar ca în București să se întîmple totul cu așa o viteză, și-n fața lui Ceaușescu? Asemenea minuni în comunism nu se potface. Masa de oameni strînsă pentru Ceaușescu era foarte bine aleasă (verificată). Dacă acești oameni încep să-l fluiera pe Ceaușescu, înseamnă că au primit ordin să se comporte așa. E o schemă canoșcută. A început conspirația. Cum s-a derulat știti. Știti și cum s-a comportat armata...

(Aici interviul se intrerupe, gazdele poloneze își continuă programul).

A consemnat
MARINA MEZEI
Gdansk, 31 august 1990

COUNCIL OF EUROPE

Consiliul Europei a fost fondat în 1949, ca organizație europeană de cooperare interguvernamentală și parlamentară. Scopul său este de a realiza o legătură mai strânsă între membrii săi în vederea salvării și promovării idealurilor și principiilor care formează patrimoniul lor comun și în vederea favorizării progresului economic și social al acestora (art. 1 din Statut). În prezent el cuprinde 23 de țări membre.

Principiile statutare ale Consiliului Europei sînt democrația pluralistă, respectul drepturilor omului și statul de drept. Membrii lui recunosc principiul preeminentei dreptului și principiul în virtutea căruia orice persoană aflată sub jurisdicție trebuie să se bucure de toate drepturile omului precum și de libertățile fundamentale (art. 3 din Statut).

Din broșura „Consiliul Europei. Evoluție și perspective”, septembrie 1990

PREZENȚE LA STRASBOURG — 18 — 19 sept. 1990

„Omul care nu este liber, nu-și asumă actele“

Un interviu cu DOINA CORNEA
consemnat de GABRIELA ADAMEȘTEANU

G. A.: Lucrările Consiliului Europei au fost deschise de doamna Catherine Lalumière. Au vorbit personalități importante (Mario Soares, B. Geremek). Dumneavoastră urma să vă citiți textul pregătit pentru una din grupele de lucru (Drepturile Omului), dar pe neașteptate v-a fost solicitată intervenția chiar în prima zi. Nu se obișnuiesc aplauze în această sală, dar după ce ați terminat de vorbit, ați fost aplaudată.

D. C.: Cred că tonul a impresionat, pentru că a fost direct, sincer. Am vorbit 15—20 de minute. Am spus că orice stat de drept trebuie să se sprijine pe respectul propriilor săi cetățeni și pe demnitatea lor. Eu am încercat și pe timpul lui Ceaușescu (am crezut atunci că-l voi putea convinge) să explic că guvernării înșiși sînt primul interesat în libertatea oamenilor, pentru că omul care nu este liber nu-și asumă actele — deci nu este responsabil. În comunism totdeauna statul sau instituția își asuma responsabilitatea actelor. Omul liber își asumă actele, își asumă responsabilitatea care decurge din propria lui libertate și în același timp poate să rămână creativ cu adevărat. Deci un guvern este direct interesat să protejeze libertatea cetățenilor pentru că nu mai astfel ei vor fi responsabili și creativi. Și unul din motivele pentru care economia noastră nu a mai funcționat (pe lângă centralism și pe lângă alte cauze) a fost și faptul că oamenii au încetat să mai fie creativi, să aibă inițiativă, și-au pierdut simțul responsabilității — chiar față de munca lor mărunță, în contextul social. Protejind libertatea cetățenilor, guvernul asigură și promovarea valorilor morale, politice, creative. Am făcut apoi o comparație cu celelalte țări și am arătat că dacă ele sînt mult mai avansate pe drumul democratizării, este pentru că în ultimii ani acolo a fost o margine mai mare de libertate care le-a permis să-și creeze structurile sociale, civile și poli-

tice (fie și embrionare) ca un punct de pornire. A contat și faptul că în aceste țări partidul comunist, avînd o tradiție reală după primul război mondial, avea și cadre mai pregătite, de mai mare valoare, pe cînd la noi partidul comunist număra doar câteva sute de oameni, probabil de bună credință, dar mult mai nepregătiți. De aceea partidul însuși a căzut pradă manipulării puterilor succesive care s-au perindat la noi, și influenței externe — a stalinismului. Stalinismul a existat și în celelalte țări, însă pe parcurs s-a renunțat la el. Pe urmă am trecut la revoluția noastră, am explicat termenii, am spus că eu numesc revoluția (nu revoluțiile) ceea ce au făcut țările, masele care au ieșit pe străzi, sub gloanțe, în diferite orașe ale țării (și le-am enumerat: Timișoara, Cluj, București, Brașov, Sibiu, Oradea, Arad și celelalte). Oamenii au ieșit spontan, a fost o revoltă anticomunistă și bineînțeles anticomunistă. Numai că cei care s-au revoltat spontan nu aveau, după eliberare, la dispoziție nici un fel de structură. În schimb, în fața lor se afla deja o putere gata pregătită, o continuare a puterii reprezentată de foștii comunisti, intrați cu Ceaușescu într-un conflict de putere, nu într-un conflict ideologic de răsturnare a sistemului. Această nouă putere a început să se formeze cu mult înainte de manifestările spontane, sînt măturile în această privință (Militaru, Brucan care nu făcuseră aluzii, chiar dacă nu au fost explicit). Ei erau pregătiți să preia puterea, se sprijineau pe cel puțin o parte din securitate, din nomenclatură, din procuratură — în momentul cînd ceilalți țere au răsturnat de fapt regimul Ceaușescu și s-au ridicat pe străzi. Ei n-au ieșit pe străzi doar pe neașteptate. A fost o luptă inegală pentru că după 22 decembrie ei au avut la dispoziție fostele structuri ale puterii comuniste, nu numai structura partidului. Și în plus s-au intitulat „emanația” revolu-

ției, confundînd astfel ceea ce cuceriseră mil de oameni. În prima zi au emis la televiziune o proclamație care părea dată într-un spirit democratic, în ea se vorbea despre pluralism, proprietate privată, drepturile omului și ceea ce ne-a frapat a fost că după trei zile au apărut modificări restrictive (cred că în legătură cu proprietatea privată). Iar de atunci încolo nu au făcut decât să neghe ceea ce promisese. Au promis că vor fi o putere provizorie care se va dizolva după alegeri, însă au participat la alegeri. Au promis că vor garanta pluralismul, dar lupta electorală a fost foarte inegală, ei își aveau structuri în cadrul întreprinderilor, consiliilor, începînd încă din luna ianuarie. În aceste consilii se vehicula ideea că privatizare înseamnă goma, colaborarea cu Occidentul — a vinde țara străinilor, s-a creat un fel de xenofobie la muncitori, și-l illescu făcea pe atunci vizite de lucru în întreprinderi, dar cînd paridele nu vrut să aibă și ele contacte cu muncitorii la cluburile întreprinderilor, li s-a spus (cel puțin la Cluj știu sigur) conform dispoziției venite telefonic de la București: „Nu se face politică în întreprinderi”. Deci partidele n-au avut contact cu muncitorii, și aici la țară n-au putut să pătrundă, erau primite de echipe de bătauși. Presa liberă și presa partidelor de opoziție a fost împiedicată și prin difuzare și prin distribuirea hîrtiei, televiziunea arăta ceea ce era important, la miezul nopții, sau în secvențe de un minut (două minute) o manifestație, sau vorbituri prezentate fără sonor. Astfel înclt ei au dispus de toate mijloacele pentru a prelua și pentru a-și consolida puterea, pentru a zădărnici activitatea grupurilor de opoziție, a partidelor, și pentru a împiedica alcătuirea societății civile. Și sindicatele libere au avut dificultăți pentru a se organiza, dar mai ales partidele politice au avut de suferit: numai partidul național-țărănesc a avut peste 30 de sedii

distruse, cu aparatură cu tot. Opinia publică a fost complet manipulată. Au început și campania de calomnii, împotriva mea începuse din ianuarie, tristețea este că s-au comis adevărate atentate morale împotriva unor personalități culturale de cure țara are nevoie pentru formarea și menținerea spiritualității noastre. Prin aceste abuzuri se discreditază nu persoane, ci cultura română, de fapt — ceea ce nici Ceaușescu nu a reușit. Ceaușescu a interzis scrierilor să publice și acestuia a avut toată efectul contrar, a concentrat atenția, simpatia asupra lor. Dar acum a fost un asasinat moral, au reușit prin minciuni și calomnii să divizeze pe categorii sociale, profesionale, de vîrstă, de naționalitate, de confesiune populația care în timpul lui Ceaușescu se afla împărțită în două tabere: una minoritară, care reprezenta puterea, și masa largă a cetățenilor care sufereau alături și erau solidari. Și acestia nu numai prin minciuni, dar și prin repetate contramanifestații (tot minciuni și ele) care au ajuns să ia aspectul violent de la Tirgu Mureș sau aceste comandouri brutale din 13—15 iunie. Și am rugat Comisia de supraveghere internațională să ceară Comisiei de investigații să facă anchete asupra crucilor celor neidentificați din cimitirul Străulești. Pentru că perioada România iese din orice legalitate și din stat de drept devine un regim de teroare. Am vrut să termin totuși cu o notă de speranță, am spus că am impresia că opoziția este în mare creștere și încearcă să se organizeze, că este încă împiedicată, dar crește numeric și ceea ce lipsește este doar puțină de a se structura mai eficient. Pentru a se ajunge la crearea unor structuri de opoziție, trebuie încă timp. De aceea am solicitat din nou ajutorul Consiliului Europei ca să susțină procesul de democratizare al poporului român, neoferind ajutor politic puterii instalate decît condiționat, după ce guvernul român dovedește că aplică principiile universale ale democrației: dreptul la informare al cetățenilor (o televiziune, o presă liberă) dovadă că și pluralismul funcționează normal (adică partidele sînt lasate în pace să se organizeze și să activeze), o legislație pe principiile democratice, dovezi că societatea civilă se poate structura și activa normal. Am cerut ca poporul român să fie ajutat prin nivelul de învățămînt, cultură, societate civilă, legislație, presă. Și am statuit pentru organizațiile de tineret democratice, ca să nu fie pierdut din vedere tineretul care ne-a adus libertatea.

Doamnelor și domnilor,

Așa cum a spus mai devreme domnul Hunter^{*)}, este urgent să se ia măsuri pentru ca România să nu fie pierdută pentru democrație. Despre acest subiect aș vrea să vă spun câteva cuvinte.

Observăm decalajele între diferitele procese democratice din societățile post-comuniste. Explicația se găsește în situația de la care au pornit aceste procese, odată de la gradul în care societatea civilă a fost distrusă de comunism. Consecințele sînt: dezvoltarea democrației va fi diferită de la țară la țară în centrul și estul Europei. Fiecare societate post-comunistă urmează și va urma un drum specific, un zig-zag de pași înainte și înapoi, de victorii și esecuri. Putem să ne imaginăm că unele din aceste societăți se vor opri la un moment dat — cel puțin vremelnic — în drumul spre democrație. (...)

Între țările pe cale de a se debolșeviza, România este cea mai întîrziată. România de-alfel este, în ultimele decenii, o excepție. Întîi a fost țara cea mai anticomunistă, în care mișcarea de stînga a fost practic insignifiantă. În comparație cu celelalte țări, ce se vor comunita în anii '80, și care aveau puternice tradiții de stînga, inclusiv comuniste și revoluționare (Bulgaria, Ungaria, Germania), România va suferi cea mai vastă comunicare. România n-a participat la invazia Cehoslovaciei în '68. În anii '70-'80 Ceaușescu a fost considerat capitolul teribil al sistemului comunist „se opunea celorlalte țări satelite”, era liderul aproape liberal al „unei mici țări care rezista Kremli-

nului”. La mijlocul anilor '80 România a fost țara unui nebun paranoid care nu înțelegea schimbările istorice: de exemplu, perestroika și noul relații internaționale.

Astăzi România are de asemenea o situație de excepție. Domnul Geremek^{**)} a vorbit ieri despre refuzul de a recurge la

tura este în continuare în poziții de comandă și decide în toate problemele societății românești. Acest grup social încearcă să-și păstreze privilegiile și puterea de altă dată, lor societatea civilă nu poate încă să articuleze o opoziție viabilă, o alternativă reală. Găsim aici consecințele istoriei noastre tragice. (...)

Șansa a treia

Fragment din cuvîntarea rostită la 19 septembrie 1990

STELIAN TĂNASE

violenta, de strategia acestei revoluții europene pașnice din 1989. În România a avut loc o schimbare prin mijloace violente, o revoltă singeroasă. Această formă a fost radical diferită de ceea ce s-a întîmplat în estul și centrul Europei. Și ultima excepție: țările care au suferit regimuri comuniste au intrat decise în procesul democratizării, în vreme ce România stagnează și este în pericol de a pierde contactul cu aceste procese. (...)

Cauzele acestor ultime două excepții le găsim în distrugerea aproape completă a societății civile. Este o imposibilitate să duci la capăt o revoluție anticomunistă, bazîndu-te pe vechile structuri. Nomenclatura a umplut vidul politic de după evenimentele din decembrie trecut. Nomencla-

Năi ne găsim în fața mai multor scenarii: primul: un regim populist, organizat în jurul unui lider charismatic, providențial, identificat greșit cu autorul înălțării identitarii; un fel de dictatură semiproletară-semipersonală (interesant e că și Polonia, atît de diferită de România, se află în fața aceluiasi scenariu ca România). Al doilea: un regim autoritar bazat pe alianța între burocrație și armată. Și al treilea: o democrație. Cum vedeți, democrația are șansa a treia.

Ne aflăm astăzi în aceeași situație cu Polonia după 1981, cînd Puterea a încercat cu o lovitură de forță distrugerea opoziției, prin reprimarea oricărei rezistențe și atacuri contra a tot ceea ce este diferit de autoritatea centrală (grupuri

independente, intelectuali, ziare, partide). Regimul a încercat în prima parte a anului să se sprijine pe muncitorii industriali, pe țărănimea săracă (și în România toți țărani sînt săraci), pe fosta administrație. Observăm identitatea bazelor sociale cu cea a fostului partid comunist. A plătit salarii fără să ceară producție, a făcut promisiuni cu privire la păstrarea locurilor de muncă, aprovizionarea și înghețarea prețurilor. Toate acestea — motivate de campania electorală — au dus la accentuarea crizei economice și sociale. Astăzi situația financiară, tehnică și economică a României este dezastruoasă. Sîntem în imposibilitate de a continua ca pînă acum. Domnul prim-ministru Roman a spus-o și el de mai multe ori. În acest punct doresc să reamintesc cuvintele d-lui Hunter cu care am început.

Viața partidelor nu epuizează niciodată viața politică. Forțele democratice sînt pe cale de a recupera decalajele istorice pe măsura ce societatea civilă se rearticulează. Acestea sînt singurele în măsură să aducă România în procesul democratic în care au intrat societățile post-comuniste.

România de astăzi rămîne personajul cel mai tragic al dramei istorice care se joacă în acest final de secol în Europa.

^{*)} Dr. Robert Hunter, director la Centrul pentru Studii Strategice Internaționale (S.U.A.).
^{**)} Bronisław Geremek, președintele Grupului Parlamentar Civic (Polonia).

ACENTIE

Andrei Cornea

• Necesara demarcare

Alegerile de la 20 mai au fost câștigate de F.S.N., grație, în bună măsură, unei victorii propagandistice. În momentul de față însă, același F.S.N. este pe punctul de a pierde o bătălie capitală datorită unei intolerabile slăbiciuni propagandistice. N-am votat nici eu Frontul, nici eu candidatul său la președinție. Dar ceea ce se întâmplă acum, îmi stârnete indignarea și nu mă bucură niciun.

Este vorba despre bătălia pentru reformarea economiei. Guvernul, așa cum ne-au spus-o în câteva rânduri, domnilor Roman, Severin sau Vătășescu pare să se fi raliat ideii „terapii de șoc”. Este, probabil, unica soluție, căci a pluti ceva mai multă vreme în spațiul incert dintre socialism și capitalism, a beneficia de felurile libertății, fără o infrastructură economică și legislativă corespunzătoare, este pur și simplu o imposibilitate și o nebunie. Pariul angajat poate fi considerat riscant, fiind el, în fapt, singurul fostu rezonabil. Dar pentru reușita acțiunii stârnete ale cărei costuri sociale nu mai este deloc nevoie să amintim, Guvernul trebuie să aibă de partea sa marea majoritate a populației active. Dar ca să aibă de partea sa, programul guvernamental trebuie să explice pas-cu-pas, oamenilor trebuie convinsă, lămurită, aprehensiunile lor trebuie înlăturate. Pe scurt, este nevoie de o cif se poate de inteligentă și cit se poate de cuprinzătoare acțiune mediatică pentru introducerea rapidă a economiei de piață. Or, ceea ce se face în acest domeniu este derizoriu, dacă nu chiar contraproductiv.

Televiziunea, atât de activă înainte în a compromite opoziția, a devenit de la un timp cu totul edulcorată și limitată. Dar crede cineva că fără un bombardament zilnic de educație economică, de educație juridică și politică, de dezbatere asupra programului guvernamental, și mai ales, fără o informare corectă și cuprinzătoare privind legile discutate și votate în Parlament, cetățeanul va putea căpăta încredere în ceea ce i se spune „de sus”? Nu va fi el timorat, șovăielnic, supus influenței nefaste a avonurilor de tot felul? Căci frica este înzestrată de ignoranță. Televiziunea își închipuie cu nonsalanță că se achită de obligațiile ei dacă se limitează la a transmite programe distractive, muzică, filme și doar cite un interviu o dată, cel mult de două ori pe săptămână cu o personalitate politică, interviu plâsat, desigur, public, la ore tirzii și condus de obicei mixerabil de către redactor. Dar nu programele distractive și nu complexitatea redacțiilor vor crea disponibilitatea populației pentru o reală cooperare la programul de reforme radicale, ci înțelegerea acestora. Nu sistemul actual tenații să bânuiim Televiziunea de rea credință față de programul guvernamental și, în orice caz, să o socotim ca dovedind o inadmisibilă incompetență?

Dar instalarea în România a unui nou sistem economic, ca și a unui nou sistem politic, lucru dorit, presupun, nu numai de opoziția democratică, dar și de Guvern și de o parte cel puțin a F.S.N.-ului, poate fi frînată și chiar contracarată nu doar de temerile spontane ale unei populații neinformate, dar și de o veritabilă, chiar dacă nedecarată formal, opoziție nedemocratică. Alături din fostii activiști de partid și securiști de clasă, din susținătorii neobrăzați ai celui lui Ceaușescu, din ariviști de toate fețele, pe scurt, o „monstruoasă coaliție” a canalelor, această opoziție se arată tot mai activă și mai energică. Având drept fier de lance revistele „România Mare”, „Democrația”, dar având simpatizanii și în redacțiile ziarelor „Azi” sau „Dimineața”, această mișcare, a cărei ideologie amestecă comunismul dinastic cu național-socialismul și a cărei nostalgie pentru Ceaușescu nici nu se mai disimulează, se arată extrem de abilă în a discredită Revoluția din decembrie, în a șterge deosebirile dintre călzi și victime, în a ajiza până la extrem pastuni șovine și chiar, uneori, rasiste. Cred că este împede pentru oricine că falmoasa „revenire în Europa”, cerută și de Guvern cu toată stăruința și la care Guvernul lucrează, nu poate avea nimic de-a face cu ideologia acestei mișcări retrograde. Și este de presupus că încrederea Occidentului în autenticitatea intențiilor de reinnoire socială, politică și economică din România ar fi grav afectată, dacă s-ar crea impresia că organizațiile și revistele dirijate de Eugen Barbu, Cornelia Vadim Tudor sau Eugen Florescu se bucură de aprobarea, fie și tacită, a actualilor Puteri.

Nu propunem estuși de puțin interdicerea acestor reviste. Dar este extrem de grav faptul că publicațiile guvernamentale, ce s-au arătat extrem de asidue în a acoperi cu grave acuze pe opoziția democratică, neabținându-se de la calificări ca „legionari” sau „fasciști”, rămân mute în fața altora care, de data aceasta, cu adevărat ar merita asemenea nume. Să fie această tăcere o complicitate? Din partea citorva gazetari de la publicațiile guvernamentale lucrul nu poate fi exclus.

Pasivitatea Puterilor însă sugerează slăbiciune și poate constitui o nouă mare „gafă” politică. Într-adevăr, ce poziție ia față de aceste mișcări extremiste și cauzate președintele Iliescu, care a denunțat mereu extremismul de toate nuanțele? Oare accentele de incriminare revanșardă auzite uneori de la „Dreptatea” sînt mai grave și mai nocive imaginii României decit confinaua isterie de invective și de calomnii de la „România Mare”? Oare un guvern care își face din promovarea competenței un punct de onoare poate să-i permită a nu lua distanță față de campania de presă dusă de activiști ignari și de plagiatori denunțați public?

În realitate, se pare că Guvernul controlează mult mai slab decit s-ar putea crede „mass-media” și nu se arată conștient de faptul că, în momente de criză economică și socială, naționalismul extremist și nostalgia după stabilitatea în paupertate a regimului comunist se pot răspîndi în cercuri destul de largi, dacă nu sînt contracarate inteligent, minind încrederea necesară în programul de reforme și slăbind coeziunea socială necesară pentru acesta.

Fapt este că autoritățile risică să piardă bătălia pentru reformă, din lipsa de sprijin „mediatic”. (Care este altceva, desigur, decit propaganda de partid.) Nu cred că opoziția democratică ar trebui să se bucură. Cîi despre susținătorii defunctului dictator, ei se bucură cu siguranță.

P.S. Citesc între timp în „Gazeta de București”, săptămînal al F.S.N., câteva luări de poziție foarte critice la adresa „României Mari” și a antisemismului lui C.V.T. Dacă nu e numai o tactică de conjunctură, e un început de bun augur.

ACENTIE

Radu Enescu

• Prefecturi și racorduri

România postrevolutionară și antitotalitară și-a înscris în palmaresul gloriei câteva recorduri mondiale absolute.

România este țara în care oamenii se zgîlesc cea mai mare parte din timp la micul ecran, pentru că lecturii nu i se pot dedica din lipsă totală de becuri.

Drept care românul își perfecționează zilnic dicționa și își cultivă mintea ascultînd fluentă verbală, fără sincope, precum și ideile profunde și un fin humor ale d-lui Benone Neagoe.

România este țara în care betonul armat pentru structurile construcțiilor va fi înlocuit cu piinea vîndută la brutării.

Drept care românul rontînd beton, stomatologii vor fi mai puțin ocupați, în schimb edificiile durate din piinea mai tare ca piatra vor deveni mult mai rezistente la seisme.

România este țara în care se tipăresc cele mai multe periodice din lume și se consumă cea mai redusă cantitate de hîrtie igienică.

Drept care am fost premiați de Crucea Roșie Internațională.

România este țara în care este mult mai ușor să-ți frîngi șitul pe stradă decit escaladînd culmile abrupte ale Făgărașului.

Drept care românul a adăugat propriilor din cimitire, gropile de pe șoselele și bulevardele etans asfaltate și perfect întreținute.

România este țara cu cea mai operativă poștă din lume, deși funcționează doar patru zile pe săptămînă.

Drept care românul, speriat de această promptitudine, s-a hotărît să-și transporte per pedes apostolorum scrisorile, chiar și de la Sibhet la Constanța. Cel puțin nu zace corespondența zile întregi la diferite mînaștiri și schituri ale Sfintei Indiscretii.

România este țara în care evanescențele servicii de salubritate au fost privatizate și preluate de prestigioasa firmă „Clasa & păsările celeste”.

Drept care orașele sînt mîndre - lună, România este țara în care un zero „absolut independent”, turiferar zelos al fostei dictaturi, coprofag emerit și stîpîndat al Fundației culturale Eugen Barbu Florescu, pe nume C. V. Tudor, a

fost declarat organul post-mortem al „odiosului și sinistrei”, România Mare, șeful dizidenței aborigene.

Drept care numitul în semn de duioasă pietate a înființat „Mișcarea cetățenească de susținere a memoriei îndimenticabile a fostului odios și a sinistrei lui concortate”. Asociație cu scop lucrativ, mișcarea e urmașă interbeliciei lîgi „Vlad Tepeș” și se ocupă de Karate și parastase.

România este țara în care pompierii (depolitizați) se ocupă de programele de televiziune, iar de stingerea incendiilor noastre sufletești se îngrijește dl. Marinascu de la TVR-lanturi.

Drept care în scumpa noastră patrie nu mai există cenură, dar nici hîrtie pentru presa nealinată și editurile refractare.

România este țara care a demonstrat falsitatea principiului filosofic, sublată cauza tollitur effectus, principiu îndrăgit de agentul David Hume de la C.I.A. Dimpotrivă, spre a elimina cauzele se stirpesc efectele.

Drept care lăsăm magazinele goale, dar li alungăm pe bisnitari.

România este țara care produce mai mult țite decit Arabia Saudită (faptul e considerat ultrasecret de stat). Pînă și din fîntinile cu apă potabilă scot direct benzină rafinată. Restul amănuntelor în ziarul local din Bacău. Dar să nu aște japonezii. Că în doi timpi și trei mișcări constituie încă o societate mixtă și trag un pipe-line oblu din Moldova la Kyoto. Inșă noi nu ne vindem țara. Vorba unei rubricoade, elamoroase și cam ebricte tale în un miling într-o urbe transilvană: „Dumnezeu ajute / și fără valute!”

Pentru a se „dispă” această „afliure” de recorduri mondiale s-a decis numirea prefectilor nemijlocit de către guvern. În mod obiectiv și fără nepotism. Dl. Dan Martian poate să jure pe constituție că nici un nepot sau văr al puternicilor zilei nu este prefect. La rîndul lor prefectii numesc primarii ca să se evite ardolenescul „pogorlic” și „plebicistul” caragialesc. Să nu se înțelească pe vremea odiosului și a sinistrei cînd rudele, prietenii și favorizii erau numiți în posturile de conducere și orice vrednic director de întreprindere era ales sau recuzat, prin vot secret și deschis, de consiliul oamenilor muncii. Azi, această situație a fost definitiv curmată și s-au „implementat” „strategii” noi spre a feri masele de primejdia „manipulării”!

Care este mîsa sacră a prefectilor? Să administreze, cu simț gospodăresc, localitățile spre binele interesii obști. Evident, nu să facă politică. Doar nu vrem să ajungem ca new-yorkezii care se zbat într-o gravă penurie de piine, zahăr, benzină, aragaz, ulei and so on, pentru că primarul cocolat în Manhattan se ocupă de politică, nu de gospodăria treburilor obștești. A luat foc Empire State Building-ul? Imediat, mai marele peste New York se duce în Brooklyn și le spune la cetățeni că mixerabilii de portoricani, negri și legionari (e vorba de Legionera americană) au umblat unde nu trebuie cu chibrituri românești, în loc să cheme pompierii!

Foarte căutate sînt chibriturile românești în U.S.A. S-a produs o adevărată hemoragie de chibrite daiece - via America - cu complicitatea firmei americane Panam. Și ce putere ignigenă deosebită nu chibriturile noastre! Vrei să-ți aprinzi țigara, în cel mai bun caz dacă nu-ți arde casa, îți găurești costumul de haine.

Și ce coz sînt la New York, la leftinele, cosmopolitele spectacole bulevardiere! Nu la piinea noastră cea de toate zilele, ca în Drumul Taberei.

Desen de HORĂȚIU MIHAIU

Noi nu stăm la cozi la droguri, la case de toleranță sau așteptînd derizoriul ajutor de șomaj. Noi stăm la coadă doar la lucruri utile, de primă necesitate. Totul este la noi codificat. De pildă, ca să afli unde... afluează produsele confiscate de la speculanți ești obligat să depui o titanică muncă de decodare. Căci cu noi este Dumnezeu (cu mila)... Și stăpînirea (cu fiscal)...

ACENTIE

Henri Wald

• Iarăși despre „Limba de lemn”

Prăbușirea totalitarismului a lăsat în urma ei nu numai un dezastru economic, o derută politică și o carentă morală, dar și o primejdiasă eriză a individualității, care nu îngăduie, deocamdată, decit trecerea de la vechea limbă de lemn la o nouă limbă de lemn: nu se mai spune „genialul circumitor”, ci „odiosul dictator”, s-a trecut de la „unitatea de nezdruccinat” la „consens național”, iar „lupta împotriva imperialismului” a devenit „deschidere spre Europa” și „lichidarea lipsurilor” se numeste „confruntarea cu greutățile”. Ca să nu mai vorbim de cuvinte ca „derular” în loc de „desfășurare”, sau „sponsorizat” în loc de „subvenționat” sau „vizitat” în loc de „față de...” etc. etc. Supărătoare nu sînt atît cuvintele înșeși, cît repetarea lor neconștientă în expresii fixate parcă pentru totdeauna.

Ce-i drept, au trecut din vechea limbă de lemn în cea nouă și o seamă de expresii protocolare de care, se pare, că e greu de scăpat: în vreme ce oamenii obișnuți pleacă din București cu avionul pentru a face o vizită... oamenii puterii - spune limba de lemn - „părăsesc capitala pe calea aerului pentru a efectua o vizită...”

Prin expresiile ei incrementale, gata făcute, pe care le impune tuturor vorbitorilor, limba de lemn este unul din cele mai eficiente mijloace de uniformizare a ideilor și de masificare a societății. Ea nu mai exprimă nici cunoștințele și nici atitudinea vorbitorilor ei, ci doar porunci, sau, cel puțin, îndemnul Puterii.

Prin ea, oamenii încetează să mai comunice unii cu alții, ci Conducătorul comunică supușilor. Limba care a ajuns de lemn nu mai este un mijloc de comunicare între oameni, ci un mijloc de adunare a maselor în jurul Puterii. Ea nu participă la formarea ideilor, ci conșervă adevărurile definitive ale dogmei. Din clipa în care a devenit „de lemn”, limba nu mai stimulează reflecția critică, ci stabilește reflexe condiționate; ea nu este făcută pentru a educa, ci pentru a dresa. În limba de lemn nu se dialoghează, ci se ascultă monologul Puterii. Tirania începe prin suspendarea dialogului.

Dintre principalele funcții ale vorbirii, limba de lemn nu o păstrează decit pe cea organizatorică; cea cognitivă și cea expresivă sînt abandonate. Șeful gîndește și simte pentru toți. Celorlalți nu le rămîne decit să asculte, în ambele înțeleșuri ale cuvîntului: să audă și să se supună.

Limba de lemn i se opune, înainte de toate, dialogul, prin care participanții sînt alternativ vorbitori și ascultători, prin care crește respectul și responsabilitatea unora față de ceilalți, prin care cunoșterea își autoreglează înaintarea și societatea își îmbunătățește organizarea. În cursul unui dialog, vorbirea se desfășoară odată cu gîndirea.

Însă ostilitatea oricărui totalitarism față de dialog este determinată de frica pe care i-o stârnete îndrăzneala individualităților de a avea o altă părere. Oricine se oprește o clipă asupra limbii de lemn este izbit de stîlul ei impersonal. Nu oamenii se exprimă prin limba de lemn, ci limba de lemn se exprimă prin graul oamenilor. A vorbi o limbă de lemn înseamnă a accepta ca Puterea să vorbească prin gura ta.

Regimurilor totalitare nu le e teamă degenba de individualitate. Numai individualitatea este capabilă să gîndească și să ajungă, astfel, în un alt punct de vedere decit Puterea. Creația este un „miracol” profund individual. O nouă idee nu poate să se ivească decit în tensiunea dintre simțirea și gîndirea unei individualități. Colectivă nu poate fi decit producția: creatoare este numai individualitatea, chiar dacă societatea participă prin limbă și cultură la actul creator. Și limba de lemn este principalul instrument de sufocare a individualității creatoare. Impunînd vorbitorilor expresiile ei, limba de lemn împiedică transformarea experiențelor proprii în idei originale și încaed, astfel, societatea într-o banalitate mortală din care nu se mai poate ieși decit prin restabilirea dialogului și renașterea spiritului critic.

Adevăr și... adevăruri

THEODOR ROGIN

Cine vrea să afle „adevărul” despre regele României n-are decât să cumpere o carte *) cu 25 de lei de la difuzorii din Piața Romană. Am sperat să aflu în ea o lucrare serioasă și obiectivă, o analiză a instituției monarchice în România, a evoluției și rolului acesteia în istoria țării noastre, o elucidare a cauzelor ce nu determinat, în cele din urmă, înăbușarea ei. Că lucrarea are numai 45 de pagini, ceea ce, față de importanța subiectului abordat, inspiră încredere, nu e decât prima dezamăgire care-l așteaptă pe cititor.

În 1972, Editura Meridiane publica albumul *Din grația satirică antimonarchică*, vitriolant prefăcut (se putea altfel?) de Eugen Barbu. Ceea ce se voise, inițial, o demonstrație, s-a transformat, în cele din urmă, într-o contrademonstrație. Că monarchia nu a fost lublă de anumite categorii social-politice — nici nu-i greu de ghicit care au fost acestea — e indubitabil. Dar că, grația satirică antimonarchică, — expresie a acestei anipatii — a putut să apară în presa de simț, ani de-a rândul, mărturiseste, la fel de neînțelept, libertatea de exprimare într-un regim pe care comunistii aveau să-l întinuiască, după 1945 și, mai cu seamă, după 30 decembrie 1947, la stălpul infamiei.

Stranie coincidență, după 18 ani, cartea cumpărată în furnicarul pestrit din Piața Romană, are un titlu identic cu acela al volumului *Adevărul despre rege*, apărut în 1977 la Editura Ion Creangă — de fapt o antologie a scrierilor și caricaturilor antimonarchice din perioada 1871—1947. Grupajul era realizat și prefăcut de Virgiliu Ene. Și de această dată, demonstrația a acționat pe principiul bumerangului. Era dovada că acele grupuri socio-politice și intelectuale care nu manifestau aderență ideologică și afectivă față de monarchie, ba și erau chiar ostile, puteau, cel puțin, să-și exprime direct această atitudine, chiar cu riscul consecințelor ce decurg din delict de presă. De câte ori nu avut oamenii libertatea, în ordinea comunistă, de a-și proclama dezacordul față de instituțiile acestei ordini? Cu libertatea de care se bucuraseră înainte de 1947? Cred că niciodată. În afară doar de cazul când ar fi vrut să se sinucidă. Se știe că ziarul socialist *Adevărul* apărea, în fiecare an, de 10 Mai, în chenar îndoliat semn al unui patetism politic desolat și speculativ.

În 1980, cu ocazia împlinirii a 45 de ani de la actul de la 23 August 1944, Nicolae Ceaușescu califică monarchia, care avusese rolul ei decisiv în înfăptuirea acestui act, drept „agentură străină”, aflată în slujba intereselor „imperialismului capitalist”. Deși grosolană și flagrant calomniatoare, această tentativă de înțrosare și prelungire artificială a unei mistificări istorice se dovedea neoutincoasă, pentru că prea puțin îi mai dădeau crezare. Cărticica lui James Alexander Ginsborg, ale cărei obiective seamănă uimitor cu ale lui Ceaușescu, inspiră încă de la simpla ei răsfoire câteva întrebări: 1) Cine este autorul și la comanda cui a scris (căci e vorba evident de o carte comandată)? 2) De ce această carte a apărut tocmai în 1980? 3) De ce atât legendele fotografiilor cât și textul propriu-zis păstrează tonul scrierilor comuniste despre familia reală, trivial și insultător? 4) Dacă autorul se numește James Alexander Ginsborg, de ce

și-a publicat în englezește cartea la München? 5) Cui îi folosește — ca impact în rândul opiniei publice, al maselor de cititori în mare parte neavizati ori bulmăciți de o avalanșă de informații contradictorii — traducerea românească a penibilei broșuri? Să fie mijloc numai rațiunea cititului? (Ce bizar sună sintagma!) Nu credem, fiindcă nu vedem care ar fi beneficiile bănești ale unei asemenea cărți subtile și propriu și la figurat, afară doar de un mare lăra, prin răspindirea căruia s-ar deforma imaginea evenimentelor istorice atât de controversate din 1944—1947.

Intr-un moment în care se încearcă, mai mult sau mai puțin timid, reabilitarea istorică a monarchiei și a ultimului suveran, mai cu seamă în legătură cu rolul lui în lovitură de stat de la 23 August, apariția unei asemenea cărți este cel mai puțin provocatoare și generatoare de derută în rândul maselor largi care au învățat istoria ocrerții și contrafăcătă din manualele ultimilor 45 de ani.

Nu ne propunem o analiză amănunțită a cărții deoarece nu merită ostensa. Manualele de istorie, prefetele albumelor cu Castelul Peleş, Magazinul istoric și actele oficiale ale p.c.r. au încercat să nu convingă (și au reușit, din păcate, cu cel mai naiv dintre noi), că dinastia de Hohenzollern a însemnat o plază rea pentru România. Acestei familii și instituției pe care o reprezintă nu li s-a dat niciodată vreo șansă de supraviețuire în istoria noastră. Era jenant să auzi elevii de liceu, de filologie-istorie, confundându-l pe Carol I cu Mihai, imaginea creată despre monarchie se compunea din elemente ca averea colosală a familiei regale, dubloasele afaceri Strussberg și Skoda (și multe altele), disputa în jurul colecției de tablouri a Coroanei, păienjenisul de intrigi din jurul Tronului, aventurile galante ale unor membri ai di-

nastiei, tot altele subiecte de scandal ce s-au săpat ca stigmate nevindecabile pe un edificiu monarchic sortit prăbușirii și blamului postum.

Cartea lui Ginsborg, în afară de pasajele pătimate injurioase abundă în afirmații neargumentate. Citindu-o unii ar putea să-și fie chiar recunoscători pentru importanța pe care i-o atribuie lui Ion Antonescu, „puternică personalitate politică”, în raport cu aceea a „regelui marionetă”, a „omului de paie” Mihai I. Poate fi vorba, însă, de o sirațagemă: tinând cont de faptul că, în România ultimilor ani, unii istorici făceau eforturi relativ explicate de reabilitare a Maresalului, justificându-i acțiunile prin lipsa alternativei, dictată de circumstanțe politice și militare care ar fi putut deveni fatale țării și poporului român, a fost Ginsborg abate întreaga atenție asupra lui Ion Antonescu, anulându-l total pe regele Mihai, prin interpretarea aberantă și vădit tendențioasă a intențiilor și gesturilor lui de la 23 August 1944. Desi intenția nu este mărturisită, Ginsborg ar vrea să sugereze probabil, că rolul principal în acest act nu a revenit regelui, ci partidului comunist. Din capitolele consacrate evenimentului, în care e vorba, printre altele, de tratativele lui Antonescu cu Stalin pentru încheierea armistițiului cu Aliații, în condiții favorabile (?) pentru România, ajungi să crezi că Maresalul ar fi putut deveni, până în urmă, autorul unei lovituri de stat îndreptate împotriva lui însuși și — cine știe? — poate s-ar fi arestat singur. Dar „trădătorul” și „inșuratul” rege Mihai, căruia Maresalul îi redase tronul (nu vă vine să rideți?), l-a zădărnicit planurile pacifiste din invidie și egoism, din dorința disperată de a salva de la picire monarchia. Ginsborg îl acuză pe rege și de colaboraționism postbelic și de nepuțință decizională, o expresie a acesteia fiind „ciudată gravă regală”, al cărui efect, afirmă el, a fost nul. Cu țara ocupată de sovietici și cu subordonarea treptată față de Moscova, care se instaurează odată cu ziua de 30 august 1944 (intrarea tancurilor rusești în capitala României), ne întrebăm în ce mod s-ar mai fi putut manifesta voința regelui. Problema e că, oricum și lua-o, tot Mihai e vinovat că nu l-a pus pe toți pe fugă: pe legionari, pe nemți, pe comunisti, pe ruși sau mai știu eu pe cine.

Cu prilejul aniversării de anul trecut a actului de la 23 August 1944, Ceaușescu a fost înfuriat de un interviu pe care fostul suveran al României îl acordase Televiziunii Ungare. Ginsborg îl acuză pe rege de orbire politică denunțându-l că s-a pus în slujba cercurilor revizioniste de la Budapesta. Aceste acuzații sună întocmai ca acelea din momentul în care regimul ceaușist se simțea din ce în ce mai nesigur pe situație, căci de prestigiu intern și internațional nu mai putea fi vorba de mult. Reîntrirea în scenă a regelui, cu ocazia amintitului interviu, a fost o lovitură în moalele capului, care după ce l-a năvălit un pic pe Ceaușescu, l-a asmutit apoi împotriva fostului suveran, al cărui nume fusese, până atunci, tabu.

O editură obscură (poate chiar inexistentă) publică un volumet care exprimă într-un fel vederile defunctului dictator asupra istoriei țării. Această perspectivă strimbată a fost, de altfel, produsă cu mulți ani în urmă încă din 1927, de comentarii cominterniști ai situației din România: în urma Regentei, agitatorii străini încercau să justifice o „revoluție” care ar fi înălțat dinastia pentru a instala o nouă republică sovietică la granița de vest a U.R.S.S. De atunci și până acum, comunistii au păstrat aceeași tactică. Înțelegerea este doar una: cum poate fi învinsută o asemenea diversitate atât de dramatică evenimentelor care au schimbat fața Europei răzărului?

*) *Dinastia de Hohenzollern ieri și azi* de James Alexander GINSBORG. Colecția *Adevărul*. Traducere de Anda Maxim, Editura Jurnal de București, 1980.

Citeva considerații asupra momentului politic actual

Pentru majoritatea poporului, *Revoluția noastră* înseamnă numai răsturnarea de la putere a lui Ceaușescu, și e normal să fie așa, pentru că dintotdeauna poporul confundă puterea cu persoana care o exercită în acel moment. De aici întrebarea perplexă: ce mai vor și studenții Astia, intelectuali, opoziții într-un cuvânt? Aceasta, independent de faptul că masele se tem de nou, pe care-l imaginează ca un mal rău, mai ales dacă, în urma *Revoluției*, n-au pierdut nimic, ba au și câștigat câte ceva, cât de cât. Nu fac aici catalogul avantajelor mărunte, dar reale, obținute de mase din partea guvernărilor, ci fac proces de intenție acestora, care și-au asigurat sprijinul maselor, conștient de servituțiile naturale ale condiției ei intelectuale. (Sper să nu fiu confundat cu dl. Brucan).

Diagrama societății „post”-comuniste actuale, fie că e făcută eronat, în mod deliberat — adică, se refuză, cu rea-credință, dispariția claselor și apariția unor „clase” socio-profesionale, grupuri de profesori din avutul „național”, grupuri care nu mai au nimic comun cu fostele clase sociale, fie că se datorează neprecoperii prea adevărate a noastre de a analiza evenimentele politice. Cel mai mult au de pierdut guvernării, care nu pricep sau se prefac a nu pricepe mișcările de profunzime și cu efecte îndelungate ale proceselor revoluționare, la care asistăm și vom asista, și pe care ei nu le pot stăpîni decât prin mijloace primitive (argumente contondente).

Pentru guvernării actuali și pentru partizanii lor cit de cit scolți, *Revoluția noastră* este *Revoluția lor* și nu privește masele de manifestanți care au ieșit în stradă cu prețul său cu primejdia vieții, încopce (trebuie să concedă și ei ceva poporului) cu Timișoara, 16—17 dec., dar se termină obligatoriu cu 22 dec., cu elipa prelucrării frictelor de către F.S.N.

De regulă, orice acțiune politică neagră de cel care au pus mina pe putere, devine, oclăit de mărunți ar fi, lovitură de stat. Dispunind de putere, dar avind conștiința clară a ilegalității instala-

ării lor la putere, ei declanșează o re-presiune disproporționat de aspră, la nevoie sîngeroasă. În condițiile date, vechile slogane, vechi de cînd lumea, au o priză foarte puternică la „mase”, care nu mai sînt azi clase tradiționale, sociale, ci clase sau, mai bine, grupuri socio-profesionale, interesate și conștiente de primejdia pierderii avantajelor, în caz de dizolvare a grupului. De aceea sînt nemiloși și agresivi, și nu o dată au dat dovadă că pot intra în stări de isterie colectivă, fără să fi fost manipulați de F.S.N., cum a fost acuzat acesta, la Buzău, de exemplu, dar și la numeroase alte părți. Ceea ce nu înseamnă că F.S.N. nu s-a bucurat, bineînțeles. Cine nu știe că toți salariații unei Alimentare sau ai unei Cooperative de reparatii de orice fel sînt organizați într-o fracțiune, mingrup al grupului socio-profesional respectiv, care dispun, ca de o feudă, de locul de muncă, pe care îl exploatează sîngeros — pentru cîteștean — trăgînd profituri, față de care salariul e un fel de bacsis de stat? Evident: totul la umbra incapacității statului comunist de-a face față cererilor pieței și serviciilor. În acest sens sînt ei partizanii ai F.S.N.-ului, și F.S.N. știe, și înghite, pentru că deocamdată e interesat de consolidarea puterii. De aceea nu se va alege nimic din privatizare, în comerț, servicii, și tot așa, analog, peste tot. Numai în acest sens se poate spune că românii au vocația colectivismului. Astfel de „clase” au jefuit statul comunist și populația, și împiedică apariția statului modern, societatea civilă, pe care o urăsc, fie și prin intuiție (un zvon rău-volitor nu prinde decât dacă receptorul este dispus să-l primească); dispere căpătuiata prin furt din avutul obșteesc, care nu mai există într-o societate privatizată. Imoralitatea politică a guvernărilor constă în convența, fie și tacită cu astfel de grupuri, în cazul că supoziția mea e reală. Viitorul imediat o va infirma sau confirma.

Se putea angaja un dialog cu guvernării, care dețin puterea, nu ca partid clasic, în orice democrație occidentală, ci ca

o nomenclatură sprijinită pe toate structurile statului comunist, fiind ca boză de discuție, însăși părăsirea puterii de către guvernării? Indiscutabil, nu! Dacă punem în balanță prejudiciile rezultate: violență, în interior, și, consecvent, discreditare pe plan extern, cu cîștigurile (convingerea definitivă a autorităților că frica de moarte nu mai împiedică azi — e teribil, dar e adevărat, pentru că s-a dovedit — adversarii să facă greva foamei pînă la moarte sau să moară de glon, în stradă), se poate trage concluzia că în societatea românească a apărut un fenomen nou, autoacrificul, ca fenomen de angajare ca să nu zic de masă; iar cine participă la o manifestație, știe că e posibil să nu se mai întoarcă niciodată acasă, dar nu-i pasă. E un fenomen nesănătos, maladiv, e semnul unei noi etici, al demnității umane care trebuie cucerită cu orice pret, inclusiv al vieții? Rămîne de văzut cum va evolua fenomenul. De ce se manifestă la noi, la români, mai acut ca la alte popoare vecine? Pentru că frustrarea e mai acută, iar luptătorii pentru libertate sînt mai puțin, și indiferența sau dușmănia „claselor” socio-profesionale e mai acerbă. Întrul se lamentență intelectualii din opoziție în presă, că grupuri de cetățeni încuviințau cu frenezie, de pe margine, molestarea cetățenilor de către mineri. Tărani, cunoscuți de mine din copilărie, mi-au spus că dacă nu rezolvă treaba minerii, vin ei și îi impuseă sau îi spinzură. Textual, și pe cuvînt de onoare. E fanaticism, exacerbat de o îndelungată frustrare, e o nouă religie, superioară, a demnității? Nu știu. Incut, dar sigur, „societatea” noastră a făcut, în cele 6 luni de la *Revoluție*, un salt moral calitativ, atât de spectaculos, încît nu va mai tolera vechile practici de păstrare a puterii, pentru că nu-i mai este frică. Chiar și lași, de rusine, au scurte perioade de demnitate. Mă refer la numeroși intelectuali servili care suferă și ei un proces de regenerare morală, printr-un soi de contaminare greu explicabilă. De unde se vede că omul se poate ridica din abjecție.

O revoluție nu se încheie niciodată, tot așa cum nu putem spune că a început într-un anumit moment dat și numai în acela. Exemplu: greva minerilor din '77, răscoala de la Brașov din '87, nu sînt etape care preced *Răscoala populară urbană* de la Timișoara, ci segmente cu statut politic egal cu Timișoara, numai că rațiuni, deocamdată obscure nouă, păstrate sub

cheie, ne scapă cu necesitate. Pentru un intelectual, această ascundere a adevărului faptelor, este una din cele mai grave încălcări ale drepturilor omului, pentru că un intelectual veritabil nu trăiește ca să mînce salam, ci ca să înțeleagă lumea în care trăiește. Clasa politică actuală pierde ea însăși enorm excludînd intelectualii de la luarea deciziilor, sau acceptînd intelectuali-surogat.

De asemenea, o revoluție nu încetează prin decret sau alocuțiune, așa cum au fost trimiși acasă cei care l-au răsturnat pe Ceaușescu, ci revoluția politică este urmată de reorganizarea structurilor sociale, economice, spirituale. În acest sens cîmmează manifestații ca li s-a furat *Revoluția*, nu că ar vrea ei să dețină puterea. Oamenii de calitate disprețuiesc de multă vreme puterea politică. Cine abuzează de putere și frînează revoluția, dă dovadă de incompetență profesională, mai ales dacă e „revoluționar de profesie”, pentru că la altceva nu se pricepe.

O societate nu se poate transforma în victime și călăi, pentru că încetează de a fi funcțională, iar menținerea maselor, la nivelul filozofiei politice a salamului, e o crimă și mai mare, de genocid spiritual al întregului popor.

Dacă masele nu ar fi fost țînute în total obscurantism, nu ar reacționa azi, cu vehemență împotriva a ceea ce nu înțeleg (fac parte, prin origine, din straturile cele mai asuprite ale poporului și le înțeleg reacțiile), ci, ca-n Cehoslovacia, Germania Răsăriteană, chiar Ungaria și Polonia.

E dezonorant pentru un regim să se sprijine pe încultura maselor, pe mizeria lor materială, și să se prevaleze cu cinism de criteriul democratic al numărului. Elector autentic nu poate fi decât cel care dispune de conștiință politică, și care votează ca cetățean, nu ca membru al grupului său socio-profesional, căruia l s-a afiliat prin constrîngerea locului de muncă, și care exprimă un vot, sub acoperirea unui cuvînt (democrație), ci interesele acelu grup socio-profesional — opuse total societății —, formație malefică, produs social monstruos, dar natural existenței individului în comunism, unde bătaia se dă la nivelul supraviețuirii individului prin aderarea la un grup în starea formelor legale, sociale. Detalii, cu altă ocazie.

FLOREA FUGĂRIU

București, 29 Iunie '90

Timișoara: nu dezbinării!

● Am promis în numărul precedent că vom reveni asupra protestului demonstranților de la Timișoara (Piața Unirii, 17 septembrie), asupra semnificațiilor și mesajului conținut ● Consacrăm acestui subiect opiniile inserate în paginile de față. (Red.)

TEORETICIENII INCOMPETENȚEI

GABRIEL ANDREESCU

■ Noi nume, noi instituții

Diaperarea pe care o recunoști în ultimul comunicat al Timișoarei nu s-a născut numai din Marea nerușinare a Româriei Mari. Are loc un întreg proces de recuperare a structurilor și mentalităților anterioare (și a oamenilor, până la urmă). O adevărată contrarevoluție se infiripă și ea să o vezi nu este nevoie să privești până la orizont. Cazul României Mari este doar cel mai spectacular; alături de strategii de recuperare mai liniștite, iar uneori mai subtile. Infiația de nume noi — în modul în care Adevărul a luat locul Șintei — nu putea și probabil, nici nu se imagina că ar fi în stare să le ascundă. Ce se ascunde însă în spatele unor inițiative instituționale, lată un lucru care nu mai este decodificat așa de rapid. Apariția unui Institut de teorie socială și politologie a ajuns astfel să bucure pe mulți dintre cei interesați de domeniu. Poate nu și pe cei care aflaseră că la conducerea acestei geamanduri a vechiului sistem a fost numit un cunoscut marxist: Radu Florian.

■ Marxiștii

Să confunzi marxismul cu dogmatica stalinistă este dezonorant; și să persecuți studierea marxismului datorită trecutului, imoral. Dar marxiștii noștri nu trebuie, din punctul acesta de vedere, să le fie frică: pericolul vine exact din direcția contrară. Recuperarea marxismului, acțiune începută discret, se desfășoară acum fără nici un fel de complexe. Din păcate utilizarea în acest scop a Institutului de teorie socială și politologie este

ceva mai gravă: acaparează practic o instituție care, în domeniu, ar fi urmat să contribuie la formarea unei conștiințe intelectuale noi.

Pe schema de personal, bine plătită, a acestei colonii conduse, așa cum s-a a-mintit, de Radu Florian, cel care mai anul trecut îl ataca fără teamă că ar putea fi supus unei replici, pe Constantin Noica, au fost aduși vechii propagandiști de la Ștefan Gheorghiu. Nu că ei au promovat până ieri, înepții de a căror joasă condiție erau la rindul lor convinși; nu că au reprezentat un simbol al falsificării și indoctrinării sint cele mai sigure dovezi de incompatibilitate cu noua funcție socială. Dar într-un spațiu teoretic în care instinctele de cercetător trebuie dublate de experiențe autentice, prezența lor va transforma inițiativa într-un cimitir, de elefanți. Degeaba se grăbea Radu Florian, în scurțul său interludiu la revista Alternativă (fosta Era socialistă) să anunțe că a sosit vremea marxismului autentic, în locul celui dogmatic; chiar profesioniștii acestei Biblii profane scrise acum mai bine de un secol nu pot fi decât profesioniști și incompetenți.

Intr-adevăr, cunoașterea veritabilă presupune exercitiul îndelungat al adevăratei; presupune experiențe specifice. Fiecare are propria ei șansă de apropiere a socialului. Ar fi de numit, ca exemplu, experiența empiricului care a fost promovată, cu precădere, de către școala anglo-axonă. Știm astăzi, mai mult decât altădată, cât de limitat — adică iluzoriu — se dovedeste empirismul pur, dar tehnicile și metodele dezvoltate din această perspectivă, alături de mentalitatea sa „fericite obiectivistă” sint valori care tre-

bule integrate la orice nou început de drum. Revoluția conceptuală, începută odată cu filosofia analitică, are și ea mai bine de o jumătate de secol: a epurat între timp, sever, multe dintre pseudo-teorii. Dar impactul cel mai important asupra gândirii socialului l-au avut succesele modelării matematice din ultimele decenii. Instrumente atât de fine, de la structurile generative până la rezultatele calitative din domeniul sistemelor dinamice au în jur de 30 de ani. Deși se vorbește cel mai des despre conceptualizări și modelări, avem de a face cu o „aprofundare ontologică”, cu alte cuvinte, cu o (în afișul) apropiere de real. Ce pot face, în fața complexității nemăsurate a socialului, cei a căror maximă subtilitate este să-l reinterpreteze pe Marx pe linia structuralistă a lui Althusser? Noile rezultate, ce se referă la causalități multifactoriale, interacții sinergice, evoluții în jurul punctelor critice, transformarea haosului în ordine — și cite ar mai fi de adăugat! — depășesc cu totul orizontul de înțelegere al doctrinei marxiste. Pregătite pe cărți ușoare și trăind frivol — impresionist — generațiile de marxiști nu au făcut decât să creeze o literatură plină de verboritate; de exhibiționism retoric-argumentativ. Refuzându-și până și experiența spirituală, ultimii noștri mohicani nu au nici măcar puterea de a transforma această literatură într-o forță culturală. Și să faci din ei mentori școlii românești de teorie socială!

■ O școală românească de științe sociale?

Desființarea secției de sociologie din cadrul Facultății de Filozofie, în 1977, a-poi redusă la dimensiunea unui Centrul de Sociologie nu au fost lovituri decisive pentru sociologia românească. Obligată să se supună cercetării de teren, să asigure o descriere adecvată realității sociale, sociologia nu avea cum să atingă la noi, în condițiile pe care le cunoaștem, demnitățile deplină a adevărului științific, chiar dacă aceste instituții nu mai fi existat. Un teritoriu mai ușor accesibil și de aceea mai bine reprezentat au fost epistemologiile de domeniu. Dar, asemenea multor studii (trapoarte) sociologice — multe numai pentru circuitul intern — și ele au rămas la nivelul de erantă „lumii a treia”. Dacă nu se asigură rapid condiții de lucru și eliberarea de tutela politică — modul de folosire a actualului Institut de sondare a opiniei naționale, de către putere ne sugerează dimențiunea pericolului — atunci sociologia românească a ratat startul.

Și totuși, o cercetare autentică în domeniul științelor sociale, la standarde internaționale, a existat, și ea este datorată Școlii românești de matematică aplicată. Datorită bunei tradiții, a unui obiect (și activități) mult mai libere de constrângeri politice ori tehnologice, în afișul datoricilor unor personalități remarcabile, Școala românească de matematică a rămas una din puținele instituții intelectuale competitive. Prin studiile și monografiile unor creatori din domeniu: Solomon Marcus, Gheorghe Păun, Cristian Calude, Mihai Dinu, Dan Romalo, Rodica Tătărui s-au obținut rezultate la nivelul cercetării de frontieră din științele sociale. La apariția Institutului de teorie socială și politologie mi-am imaginat entuziasmul, deschiderea, vitalitatea pe care le-ar fi oferit bunele precedente. Din păcate și ideologia și personalul acestei instituții nu au nimic de a face cu opera alt de necesară de readucerea a României, și din direcția discutată, în circuitul de valori mondial.

■ Rezistența intelectuală

În loc de P.S.: Faptul că în ultimele decenii a existat totuși o viață culturală și științifică autentică, în ciuda mediocrității absolute a celor ce decideau în aceste teritorii a fost rezultatul unei rezistențe intelectuale complexe — și neexplorată încă! — o adevărată rețea în care se intersectau de la opoziții și marginalizări până la dedublări ori oportunități intelectuale. Pot fi numiți intelectuali de prestigiu care, din cezarului numai tăcerii, și-au asumat riscuri pe care puținii le cunosc; au păstrat tradiția solidarității de breasă în absența căreia nimic profund nu poate fi dus până la capăt (iar breșla cercetătorilor în științele sociale avea statutul cel mai delicat). În acest context să amintim numai cum în anul 1966 i s-au dat spre lectură profesorului Solomon Marcus două manuscrise de nelămurit de cenzură — modelări matematice ale unor fenomene specifice sistemelor totalitare — pregătite, de aceea, pentru apariția lor în străinătate. Solomon Marcus a insistat, a epurat textele de clișee termenii incriminatorii și studiile au apărut, la intervenția sa, în Revue roumaine de linguistique devenită în parte, o revistă de matematică aplicată la științele sociale. Evident, nu din cauza spectacolului jenant oferit de atitudinea oportunistă gălăgioasă, profesorul Solomon Marcus a refuzat să-și reclame astăzi, în numele unor astfel de acțiuni, condiția de disident.

IDEOLOGIA, CUM ESTE EA AZI

● Spaima de un „socialism cu față umană” a fost repede contrazisă ● Cînd ideologia părea un fenomen socio-politic depășit ● Avenit iluzia că structurile de rezistență ale ideologiei comuniste au fost deja distruse ● O încercare de revenire în forță? ● Ce este nomenklaturii din neprivatizare? ● Opica de tip colectivist predomină (tuc) față de cea individualistă ●

Una dintre iluziile pe care le promova regimul comunist — asadar, apelînd la jargonul lui propagandistic: una din tezele ideologiei lui (dacă ideologia este, și la Marx, „faptă constituită”) — era aceea că știm cu certitudine, care li este ideologia. Eram convinși că era vorba de cea comunistă, adică de un ansamblu, de o amplasare filosofică, de opinii cu privire la organizarea colectivităților și societății, la rostul omului în cadrul ei, la evoluția ei. Propaganda de partid scoțea cu obsesie în față unele dintre aceste teze, iar limbajul standardizat oficial ne obișnuise să recunoaștem cu ușurință anumite idei și judecări drept definitorii pentru acea ideologie. Iluzia noastră, în perioada ce a urmat evenimentelor din decembrie 1989, a fost aceea că, odată ce s-au eliminat acele idei și judecări care ni se propuseseră de propaganda lui Ceaușescu ca exprimînd esența ideologiei comuniste, odată ce au fost puși sub semnul unei aprecieri peiorative termeni ca „socialist”, „comunist”, „marxism”, s-a săvîrșit de-a liberarea noastră ideologică. Spaima de un „socialism cu față umană” a fost repede contrazisă, evi-tîndu-se să se vorbească de așa ceva, potrivit vechiului principiu al fostului regim: acela despre care nu se vorbește nu există. În locul propagandei atelste am fost copleșiți de slujbe religioase, horoscoape și atacuri violente contra Capitalului lui Marx.

Imaginea care părea să se contureze era cea a configurării unei societăți fără ideologie. Să ne aducem aminte că, în primăvara electorală, Frontul a existat să-și asume o culoare politică precisă, iar în Platforma-program, prioritar la ideologie, erau cuprinse fraze vezi și neapăsate, precum: „Ideologia Frontului își are rădăcinile în realitate... sur-sa fundamentală a concepției și acțiunii politice a Frontului o reprezintă nevoile vitale și drepturile omului, interesele comune ale tuturor cetățenilor României”. Iar, de partea cealaltă, invinuirea de „ne-comunism” nu s-a centrat asupra ideolo-

giei Frontului, ci a avut ca obiectiv deja evidentă încercări de reșterire a „structurilor comuniste”; dar și această sentință părea mai degrabă un slogan politic, nu o indicație precisă, un diagnostic limpede: căci dincolo de sentință, nu s-a mers, adesea, la o analiză precisă a ceea ce face o a anumită structură să fie comunistă sau nu. Oricum, însă, ideologia — așa cum am cunoscut-o și cum am suportat-o atîta vreme — părea un fenomen socio-politic depășit. Teama nu a mai fost aceea că o nouă ideologie va motiva și va ghida încercările de insta-turare a unei noi dictaturi; dimpotrivă: am început să ne temem că e posibil un totalitarism care să nu aibă nevoie de vreo ideologie, ci să intru-atîi, încît să-și declare lipsa de ideologie.

Printre presupunerile care ar putea explica faptele de felul celor menționate aici, două îmi par deosebit de importante: întâi, impresia — înscălată de propagandă comunistă, căm că totul în societate se desfășura potrivit filosofiei materialist-dialectice și istorice — că ideologia trebuie să fie o viziune globală asupra a ce ne înconjoară, că ea trebuie să fie un ansamblu vast de ipoteze, idei, convingeri. În al doilea rînd, iluzia că structurile de rezistență ale ideologiei comuniste au fost deja distruse. Și care pă-reau să fie acestea? Cele despre care auzeam mereu vorbindu-se în presă, precum: rolul conducător al partidului, superioritatea socialismului etc. E limpede însă că, dacă aceste presupuneri nu sint corecte, este pe deplin posibil ca structurile ideologice ale vechiului regim să fie încă pe poziții și, mai mult, să înceară o revenire în forță. Iar dacă e așa, atunci via dintru exigențele de prim rang ale momentului trebuie să fie o acțiune sistematică de purificare, de analiză a tot ce a însemnat comunismul în viața societății noastre, de judecare publică a lui nu doar pentru felul cum a reacționat între 17 și 22 decembrie 1989 (căci doar acesta e obiectul proceselor inten-tate vîrfurilor nomenklaturii ceaușiste!),

ci pentru tot ce a făcut timp de patruzeci și cinci de ani. În acest sens trebuie să înțelegem importanța permanentelor repeniri ale Timișoarei, devenită astfel pilot național.

Să luăm prima din cele două presupuneri numite. Gîndind că ideologia trebuie să fie ceva de genul unei concepții închegate, al unei filosofii, s-au taxat doar ca lozinci electorale susfineri ca: „Noi nu ne vedem țara”, „Vrem liniște, nu destabilizare” etc. Iar fond însă, chiar astfel de lozinci au funcționat ca ideologie, ca falsă conștiință. Voi lua un exemplu (discutat pe larg de L. Radzikowski, în „Moskovskie novosti”, nr. 24, 1990). Impotriva privatizării, s-a invocat ideea că cei care vor cumpăra o proprietate sint cei care au azi capital, anume! vechii privilegiați, speculanții (să ne amintim că așa ceva susținea într-o intervenție televizată dl. Al. Bîlădeanu). Și atunci, iată o sentință cu valoare ideologică: nu vom permite ca proprietatea de stat să fie vindută particularilor, pentru că a-cestia sint chiar cei care ne-au furat și pînă acum, iar prin privatizare ne vor fura în continuare! De ce este ideologie? Pentru că o atare sentință convine intru totul vechilor privilegiați. Intr-adevăr, intrucît în economia românească, astăzi, există un atotputernic sector de stat, ea cere să se păstreze intru totul monopolul producătorului asupra pieței; producătorul poate ridica prețurile cu orice procent, ignorînd însă calitatea bunurilor și a serviciilor. Monopolul socialist funcționează drept proprietate privată a nomenklaturii; iar neprivatizarea îi permite acestuia să combine un atare monopol cu lipsa de răspundere, cu incompetența. Nomenklaturii nu au decît de cîștigat din tergiversarea trecerii la privatizare: căci le rămîne puterea dată de funcțiile pe care le au și, în același timp, evită concurența care, pe piața liberă, le-ar pune în foc (in)competența.

Cea de-a doua presupunere e, la rîndul ei, falsă. Un fapt banal, poate, s-a petrecut săptămîna trecută în Parlamentul României. Se discuta o lege orocare (foarte importantă, de altfel, dar o lege). Iar orocarea pe care nu o putea accepta majoritatea era că unele grupuri parlamentare se hotărîseră să nu o aprobe favorabil. Cum este posibil? S-a zis. O astfel de lege trebuie adoptată cu unanimitate de voturi! Sau, din Platforma Program a F.S.N.: „Sur-sa fundamentală a concepției și acțiunii politice a Frontului

o reprezintă... interesele comune ale tuturor cetățenilor României”. Dacă în a-două situații inferențierea cazului nedo-mesticit, neînraportat încă, ar mai putea fi luată drept o întorsătură de cîndei cu vot propagandistic, în prima s-a trecut deja la interdicerea existenței, practică a celui care. Ce se află în spatele unei at-are gândiri (și acțiuni)? Credința într-o unică raționalitate, într-un unic adevăr, ambele deja atîtase și ambele în proprie-tate exclusivă; credința că disensiul e polo-gic, iar consensul măsură a normalității. Iar dacă opinii ca acestea sint încă vițurate cu nonsalanță, uîindu-li-se obrăz și rotul avut, de bună seamă că nu avem cum vorbi de înlăturarea vechii ideologii. E interesant, de asemenea, că aceeași atitudine se poate observa față de alte idei, teze marxiste. În acest an, la editura Humanitas, au fost oferite o sur-medenie de lucrări care analizau eveni-mentele, pe care le trăisem și pe care le trăiam, numai cu unele materialismului istoric, trecerea la economia de piață prin prisma teoriei valorii-muncă, rolul științei și tehnicii cu forță semi-jocul de producție; care propuneau re-evaluări ale ideilor, tezelor marxiste, în-cercînd să le arate viabilitatea. Ce era greșit aici, după părerea mea, era aceeași nostalgie după unicitatea adevărului și după tirania unanimității; nu încercarea de a dovedi că Marx a fost un mare gin-ditor, unul alături de ceilalți, ci stră-duința de a-i urca doar pe ei pe piedea-tal, împingînd în hău orice opinie adversă.

Am menționat aici numai două instanțe în favoarea judecării că cea de-a doua presupunere e falsă. Însă ele nu sint, poate, decît o joacă față de o a treia: opica de tip colectivist predominant față de cea individualistă. Tocmai pentru că e atât de importantă, această instanță se află în situația delicată de a nu putea fi nici ulată, nici menționată cu țîria care i s-ar cuveni. Oricum însă, ea — alături de respingerea existenței ideologiei par-celare, de susținerea adevărului unic și de respingerea justificării disensiului (iar, pe alt plan, a opoziției — socială ori poli-tică) — a un argument că astăzi ideolo-gia comunistă are încă puternice rădă-cini în ceea ce ni se întîmplă. Să fim atenți: ea a fost dintotdeauna ofensivă, iar rețența ei că se retrage de pe po-ziții s-ar putea să nu fie decît... o ideologie.

ADRIAN MIROIU

Timișoara: nu dezbinării! Era ticăloșilor

Sindromul România Mare persistă, ba mai mult la amploare făcând victime chiar și acolo unde răul nu a reușit încă să se însinueze. Am văzut copil citind respectiva gazetă pe nerăsuflăte și rîzind serafic. Peste cîțiva ani acești copii vor răspunde agresivității socialului prin ură — ucenicia pe care și-o fac acum, inconștienți, la va forma organul prin care ei vor putea urî. Neîncrederea în va dicta refuzul înțelegerii sau convingerea irațională că au înțeles o dată pentru totdeauna. În lipsa cunoașterii și a iubirii, le vor rămîne suspiciunea și ura.

Dintr-o inimă onestitate, să-i spunem profesională — pentru că există profesii și profesii — sub „săptămînal absolut independent” s-ar fi impus deconspirarea specificității gazetei: „Interzis accesul tinerilor sub 18 ani”. Cel puțin atât. Pudoarea națională a instituit această interdicție și pentru filmele pornografice.

Dar să nu hrănim orgoliul gazetarilor de la România Mare făcînd din ei geții ale răului pentru că, din păcate, sindromul cu pricina există oricum, abilitatea lui Eugen Barbu și C.V. Todor constînd doar în a deveni purtătorii lui de cuvînt, în a-l legitima. La fel cum purtătorul de cuvînt al unei mentalități retrograde, tiriat de experiența comunistă a fost și este actualul președinte ales.

S-a gloriat mult pe ideea dacă F.S.N. este partid politic, grupare națională, animal de curte, etc., scăpîndu-se din vedere tocmai ceea ce era evident, și anume faptul că F.S.N.-ismul nu reprezintă decît legitimarea politică a unei mentalități în care încap deopotrivă atît vinzătoarea de la mezeluri și plutonierul de milite, cit și chirurgul sportar ori profesorul universitar pescuit de pe stradă prin anul '90 pentru a fi dus într-un amfiteatru cu studenții între care trebuiau depistați „puți de chiaburi”. Nu cred că altfel era mentalitatea pezeristă a vinzătoarei din comerțul socialist în 14 decembrie '89, față de cea fesonistă din septembrie '90, a aceeași vinzătoare, din același comerț socialist.

Se vehiculează frecvent argumentul de specific național. Cel mai specific-național dialog pe care îl auzim zilnic este acesta: Intrebarea: „ce faci, cutare, cum o mai duci”, răspuns: „bine, mă descurc și eu”. Această mentalitate a descurcării a cîștigat alegerile, și-a ales președințele și parlamentul. Ei toți sînt clienții. Trăim într-o lume de cîteva milioane de clienți. Fiecare e clientul cuiu, pînă sus de tot, un lanț care și-a pierdut cîteva

verigi la decembrie doar pentru a da posibilitatea înlocuirii cu altele. Cu cît ești cocotat mai sus pe frînghia puterii, cu atît clientela ta va fi mai mare, mai diversă, capabilă să-ți rezerve un loc al tău în toate compartimentele vieții. Cine refuză sau nu e în stare să devină clientul cuiu o duce în continuare prost, la fel ca și pînă acum. Va fi umilit zilnic, de la notarul care trebuie să-i legalizeze un act și portarul spitalului care așteaptă bacșul de rigoare, la ospătarul care nu-l ia-n seamă, neîntînd de-al casei, ori funcționarul de la spațiul locativ în care face anticameră. Agresat, umilit pînă la batjocura cea mai rafinată — ignorarea lui totală de către lumea clienților — acest individ se încapătinează să rămînă un nepunctuos social, refuzînd să se „descurce”.

Dacă în mult încercata noastră patrie, Republica Socialistă România, n-ar fi fost și oameni nevinovați, dar complet nevinovați, atunci toți am fi acum nevinovați. Pare un joc de cuvînte, dar să-i luăm mai

degrabă ca pe un joc al oglinzilor, unele minciunoase, altele nu. Cine a mințit o dată va minți, alții vreme cit tot oglinda cea minciunoasă va fi interogată, cu perfidia din poveste: Oglindă oglinjoară / cine trage sforțile în țară? Răspunsul va fi unul pe măsură: România Mare. Evident, nu doar gazeta respectivă, ar fi prea puțin, cu tot cinismul gazetarilor care nu se sfîșec să-și trimbițeze vocația de lachel al oricărui regim („Vom fi larăși ce-am fost...” etc) ci această armată de clienți în fața cărora nu rezistă nici legea, nici instituțiile, cu atît mai puțin individul care nu a învățat să se „descurce”.

În fond, sindromul România Mare reprezintă în aceeași măsură o lume a complexităților, la fel cum la originea marilor dictatori ai lumii a stat de fiecare dată un complex inițial, extrem de omienesc, transformat apoi în ură și răzbunare față de semenii.

De aceea, cei atinși de sindromul România Mare vor identifica prinii valoarea, inițiativele benefice, și tot primii le vor împoșca de noroi. Murdăria pe care o vor atribui unuia om sau unui grup de oameni, care tind să cîștige credit în fața celorlalți este atît de mare încît pentru cei „neutri”, care începuseră să creadă în acel om sau acel grup de oameni, se

va lăsa îndoiala. Sigur că vor recunoaște ei singuri minciuna, dar se vor îndoi și-și vor spune: „nu se poate, din atît de mult, din atîta grozăvie, ceva trebuie să rămînă, nu se poate să nu fie un simbul de adevăr în atît de mult neadevăr”. Strategia aceasta a denigrării enorme prinde, astfel că, chiar dacă Gabriel Liiceanu nu e crezut chiar legionar, un semn de întrebare asupra persoanei acestui domn de la București tot rămîne în mintea cetățeanului „X” din sinul provinciei, minte întepenită sîntos pe verbul „dacă nu faci foc, fum nu lese”. Tot astfel prin strategia nomenclaturii televizivii, Plașa Universității a devenit pentru același cetățean, care în fond nu are nici o vină, locul unde se strînge lumpenul Bucureștii pentru a cere nu se știe ce. Imagine cu imagine în care în prim plan apar derbedei rîzînd tembol, se va lipi în memoria cetățeanului „X” și-i va da, fireac, imaginea „finală” a Pieței Universității. Nici o imagine din perioada aprilie-mai nu a mai apărut pe ecran, tocmai pentru că Plașa Universității să rămînă definitiv în mintea oamenilor drept o adunătură de golani și de derbedei, pentru a legitima astfel disprețul președintelui cînd îi numește golani.

Prin grija unei întregi armate de lachel nimic sfînt nu este lăsat să fie luat ca atare, să aibă audiență la omul de rînd. S-au făcut contabilități abjecte ale morților, în procente, pentru a se demonstra că „revoluția n-au făcut-o tinerii”, s-a denigrat și se denigrează în continuare orașul Timișoara, tot ce s-a întimplat aici punîndu-se pe seama spionilor din Ungaria sau de atunci. Argumentele pacel feseniste și ale României Mari se constituie în aceeași bolboroseală irațională a răpocitului Coșugescu, unsoși citim chiar cuvintele și formulările lui demente care acuzau „bandele de huliganii din Timișoara”. Iar noi sorbim liniștii din cafea, trîndînd sprig să ne informăm la zi. Chiar și inconștienți, o mare parte dintre noi simțim nevoia de liniște, de uitare. Și aici, armaia de lachel a regimului (care nu e bun și noi vedem că nu este) ne ajută să uităm, devalorizînd totul — pentru că ceea ce nu are valoare se uită, dispare.

Cîrînd ne vom îndoi că nu fost împugnat oamenii adevărați, liberi sau bătrîni, nu are importanță, și vom rămîne cu convingerea — care ne va oferi liniștea în ceea ce privește culpabilitatea fiecărui — e-au murit doar spioni, spărgători de magazine, țigari. Aceștia, pentru noi, nu sînt oameni adevărați, deci nu contează. Cîrînd vom uita că Coșugescu nu mai există, dar noi vom accepta să înfruntăm din nou frigul, foamea și poate chiar și glonțul.

GEORGE ARUN

NĂSCOCIRI

Escaladarea discursului etnoșovin a ajuns la cote nimeni. Se vehiculează de-a dreptul absurdități, ca de pildă, pachete soarte din Elveția pe adresa Bisericii Reformate din Sfîntu Gheorghe, care conțin muniții; instituirea de către agenții din Ungaria a unei armate de 500.000 de unguri din România, organizată în 42 de divizii, cu scopul...; se atrage atenția asupra unor zone descoperite din punct de vedere militar, propice acro-debarcărilor; asupra vulnerabilității capacității noastre de apărare, din cauza deficienței gîrărilor patriotice, a trupelor Ministerului de Interne și a formațiilor de luptă ale tinoretului, fiind distrus astfel „sistemul național de apărare, conceput în ideea absolut tradițională, verificată de veacuri, aceea a războiului întregului popor”; se susține că tineri maghiari cu stăgmul militar satisfăcut sînt trimși în Ungaria pentru a se înrola în „Armata de eliberare a Ardealului” care își va începe activitatea în primăvara anului 1991; alții sînt atrași să studieze la Budapesta, cu scopul de a se întoarce ca potențiali agenți străini; se relatează că în Ungaria circula din nou „vechile manifeste cu instigarea -ucide-l pe român, ucide-l-”; se însinuează că U.D.M.R.-ul e dispus să plătească un premiu de 500.000 lei „pentru fiecare maghiar care revine în Transilvania, pentru a încerca o răsturnare a raportului demografic”; se comunică, în legătură cu explozia de la Combinatul Chimic Făgăraș, intențiile de divorțare și sabotaj pe care le manifestă „unele forțe reacționare maghiare”, susținîndu-se ideea că „ungurii pun de mult la cale un plan de sabotare a unităților cu producție specială, precum și, în special, a Combinatului Chimic Făgăraș”. Etc. etc.

Toate acestea — și încă multe altele — au apărut în edițiile recente ale săptămînalului „România Mare”. Fără însă a produce vreo dovadă, prin punerea la dispoziția opiniei publice a unor documente probatoare. Cîci este vorba de acuzații de o deosebită gravitate. O fi,

desigur, redacția în posesia unor informații a căror sursă nu poate fi decît Ministerul de Interne, Ministerul Apărării Naționale precum și Serviciul Român de Informații, adică acelea care dețin informații secrete de stat. Cum se poate însă, ca aceste secrete să fie comunicate exclusiv revistei amintite? Oare n-au fost ele sustrate de la organele în drept, care sînt datorate să le furnizeze numai și numai guvernului sau președintelui (ării)? Dar să nu ne împociontăm, aceste cifre și date nu au fost sustrate de la nimeni. Ele sînt născociri. Simple probe matematice pot dovedi că povestea cu cele 42 de divizii se contrazice cu realitatea demografică a Ardealului, iar în ce privește „premiile” U.D.M.R.-ului la un „import”, să zicem de 100.000, costurile s-ar ridica la suma de 50 de miliarde de lei. O fi U.D.M.R.-ul întreținut de Ungaria, dar nici chiar așa... Un lucru e clar: una sînt disensiunile dintre guvernele român și maghiar, una conflictuale interenice din Ardeal, și cu totul altceva invențiile mai sus amintite.

Ca o concluzie a stării de război în care, după relatările săptămînalului, ne găsim, sgu drept consecință a stării beligerante în care ne aflăm, ungurii din România sînt invitați să plece în Ungaria. (Voche invitație! Nu-i vom da curs nici de data aceasta). Pericolul fiind prefabricat, pseudo-iminenta luptelor pentru apărarea (ării fiind luată drept realitate, focul îndreptat împotriva celor care din afară sau dinăuntru (adică tot ungurii) vor din nou răpicea Ardealului (nr. 19) are și soluții adecvate pentru liniștirea sufletelor noastre: „Atu convingerea tot mai mult că în situația extraordinară de complexă internă și internațională, ne trebuie un Antonescu!”

Intr-o schiță a lui Caragiale (Situația), Nae se întreabă, care ce ce-ar trebui nouă; tot el răspunde: o tiranie ca-o Rusia...

Rezon, nene Ianeule!

SZASZ JANOS

CURIER

Anunț

G.D.S. și redacția revistei „22” caută, spre angajare, un documentarist. Relații la telefoanele 14 14 71 și 14 17 76.

Important

Grupul pentru Dialog Social invită grupurile cu profil asemănător din celelalte orașe să se prezinte, la telefonul 14 14 71, pentru un schimb de informații.

In paginile 8-9-10-11 publicăm continuarea Raportului, consacrată în primul rînd, comportamentelor și determinărilor lor.

Motivele agresiunii

Din declarațiile victimelor se poate desprinde următoarea clasificare a motivelor agresiunii:

• spontană

„In dimineața zilei de 14.06.1990 mergînd spre serviciu împreună cu colegul de serviciu Iustin Aurel cu mașina lui proprietate personală cu nr. de înmatriculare 1-B-25499, coborînd pe strada Calea Mărilor cu sensul spre Hristo Boțev am în dreptul sediului I.D.B., ne-am trezit cu strada blocată de circa 8-10 mineri înarmați cu bile, bastoane de cauciuc și furtoane cu capete metalice. Ne-avînd cum trece, colegul meu de la volan a fost lovit cu un ciomag în piept. Văzînd asta am deschis și eu ușa încercînd să le spun că mergem la serviciu. Răspunzîndu-mi la ora asta la serviciu cu toate că ceasul era 5.30. Unul din agresori mi-a bătut mina în păr și m-a tras în jos din autoturism. După aceasta am fost luat la bătăie lovindu-mă cu obiecte menționate mai sus, cu și cu picioarele. Nemaiputînd rezista loviturilor, disperat, am început să strig: „Ajutor!” La un moment dat am avut impresia că se sîd strîzîte de la balconțele caselor din împrejurimi, mineri ezînd să mă lovească, moment de care am profitat să mă strecur printre picioarele lor fușînd pe o stradă laterală.” (Nacu Gicu — sofer) (D. 20)

— 14.06. ora 7.30-8, pe Bd. 6 Martie, T.I. arestat de mineri și dus în dubă fără să fie bătut (bătăia începe de-abia în dubă). (D. 26)

— la intrarea în magazinul Cocorul, 14.06. ora 12.

„Nu am mai apucat să intru în magazin, deoarece mi-au lovit în față doi mineri, care m-au reținut, unul avea o biță și unul un topor. Fără să-mi spună nimic mi-au dat o lovitură peste față și mi-au căzut ochelarii. După aceea m-au lovit în cap și am căzut. Nu mai știu ce s-a întîmplat.” (F. I., 62 ani). (D. 14)

— „Nu știu ce le-a atras atenția la mine (eram îmbrăcat într-o simplă cămașă, cu pantaloni „jeans” și nerăi, din motivele arătate mai înainte), cînd m-am simțit deodată tras cu brutalitate de cămașă, din spate de către un miner, care mi-a cerut pe un ton răștit actele. I-am răspuns că nu am buletinul la mine, urmînd să mă întorc la institut și căuînd din ochi un reprezentant legal al ordinii publice, care ar fi putut fi singurul în drept să mă legitimeze și să-mi verifice identitatea. La întrebarea altui miner: „Da ce lucrezi, bă?” am apucat doar să răspund: „sunt inginer” cînd asupra mea s-a revărsat un potop de violențe verbale, de injurături pe care hîrtia nu le suportă, la adresa intelectualilor (din care cea mai inocentă era: „Nu vă mai săturați o dată, intelectualii imputăți!”), însoțite de o serie de lovituri pe spate și în cap. M-am lăsat moale, fără să schitez nici cel mai mic gest de împotrivire. În mințile agresorilor, care după ce m-au perchezionat cu aceeași brutalitate (din fericele nu aveam decît 4 monede de 1 leu), și au pornit cu mine către Universitate. Pe drum, de grupul care mă ținea strîns, se apropiau alți mineri vociferînd și injurînd.” (T.A. inginer) (D. 23)

— „In fața mea era o doamnă, îmbrăcată cu o fustă și bluză de culoare bețakă, care nu spunea nimic. La un moment dat un miner s-a îndreptat spre ea întrebînd-o: „Ce te uiti așa la mine?” Femeia întrezită n-a răspuns nimic. Au venit mai mulți mineri care au luat-o pe sus și au transportat-o către basculantă.” (V. N.)

— „multi erau tineri care mergeau la locurile de muncă, la cumpărături. Am întâlnit un bătrîn de 67 ani ce mergea să cumpere pîine. Am întâlnit un bărbat ce a fost bătut de mineri încă înainte de a ajunge treutul la Caracal, pentru că are graentă diplomat.” (D. 15, student)

— „Această echipă de mineri s-a îndreptat spre un bătrîn de 70 de ani care traversa Bd. Magheru. După un schimb de câteva cuvinte, mineri i-au aplicat același tratament de eliberare din această lume și numai în cele 45 minute cit am fost martor ocular... am putut să mă conving că problemele sociale în epoca post-comunistă se vor rezolva cu bile de către aleși poporului din 20 lei.” (I. I. muncitor)

• atitudini „intelectualiste”

— este atacată o doamnă pentru că avea o carte în mînă (N. A.).

— este atacat un om care ocolește cărțile aruncate de la etaj. „La colțul străzii Coltei, în fața magazinului Miorita, dintr-un bloc, cred că de la etajul al doilea, se aruncaseră ziare și cărți pe trotuar. Trei sau patru mineri încercau să urce la balcon. Ca să nu căde pe cărți și ziare, am ecclit trotuarul în drumul meu spre metrou. M-am pomenit luat la bătăie, fără să am timp să mă legitimez sau să mi se pună vreo altă întrebare. În lovituri de etomete și picioare, am fost dus de trei mineri pînă în fața ma-

gazinului Miorita, unde era un I.M.S. cu prelată, iar lângă ei, un ofițer și cîțiva subofițeri de poliție. Minerii continuau să mă bătăie; cadrele poliției au insistat să nu mă lovească pentru că sînt bătrîn. Am fost urcat în mașină.” (C.C. muncitor pensionar). (D. 19)

• alte atitudini care displac minerilor

„Nu se poate traduce în cuvinte înfrînă aplicată asupra victimelor învingerate cu capetele sparte, cu maxilare rupte, cu ochi scoși, cu oase fracturate pentru motivele că au găsit asupra lor ziarul „România liberă” sau nu și-au luat pîlăria din cap cînd au trecut mineri pe lângă ei.” (I. I. muncitor)

• din motive vestimentare

„Mergînd pe trotuarul de lângă Teatrul Național, am fost oprit de un polițist de la Serviciul Circulație, care se afla pe același trotuar care mi-a cerut să mă legitimez. Nu am apucat să scot din buzunar buletinul și legitimitatea de serviciu, deoarece din spate, unul din cei trei (sau patru) mineri care erau în spatele meu, m-a tras de haina cu care eram îmbrăcat, rupîndu-mi-o, strigînd: „Ce, mă! Ești legionar?” (menționez faptul că eram îmbrăcat cu o jachetă în sport, vinătoarească, cumpărată de la un magazin de articole sportive). După care au început să mă lovească în cap cu cabluri de racord cu terminăți metalici, ciomege de lemn, și alte obiecte contondente. M-au lovit pînă cînd am căzut, iar jos fiind, au continuat să mă lovească cu și mai multă sălbăticie. În tot acest timp, milițianul nu a intervenit.” (F. C., sofer). (D. 29)

• sînt suspectați de a se fi drogat

„Un tînăr de 15-16 ani mîncea bomboane. Pentru că bomboanele erau de culoare roșie mineri au interpretat că tînărul în cauză consuma droguri și fără nici o altă explicație au invadat cu bițele asupra lui. Acest tînăr bătăuș se împingea unii pe alții pentru a apuca fiecare să lovească cit mai mult. Tînărul căzînd, victimă fără vină, a tipat din primele momente de la lovituri, apoi a căzut în nestire, mineri s-au adunat din ce în ce mai mulți și, fără să știe de ce, se întrecuseră să lovească cit mai mult. Victima nu se mai putea vedea din cauza numărului mare de mineri din jurul lui. Doar în momentul cînd au început să-l trasească în direcția unei mașini fără număr de circulație, am putut să-l zăresc într-o clipă cu capul spart, scaldat în sînge, cu cămășă sfîșiată, cu buza inferioară rîndă, iar sîngele îi ținea pe nas și gură. În starea gravă în care se afla,

loviturile de biță n-au încetat asupra lui, pînă în momentul în care a fost aruncat în mașină.” (I.M. O. muncitor)

„In ziua de 14 Iunie 1990, ora 8.15 am trecut în interes de serviciu (mergînd către sediul nostru din Piața Romană) prin Piața Universității, fără nici o provocare din partea mea am fost oprită, îmbrînă și bătută de un grup de cîțiva bărbați îmbrăcați în mineri. După multiple lovituri, am fost obligată să ure întredubă, considerîndu-se că sînt o studentă drogată. Cu mare greutate am putut fi scoasă din dubă de o persoană care mi-a cerut legitimitatea și a constatat că sînt salariața Ministerului Mineilor.” (C. R. — ingineră). (D. 12)

• la vederea unui aparat de fotografiat

„Aveam asupra mea un aparat foto, marca CANON FTb japonez. Precizez

Raport al Grupului și al Comitetului asupra evenimentelor AGRESIUNE

• la incitarea poliției

că aparatul se găsea în tocul său de piele și nu aveam intenția să fotografiez deoarece mă grăbeam să ajung la timp la serviciu. După ce trecuseră de statula lui Mihai Viteazul, unde aglomerația era mai mică, niște mineri au observat că am un aparat foto asupra mea. M-au oprit imediat, mi-au luat buletinul și aparatul foto și, desi n-am opus nici o rezistență, au început să mă lovească sălbatic cu bile și cabluri electrice. Orice încercare de a le explica situația mea a fost inutilă. Un coleg care mergea și el la serviciu a văzut cum mă linsau miseri, dar nu a avut curajul să-mi la apărarea. Unul din mineri dirija acțiunea îndemnîndu-i pe ceilalți „dat-i, să țină minte”. După ce m-au făcut o baie de sînge, m-au dus la intersecția bulevardelor Republicii și Nicolae Bălcescu, unde șalia un ofițer de poliție și cîțiva subordonați.” (D. 9)

• dacă întrebă de ce are loc legitimarea

14.06.1990, după amiaza, unei doamne deja legitimize de mineri i se cere legitimitatea încă o dată de o cetățeană îmbrăcată în bluzi autentice, cu o mînă vîrîtă în buzunar, iar în alta cu o țigară pe lumă-tate fumată. Doamna cere „cetățenei în bluzi” să se legitimeze. Drept răspuns, aceasta îi plasează un pumn în stomac. Doamna cedează și prezintă actele, din care reiese că lucrează ca redactor la o editură, lucru pentru care primește „o rafală de injurii”. Este înghesuită de 2 mineri într-un taxi „ce aștepta, pentru orice eventualitate ordinile, la o distanță convenabilă” și dusă la cirva de poliție de pe Ana Ipătescu, unde constată că „cetățenei în bluzi”, persoanele de acolo i se adresează cu „doamna juristă”. A-

14.06. ora 8.15, str. Eforie: „Acolo realizat două fotografii fuma cu doi mineri, cu bile în mînă, alții cu un ser major”. În urma acestui eveniment, fost oprit de sergentul major în cap mi-a fost volat filmul pe motiv că am voie să fotografiez în acel loc, urece nu am plecat imediat de acolo fost amenințat că voi fi bătut dacă vreau să fotografiez. La răspunsul: „că pînă acum, pe plan mondial, încă s-au realizat fotografii fără peliculă fotografică am fost dus spre Ministerul Interne. Pe drum mi s-au cerut ac iar cînd am spus că sînt student, sergentul major a început să strige acest h și că voiam să fac poze pentru presă. Încercat să discut cu un plutonier-m dar nu am fost ascultat.” (G. M., student). (D. 15)

15.06. ora 11, gara de metrou de la 1 versitate.

„am fost legitimat de sergentul lor de poliție însoțit de un grup de mineri.” Legitimitatea de lucru cu izoton luată de polițist drept „autorizație particulară”. „Subofițerul de poliție spus că dacă vreau privatizare o să dea privatizare. N-am reușit să expun sînt muncitor și că n-am nici o legătură cu patronii intrucî am fost înhățat mineri...” (D. 5)

• la incitarea civililor care însoțeau pe mineri

— 14.06. ora 8.00, vis-à-vis de mașina Romarta. D. O. L., legitimat de mineri, își exprimă nedumerirea prin legalitatea acestui procedeu. „La intrarea mea a răspuns instigarea unui tînăr în civil, ale cărui cuvinte le reda întocmai: „Ce ai, bă, cu mineri...”

• la incitarea trecătorilor

„O doamnă cam în vîrstă de 35 de ani era în trecere și ocolea multimea din piață a fost arătată unui miner de către o altă doamnă mai în vîrstă și înfocată susțineră a minerilor; minerul a lovit-o din spate cu bița și din acel moment a fost inconjurată imediat de circa 15-20 persoane civile și mineri. Loviturile asupra ei s-au intensificat, victima țipa cit putea și nu avea nici un ajutor. După scurt timp n-a mai putut țipa, iar fiarele cu chio de miner au încetat să lovească. În momentul cînd au rîdicat-o s-o arunce într-un camion cu mineri am putut s-o văd cu hainele rupte pe ea și toată plînd de sînge.” (I. I. muncitor). (D. 30)

In cîteva secunde, mineri au luat tîdine. Asupra mea s-au abătut cu ei cu o violență sălbatică bile și furtoane de cauciuc.” (D. 9)

• fotografierea

— „In ziua de 14.06.1990, ora 12.30, aproximativ în fața magazinului 1901 Cole, în timp ce încercam să fotografiez un grup de mineri care perchezionau bruscau pasagerii unui autoturism, am fost atacat prin surprindere de acei am fost inconjurat de un număr de 6-7 mineri care m-au lovit în cap în spate în rețetele rînduri cu bile, bastoane de cauciuc și bucăți de cablu fluorescent. Au adăugat nenumerate lovituri piciorului care mi-au provocat un mătămă cranio-cerebral cu multiple confuze ale scalpului și numeroase tăii la nivelul toracelui. Acest atac s-a desfășurat în etape priza succesive, fără vreun avertis-

ment.” (I. I. muncitor). (D. 30)

pentru Dialog Social elsinki din România din 13 - 15 iunie 1990

A STRADALĂ

sau vreo încercare de aflare a intențiilor sau identității subsemnatului, timp în care nu am apucat să spun absolut nimic." (D. 18).

● intervenția în favoarea unei victime

— „In ziua de 13 iunie 1990 în drum spre servici la ora 7.15, iesind din metrou la Romană, mă îndreptam spre stația lui 133 pentru a merge spre Gara de Nord, am văzut pe trecerea de pietoni un Ofițer alb, unde la volan se afla o femeie în vârstă de 40-45 ani. Această mașină era supusă la violente lovituri de bile și ocupanții de la volan i se aduceau fel de fel de injurii. În acest moment am intervenit civilizat întrebând în modul general de ce se procedează astfel. La o comandă dată de cineva dintre civili, circa 15-20 de mineri au început să mă lovească cu o furie nebună." (D. 2).

— 14.06, ora 10.00, Piața Unirii „Am fost atacată și lovită de o bandă violentă de civili și persoane în uniforme de mineri, pentru că mi-am manifestat indignarea față de violența cu care molestavă (toată la singe) pe un alt cetățean." (D. 3).

— 14.06, dimineața „Pe bulevardul Măgheru în drum spre Universitate am văzut 2 siruri de mineri alături de care erau și civili, defilând și strigând «UNDE SINT GOLANII?» și «VENIȚI CU NOI». Erau aplaudați de o parte a cetățenilor de pe margine. Aceste grupuri erau totuși pasnice. Însă după ce am traversat semaforul la Scala, am văzut pe partea opusă o coloană foarte mare de mineri și alți cetățeni care au coalizat cu ei, strigând «DATI-NE GOLANII!». Rețin că m-a umilit numărul lor care se apropia de 1000. Chiar în acest moment (când trecea coloana prin dreptul meu), o femeie de 40-45 ani la 5 metri în fața mea i-a blestemat gestificând cu mina. Imediat s-au desprins vreo 10-15 mineri care au început să o lovească. Eu, chiar ajunsesem lângă ea și i-am spus să fugă că o vor bate mineri. Ei o loveau cu pumnii și atunci eu am strigat «NU VĂ BATEȚI», ceea ce le-a atras atenția asupra mea și m-au lovit în continuare pe mine, uitând de prima lor victimă, care de fapt a scăpat cu câteva pumni. Eu nu încercasem să discut, să le cer să nu bată, dar tocmai asta i-a deranjat pentru că ei veniseră să se bată și se pare că ei căutau cu bucurie o nouă victimă de fieceare dată. Această concluzie am desprins-o din felul în care mă loveau nu doar mineri, dar și civili, dintre care se remarcă prin bestialitate femeile țesătoare." (D. 33).

— 14.06, ora 11.15 „In fața I.N.I.D.-ului, am văzut următoarea scenă: o grupă de mineri, condusă de vreo 2, 3 civili, aparent fără să fi fost provocați în nici un fel, s-au apucat să bată o tânără. O băteau cu atia crutime, dînd în ea cu ce aveau cu pumnii și cu picioarele. Inceit am fost socot. M-am aruncat de bătași și am întrebat: «De unde uita ură?». N-am apucat să spun altceva, căci au început să mă bată și pe mine. În câteva secunde m-am umolit de sînge. Cel care conducea bătaia era un civil solid cu cămașa de culoare deschisă." (D. 21).

— 14.06, ora 11.00 „pe B-dul G-ral Măgheru în dreptul magazinului UNIC am fost agresat și molestat de un grup de 6 (șase) mineri pentru motivul că am intervenit în favoarea soției mele care fusese «arestată» pentru că a făcut o observație în legătură cu modul în care aceștia erau înarmați." (D. 33).

— 14.06, la prînz, Stelaru Eunu, funcționar la Sedul Central P.N.L., care a încercat să opere o femeie cu copil în brațe, bătută cu copil cu tot, a fost molestat.

● găsirea unor indicii care atestă situația într-o zonă ostilă puterii

— B. I. A. a intrat în curtea U.M.R.L. „La data precizată, în jurul orei 13, m-am deplasat la Filiala U.M.R.L. cu scopul de a preda câteva plante și prospecte, material documentar cu conținut automobilistic și turism.

— În curtea imobilului de la adresa menționată era un grup de bărbați necunoscuți mie dintre care citiva m-au atacat fără motiv și, după ce m-au doborât, mi-au aplicat lovituri în zona renală și abdominală amenințându-mă în sensul că dacă mă mai prind «pe aici», mă omoară." (D. 0).

— B. I. a fost găsit în redacția revistei „Actualitatea Românească". (D. 7).

— „In dimineața zilei, ora 11, am fost împreună cu d-nul Făgădar Ilie în str. Cercului nr. 1A, sector 2, unde funcționa redacția revistei ACTUALITATEA ROMÂNEASCĂ. Dirsul mergea la fiul său Făgădar Marcel care luera la această redacție, iar eu doriam să xeroxez aici imprimata de procese verbale de recepție a lucrărilor de construcții contractate de primăria Fundulea și Belciugatele, județul Călărași.

— O echipă de mineri (circa 10-15) o dat buzna în clădire forțând ușa metalică de la intrare. În acest timp, cei ce erau în redacție au reușit să fugă. Eu necunoscînd topografia casei am fost prins de citiva mineri care m-au lovit și m-au insultat fără nici un motiv numai pentru faptul că mă aflam în acel loc. Printre injurături și insulte m-au întrebat unde sînt bandiții Gbica și Ratin, unde sînt dolarii și armele. M-au lovit cu obiecte tari în piciorul stîng și ar fi continuat loviturile dacă nu le-aș fi arătat că nu lucrez la ACTUALITATEA ROMÂNEASCĂ și că nu sînt acolo decît în trecere și deci nu cunosc persoanele la care ei se referă. După aceasta ei au plecat să devasteze celelalte camere, iar eu am sărit pe ferestră în curte. Aici am fost surprins de alți mineri și civili care m-au dus la o mașină. Deoarece nu mai puteam merge din cauza loviturilor am fost ajutat oină la mașină de d-nul Dorin Grigorescu care se afla în curtea redacției și imoreună am fost dus la sectorul II poliție din sos. Mihai Bravu." (D. 7).

— asupra lui D. M. s-a găsit o delegație pentru vizitarea ziarului „Robinson". Aceasta a provocat molestarea și arestarea sa. (D. 50).

— asupra lui G. C. s-a găsit legitimatia sa de candidat P.N.L.

— „In dimineața zilei de 14.06.1990, iesind din stația de metrou Universității, am fost oprit de un grup de mineri și mi s-a solicitat să mă legitimez. La răspunsul meu că nu mă legitimez decît în fața organelor M.L. am fost imobilizat și, căuțindu-mi-se în buzunar, mi-au fost luate celele în care aveam legitimatia de membru C.P.U.N. sector 3 și legitimatia de candidat din partea P.N.L. În acel moment mi-a fost sfîșiată cămașa și au început să mă lovească cu bile, rîngi ș.a. Fiind lovit la costă mi-am pierdut cunoștința și efectiv, am fost căleat în picior, proba cea mai evidentă fiind nastălonii pe care îi băstrez. În acele momente decît mi-au fost luate actele și ochelarii. Am fost lovit în față, stînga curgînd pe pantaloni. Din acel loc și pînă la statua lui Mihai Viteazul am fost bătut în mod sălbatic. Acolo am solicitat unui agent de circulație să fiu dus la poliție intrucît nu mă făcuserm vinovat de nimic." (D. 16).

Periplul victimelor

— Cele mai norocoase dintre persoanele agresate au putut pleca direct acasă (D. 17) sau la spital (D. 7, D.V.C.), în funcție de gravitatea atacului suferit.

— Altele au trecut mai întii pe la o direcție de Poliție (D. 3, D.L.), sau pe la Poliția Capitalei (D. 5). Unii au ajuns direct la Scoala M.L. de la Măgurele sau Băneasa (D. 11, D. 48, D. 26, D. 14, D. 25). Iar alții au ajuns în aceleasi locuri după ce au fost dusi mai întii în clădirea Guvernului (D. 2, D. 23) sau la poliție (D. 5, D. 10).

Atitudinea trecătorilor

— Atitudinea trecătorilor față de acțiunea minerilor a fost foarte variată. Incepînd cu încetarea la violență (inclusiv la crimă) sau aprobarea violenței și terminînd cu intervenția decisivă în favoarea victimelor.

— Există indicii care sugerează că o parte dintre cei care aprobau și încurajau vio-

lenta fuseseră adusi în București tocmai în vederea acestui scop. În plus, există o mărturie care certifică prezența în București, în baine civile, a unor polițiști din Transporturile Feroviare.

— Există numeroase indicii care atestă prezența unor persoane din afara orașului, grupate în echipe de 4-5 oameni. Aceste echipe se deplasau pe arterele centrale, scandînd lozinci favorabile minerilor sau președintelui Iliescu, sau aplaudînd acțiunile acestora, admonestînd într-o manieră agresivă pe cei care priveau critic scenele de violență. Există de asemenea indicii privind rezervarea unui număr excesiv de mase de locuri în unele hoteluri bucureștene pentru grupuri de persoane sosite din provincie. De asemenea, sîmbătă 16 iunie și duminică 17 iunie au fost văzute, în unele gări mai importante (noduri feroviare), grupuri de oameni îmbrăcați asemănător, mișcînd din pachete de mîncare cu aspect exterior și conținut identic, care păreau a fi fost pregătite de persoane specializate.

— Sînt, în esență, două moduri în care trecătorii s-au alăturat acțiunii minerilor: — He identificînd „victima" (vezi situația [8] din paragraful precedent, reflectînd o situație dureroasă de frecvență), fie solidarizîndu-se la pedesirea ei — prin asigurarea unor justificări subliminare pentru agresarea victimei — sau prin participarea directă la bătaie.

— Agresivitatea trecătorilor este provocată de simțirea și stări de spirit similare cu ale minerilor — ceea ce este natural, ele fiind induse de aceeași propagandă:

— identificarea unui aparat de fotografiat.

— „După citiva pași, o femeie a alarmat grupul de mineri că am în rucsac un aparat de fotografiat, iar un civil m-a prins de braț și m-a amenințat: «Mă, tu ești student: ai vrut revoluție, las' că vezi tu, revoluție!». Spunînd că este de la poliție, a strigat în aceeași mineri să mă aresteze și pentru a fi mai convîngător și a-i asmuți pe mineri asupra mea, a adăugat că m-a văzut în seara precedentă în Piața Universității aruncînd cu pietre în poliști, fapt care este fals. În realitate, în ziua de 13.VI, la ora prînzului am fost la Laboratorul de Geologie fizică între orele 12.00-13.00. După scizarea persoanei care pretindea că este de la poliție, am fost arestat de mineri și la cererea mea de a fi dus la poliție, un grup restrîns format din 4 mineri a decît să mă ducă la Poliția Municipiului București din Calea Victoriei. În drum mineri care mă escortau m-au apărât de alți mineri și de alți cetățeni furioși care voiau să mă linșeze și care strigau: «omorîți-l, luați-i gîtul, asa merită» și mă înțureau cu cele mai joșnice expresii." (D. 47).

— apartenența, după fizionomie, la o categorie presupusă a fi simpatizată cu manifestanții din Piața Universității.

— „Acetți mineri m-au luat: trei de brațul drept și trei de brațul stîng și m-au dus de la Romană pînă la Inter. Pe acest traseu am fost supus la groznicile torturi fizice și morale: am primit lovituri în abdomen cu pumnii și picioarele ei și multă salivă de la multi trecători de bine, iar majoritatea cerșau: OMORÎȚI-L, CA-I INTELLECTUAL!" (D. 2).

— suspiciunea de a voi să faci un rău poliției.

— „Agentul și-a scos scurta de polițist și mi-a așezat-o pe umeri (ulterior am înțeles gestul: să nu se rădă rîndile) dar lumea din piață striga că am furat haina de polițist. Drept urmare am fost bătut și acolo mi-am pierdut a doua oară cunoștința." (D. 16).

— suspiciunea de a fi drogat.

— „Văzînd că, deși lovit zdrăvăn, nu scoteam nici un sunet, un «trecător» a decretat: «dati mai tare în el, nu vedeți că-i drogat?». Minerii i-au dat dreptate și s-au conformat indemnului." (D. 31).

— Trecătorii isterizați aprobă frenetic și stimulează violența minerilor, iar în multe cazuri participă direct la ea:

— incită la violență.

— „Am fost tirat spre poartă, bătut și injurat. La poartă, o femeie între 50-60 ani urla cu ură: «Asta e, îl știu de la baricadă!». La poartă s-a format un cerc în jurul meu: minerii prin sînta, civili în dreapta și în față. Pentru scurt timp, am fost făcut minge de fotbal." (D. 30).

— incită la crimă.

— „Am fost dusi spre Piața Victoriei. Acolo era o mare multime de oameni care, atunci cînd mineri au spus că sîntem de la «21 Decembrie», au vrut pur și simplu să ne linșeze. Ne loveau cu bete sau cu bucăți de teavă prin reamurile deschise ale mașinii." (D. 28).

— cineva vrea să tragă de păr o fată dusă de mineri.

— „Existau persoane care îi încurajau pe mineri și care veneau să ne lovească. Tîminte că o persoană a venit să o tragă de păr pe fata de lângă mine." (D. 48).

— lovește cu picioarele o victimă căzută la pămînt.

— „Căuțînd să scap din loviturile lor am început să fug spre A.S.E., clădirea nouă printre mașini, la un moment dat poartă era unei Dacia galbene s-a deschis bîrîndu-mi calea și, lovindu-mă de roțile, m-am dat peste cap. În poziția de culcat, căzînd pe spate, au năvălit spre mine trecătorii și au început să mă lovească cu picioarele..." (D. 2).

— O serie de relatări asupra unor scene similare, apărute în presă, pot fi găsite în anexe.

Atitudinea minerilor

— Comportamentul minerilor a fost marcat de viziunea politică extrem de deformată pe care le-a indus-o propaganda oficială (vezi „Atacul împotriva Universității"). În special, fenomenul „Piața Universității" le-a fost descris într-o manieră extrem de calomnioasă:

— „Între mineri, un tînr înalt, blond-saten și vreo patru persoane, toate tinere, printre care și fete, se desfășura o discuție la care m-am alăturat și eu, în momentul în care mineral tocmai arăta (unul din) motivele pentru care veniseră la București și amuse că au aflat că în Piața Universității sînt ademenite noaptea fete și sînt bîgate în corturi unde sînt f... iar bucureștenii știu toate acestea dar nu sînt în stare să-și apere fetele și să-i strîucească pe «ticăloși».

— Cei din grupul format în jurul minerului, cu fetele în frunte, au protestat cu toții, spunîndu-i că nimic nu este adevărat din ceea ce li s-a bîgat în cap și că minerii au fost înșelați. Un bărbat tînr, prezentabil, i-a atras atenția că, în Piața Universității, ar fi fost nevoie de mineri în 21 și 22 Decembrie, dar atunci nu s-a mișcat nici unul, de nicăieri." (D. 40).

— În plus, există următoarea relație a discuției pe care una dintre victime o duce cu un anchetator la o secție de poliție. „L-am întrebat și pe el de unde atîta ură la mineri. Mi-a răspuns că în cursul dimineții au fost dusi la un spital (am uitat care) și li s-au arătat corpurile a 9 polițiști în comă, unii avînd organele întorse scîoase afară." (D. 21). In

(Continuare în pag. 10)

(Urmare din pag. 9)

neral, din declarații rezultă că minerii aveau cu maximă docilitate de civili și ghidau. În timp ce eram loviți, mi s-a spus: „Ordin de la Ministerul Sănătății: nu mai dați în casă.” (D. 45). „În hotelul „Intercontinentalul” minerii m-au predat vie și olină de vinătă unui bărbat în jur de 35-40 ani, îmbrăcat civil, brunet, înalt, slab, care s-a purtat bine stit cu mine, și cu ceilalți „prizonieri” aduși de grupurile înarmate cu bile și ciomega. Minerii îl ascultau foarte disciplinați. Le-am observat figurile când m-au predat și ascultau verdictul lui. Erau tineri, cu ochii plini de fumingine, cu ochii atinși asupra scufului, ca niște copii sportivi care asteaptă ordinea antrenorului. De ce oare nu le spuneai să nu mai lovescă?” (D. 23).

Minerii par conștienți de rolul malefic al unor politicieni, dispuși de a finanța cele mai neastentate acțiuni. „Vă plătesc Rațiu să vă... sici?” întreabă un miner pe studenții găsiți în Institutul de Arhitectură. (D. 49). Unul dintre cei agresivi — infirmier membru P.N.L., după cum rezultă din controlul făcut chiar de minerii — relatează: „am încercat să-mi la verigheta — spunând că este surd de la Coposu — și ceasul, percușind din cauza că mina dreptă lui era umflată din cauza lovirilor”. (D. 16). El pare obsedat de prezenta drogurilor, pe care le identifică în fână (D. 3), filme foto (D. 48), detergenți sau bomboane (D. 39). În mai multe situații el caută persoane anume:

„Un miner a scos o fotografie dintr-un caiet studentesc și mi-a cerut să numesc persoana din fotografie (fără pașaport)”. (D. 23).

Atitudinea minerilor este, frecvent, resentimentară. „Minerul cu care stăteam pe benchea din scut m-a lovit de mai multe ori cu un furcun cu inserție metalică și puștilă la capăt, în timpul transportării mele la scotele, spunând că el vine de la muncă și întrebându-mă de ce noi nu muncim”. (D. 39). El reproșează celva faptul de a avea buzzi și a distingi (D. 34) (vezi și Agresiunea contra tinerilor). Se dedau spontan la insulte și lianuri: „Cățiva dintre aceștia s-au adresat ficier mele cu cuvinte foarte jignitoare, pe care hirița nu le suportă. Fiica mea le-a arătat legitimitatea, spunându-le că merge la serviciu și că munca ei este la fel de grea ca și a lor.” (D. 10).

„Trecând prin fața curții interioare (a Universității, n.m.) am văzut mai mulți tineri strâni în jurul unei fete căzute jos (probabil și ea studentă), plină de sânge, cu bătănele rupte, pe care o sculbau ociferind că e drogată.” (D. 47).

Unsoari, jignirile au forme imprevizibile:

„În timp ce eram controlat, unul dintre minerii ce se aflau acolo mi-a ordonat să deschid gura ca să vadă dacă am dinți și m-a sculpat în gură. Jignirea asta am suportat-o mai greu decât bătăia. Trebuie să spun, de asemenea, că minerul mironos a băutură.” (D. 10).

Atitudinea față de fete a fost una dintre elementele cele mai grotesti ale acelor zile. „Am auzit pe cineva spunând: „dă un cutit să-l tai simu”. Nu era vorba despre mine însă am fost zrușuită de asemenea atrocități.” (D. 18). „Fetele le așiau înbeacămintea și în general se comportau cu ele ca niște obiecte sexuale.” (D. 23). Există și relațiile unui caz de viol.

Cea mai tipică manifestare de cruzime a minerilor rămâne bătăia — în primul rând, pe stradă. Dar minerii bat și în dubă, și pe drum (D. 4), și la anchetă — unde pot fi văzuți bind pepsi cu anchetatorii. (D. 48). Uncoari, bătăia se face cu un anumit rafinament: „M-am trezit într-o încăpere incendiată (în sediul Poliției Capitalei, n.m.) în care doi minerii

m-au așezat în genunchi și m-au bătut la palme.” (D. 16).

Comportamentul lor este adesea nuanțat, existând și persoane mai blinde. „După o scurtă deliberare, în care am auzit: „Ce să facem cu ei?”, unul dintre minerii, mai în vîrstă, a hufărit: „Dați-i drumul, că este nevînovat”. M-am eliberat destul de greu, holăritrea acestuia nefiind luată în serios în încercut de ceilalți minerii.” (D. 47).

Se pare că în mai multe cazuri, în care minerii păreau pe punctul de a fi înduplecați spre atitudine mai umane, erau agresivizati de civili care se găseau printre ei: „Eu am avut ideea de a-i impresiona, crezînd în mod absurd că au mear puțin suflet. Stăteam liniștit de cel de lângă mine și le spuneam că sintem tineri, nu iubim, am fi vrut să ne căsătorim, cum puteau să ne omoare? El a proclamat ideea, le-a spus că este înuman ceea ce se întimplă. Un tînăr miner parcă ar fi vrut să ne ajute, însă veneau ceilalți, printre care și un civil, care înburau și dădeau fără milă.” (D. 18).

Numeroasele deprecii ale marilorlor oculari acestă scaderă în timp a necesității minerilor, fie din motive morale (dolana adresată de bucurăsteanii care au încercat să-i temperare, bănuiala că au fost minții etc.), fie din cauza oboselii. „Pe iarba părculețului dintre Ministerul Agriculturii și școlatul Coltea, printre sticlele de apă minerală, risipite peste înt, minerii răzleții stăteau tolanți. Unul dintre ei tot întorcea pe toate fețele, un capșator cu braț lung, achiziție probabilă de la vrcunul din sediile sau birourile vizitate.

În intersecția de la Universitate, din spore Piața Rosciti, stiaționa o Dacie albă a poliției. În fața ei se oprise și au mai stia unde să se ducă, un grup de femei, seose din vreo întrecîndere și care aclamau numele lui Iliescu.

Pe cîștul muzeului de istorie a orașului, printre cătălenii care treceau încosee și înrole, trei minerii stăteau pe loc, fără o monie precisă. M-am dus lângă unul din ei și l-am întrebut grîlului:

— Spune-mi, dacă se întimplă să vă apuce nevoia sici, în stradă, ce faceți? Are cineva grîlă de vol? V-a arătat ce aveți de făcut?

— Ce avem de făcut? Uite, asta facem. Și scotîndu-si casa din cap, mi arată interiorul ei.” (D. 49).

Colaborarea dintre civili și minerii

Intr-un număr mare de declarații se vorbește despre rolul activ lucrat de persoane civile, a căror tuzură și îmbrăcăminte este descrisă sumar.

„Am fost încadrati iarăși de minerii și am pornit spre intrarea din dreapta (a clădirii Guvernului, n.m.). În apropierea intrării au năvălit pe noi cinci indivizi care au început să ne lovească cu pumnii. Dintre aceștia se remarcă un tip de vreo 35 ani, tuns scurt, cu o geacă de piele maro.” (D. 29).

„În fața hotelului Intercontinental am fost bătut de minerii aflați acolo, apoi introdus în micul antreu de la intrarea în hotelul hotelului până a venit un taxi... în care am fost urcat... Toată această operațiune s-a desfășurat sub directă conducere și răspundere a citorva civili, îmbrăcați în costume și tunși scurt — clasica înfățișare a securiștilor — care s-au arătat foarte impacientați de întîrzieră cu care a apărut această mașină.” (D. 33).

Alteori, sint menționate persoane îmbrăcate în salopetă sau în baine curate de miner, avînd însă pe cap căști albe.

Rolul civililor este, în esență, de a-i înceta sau conduce pe minerii asupra victimelor, de a colabora cu aceștia la bă-

AGRESIUNEA

lata lor, de a le spune cînd să se oprească. Din analiza declarațiilor putem desprinde următoarele momente:

• dau semnalul agresiunii

13.06., orele 16, lângă cofetăria Scala: „Pe trotuar... erau 12-15 (minerii, n.m.) cu bile și răzgi. Nici nu am apucat să urc pe trotuar că dintr-un grup de civili un bărbat a strigat: „Asta-i de ai lui Rațiu!”. În aceeași clipă am fost luat de brate și lovit în același timp în spate și în cap și tîrit circa 5-6 m. în bătăi.” (D. 24).

14.06., lângă Bl. Dunărea: „La intrarea în bloc, echipa (doi minerii și un civil de circa 50 de ani, n.m.) m-a legitimat, vînd să-mi facă și control corporal. Am refuzat, întrebîndu-l dacă mi s-a dat mandat pentru aceasta, la care civilul sus-menționat s-a răstît la mine, spunînd că în vrcunirile astea nu s nevoie de așa ceva. Apoi unul din „minerii” s-a răstît: „Lasă vorba și scoate actele, lă!”. Am scos buletinul, civilul l-a luat, l-a brîvit, apoi a făcut un semn umă din „minerii”, care mi-a dat două palme zdravene peste față, ochelarii sărîndu-mi cît colo. La care ceilalți „minerii”, „mîlos”, a spus: „Las-o, bă, că-i dă borsul!”. Mi-am recuperat, năucit, ochelarii, și-am întrebât: „Bine, dar pentru ce?”. „Les’ că ști tu, curvo, pentru ce!”. a replicat civilul aruncîndu-mi buletinul pe jos. În precimă, la o oarecare distanță, se mai aflau doar 2-3 minerii și „civilul” menționat, mi-am luat buletinul și m-am rezezi înroșit spre intrarea în bloc.” (D. 1).

14.06., ora 7, în fața sediului P.N.L.: „Atunci am văzut pe trotuarul de vis-a-vis, primul grup de minerii care a lersau după un dorm, între două vîrste, cu o cămășă albăstră cu minci scurte. L-au prins și l-au bătut în mod sălbatic. Mi-am exprimat indignarea cu voce tare. Nu regret acest lucru.

În spatele meu se afla un bărbat îmbrăcat cu salopetă muncitorească, avînd o caschetă pe cap și o linie didactică în mină. Hainele sale nu erau netre ca ale minerilor. Erău curate. Nu avea aspect de miner.

Acest bărbat mi-a spus pe un ton argut să-mi vîd de treabă și să mă duc la muncă.

I-am replicat că eu tocmai la muncă mă duceam, dar că nu înțelegeam ce căutau ei, în echipament de muncă, pe bulevard, înarmati cu bile și bastoane de cauciuc și hăitînd oamenii.

Supărat pe neapunererea mea și pe faptul că îndrăznisem să-mi exprim dezacordul cu juțele de stradă între oameni, acest „miner” a fluierat scurt. Am fost încorporată de o ceată de minerii, oameni tineri și plini de energie. Aceștia au început să mă lovească pe unde nimeresc, cu bile de lemn și bastoane lungi de cauciuc. Încercam să-i opresc, să le explic, dar nu mă ascultau. Persoane civile, care asistau la scena aceasta, păreau înroșite. Nimeni nu mi-a luat apărare. Chiar mai mult, două femei îl îndemneau să mă bătă pentru că aș fi strigat „Jos Iliescu!”. (D. 22).

• participă la bătăie împreună cu minerii

„...tît curtea, cît și trotuarul din fața clădirii erau pline de minerii, dar și cîțiva civili care misunau încontinuu. La spartita mea, a încetat forțata și a urmat un moment de imbulșală, tot dorînd să mă lovească măcar o dată...” (D. 23).

La stăcarea unor sedii, rolul civililor — mai estompat în agresiunea strădală — a fost foarte vizibil. Civilii sint cei care au bătut o persoană ce intrase în curtea U.M.R.L. (D. 6). Un civil furios conducea grupul de minerii la A.F.D.P., întrebînd „unde e tîharul” f.ș. Constantin Ticu Dumitrescu), pe care îl căuta cu „să-l lăse beregna”. Întreaga acțiune din Piața Universității, din dimineața zilei de 14.06. este condusă de un civil dintr-o mașină cu sigetăsoane, tovarășul Cozma. (D. 48).

• decid cînd trebuie oprită bătăia

„Acelăși civil (care părea să îl conducă pe minerii, n.m.), vîzîndu-mă plin de sânge, a spus: „Gata, ajunge. Acum la Poliție cu el”. Am fost tîrit într-o dubă a Poliției, care tocmai trecea.” (D. 21).

Există și o mărturie favorabilă: un civil salvează o fată bătută. „Un element important care a intensificat lovirile lor cu piciorarele și pumnii a fost descoperirea unei embleme cu P.N.L. pe geanta mea. Un tînăr civil a spus: „Uite ce are pe geantă! Asta e studentă, golană din Piața Universității”. Ceilalți fără să vîdă ce am pe geantă (pentru că mi-o spăram) au început să lovească și mai crud, mi-au rupt pulovărul cu care eram îmbrăcată și încercau să-mi la geanta, Avînd în geantă acte foarte importante, cît și bani, o spăram cu încăpăținare, fapt care l-a enervat. Au reușit să mi-o sculpe piină la urmă, iar atunci un om ale cărui nume și domiciliu le pot preciza, m-a tras afară de acolo, mi-a spus să tac din

gură, iar minerilor le striga: „Lăsați-o-o duc cu la Poliție, o dau eu pe mina lor, rezolv eu problema. Hai domnilor, n-o omorîți chiar așa în stradă”. N-am mai fost lovită, dar îmi fusese luată geanta, iar eu strigam să mi-o înapoieze. După puțin timp (printr-o minune) s-au îndurat să mi-o dea, iar eu am observat la prima vedere că nu lipsea nimic, nici măcar banii. Cred că nu știu să citească pentru că s-au uitat pe pașaport și l-au pus la loc. După ce mi-am recuperat geanta, ajutată de omul acesta trimisă parcă de Dumnezeu, am intrat în farmacia din apropiere și am fost stersă de sînge și pansată. Domnul care m-a ajutat l-a spus acelor femei că am fost bătută din greșală, din confuzie”. (D. 35).

Să subliniem, în final, că operarea cu categoriile „trecători”, „civili”, „minerii”, trebuie făcută cu multă prudență, căci, adesea, se pare, „trecătorii” nu sint trecători, „civili” nu sint civili, „minerii” nu sint minerii... Se pot găsi și în fragmentele din declarațiile incluse în acest raport, indicii ale fragilității limitelor care definesc cele 3 categorii de mai sus.

Poziția poliției

În aceste zile, polițiștii păreau să fi fost protectori ai infractorilor, nu ai victimelor.

„După ce am coborît din dubă am fost încorporați de cei 10 minerii care au deslîntit cu o bestialitate de neînchipuit o avalanșă de lovituri de ciomega, bastoane, lanțuri, piină cînd grupul nostru a fost culcat definitiv la pămînt. Cred că am fost salvați de la moarte de 2 femei, probabil salariate de la Poliție, care au început să strige să ne lase că ne omoară. Am fost aruncați apoi pe niște bănci, doi dintre noi care nu s-au ridicat au fost urcați într-o mașină și transportați într-o direcție necunoscută.

În acest timp, a apărut în curte un domn general (probabil marina intrucit purta un veston alb) care a dat ordin să fim spălați intrucit eram plini de sînge. La întrebarea pusă dacă e normal ce se întimplă acolo — a răspuns că poziția este ca minerii să facă ordine, nu Poliția.

O domnă care asistă la molestarea unei femei s-a dus la polițistul din usa biroului rugîndu-l să intervină. Aceasta după un timp a răspuns că nu are instrucțiuni în acest sens”. (D. 46).

În esență, Poliția a fost instituția care l-a preluat pe cei „arestați” de minerii. Însăi asumeră acest rol însemnat legitimarea acțiunii minerilor. Analiza declarațiilor permite observarea următoarelor etape în atitudinea față de cei arestați:

• pasivitate la agresarea victimelor

„Pînă la rondul de la intersecția Universității am fost lovit în mod bestial de cei îmbrăcați în hainele minerilor. Acolo am întîlnit primele patru de poliție care asistau impasibile la lîngarea noastră”. (D. 33).

„Acolo (în sediul Guvernului, n.m.) am fost urcați la etajul I, într-o cameră în care se mai aflau circa 50 de oameni pe jos, păziți de soldați. Minerii ne loveau în continuare fără ca cineva să îi oprească deși se aflau și ofițeri de poliție”. (D. 23).

Polițistul intervine eventual după ce o doză de bătăie a fost deja generos administrată:

„M-au lovit pînă cînd am căzut, iar jos fiind, au continuat să mă lovească cu și mai multă sălbăticie. În tot acest timp, milițianul nu a intervenit. Practic, am fost bătut sub ochii lui. Cu ultimele resurse, am reușit să mă ridic, lovirile continuînd să se abată asupra mea.

Am fugit spre stiața de troleibuș, urmărînd de minerii, care mă loveau și în timp ce fugeam.

Am reușit să mă ure în troleibuzul pe care milițianul l-a oprit între stații, gîndindu-se, probabil, că am încercat-o destul”. (D. 29).

„Minerii continuau să mă bătă: cadrele poliției au insistat să nu mă lovească pentru că sint bătută”. (D. 10).

„Am fost urcați în dubă, însoții de doi polițisti și un grup de minerii, nu înainte de a fi percheziționați și jefuiți de obiectele de valoare și banii pe care îi aveam asupra noastră, de minerii sub privirile impasibile ale polițistilor”. (D. 4).

Pe lângă faptul că permit jaful minerilor, polițiștii refuză cu cinism pe cei care le cer sprijinul:

„La cererea celor căroca li s-au luat banii sau alte obiecte ni s-a spus să le cerem minerilor”. (D. 4).

C.C., atacat și molestat de minerii pentru că avea cu el un aparat de fotografiat, încercîndu-l aparatul unui ofițer de poliție:

„I-am spus atunci ofițerului, care se găsea lângă minerii, să ia el aparatul, ca fiind corp delicat, pentru care era să fie lovit. În aparat se găsea un film pentru diapozitive color, primele 10 poziii făcete reprezentînd imagini din Lacul Rosu, Cheile Bicazului și de pe Valea Arieșului.

La circa a 10-a de poliție, un colonel în civil, așa i se adresa subordonații, ex-

STRADALĂ

placindu-i situația, mi-a spus să merg acasă. În ceea ce privește buletinul de identitate, mi-a spus că-l voi primi acasă prin poșta, iar aparatul de fotografiat să-l cor minerilor. [...] Sint dispus să iert totul în ceea ce privește atacarea mea de către mineri, dar în nici un caz nu pot să accept ideea de a fi jefuit de către mineri, sub privirea ocrotitoare a unui ofițer de poliție, (precizez bine: un ofițer și nu un soldat cărui i se poate ierta că nu cunoaște legile).

Tin să menționez că l-am atras în mod insistent atenția acestui ofițer de poliție să rețină aparatul ca fiind corp delict. (D. 19).

● provoacă agresiunea minerilor sau stimulează agresiunea deja desfășurată

Pe drum, de grupul care mă ținea strins, se apropiu alți mineri vociferând și înjurând, cu pumnii și bâtele ridicate (am auzit doar vocea unuia din spate: „Nu-i mai dați la cap!-). În dreptul intersecției cu str. 13 Decembrie (fusesem scos din dreptul magazinului „Unic”) am zărit un polițist cărui i-am strigat: „Domnule sergent, nu am buletin! Vă implor nu mă lăsați în mâinile acestor oameni (ultimele cuvinte le-am rostit când am ajuns lângă el); vă rog mult să veniți cu mine!- Cu o privire orăcăm înțeleptă (probabil că nu eram primul astfel de caz în acea zi) m-a apucat de mină și împreună cu alt polițist, ce s-a alăturat grupului în dreptul havuzului din fața Arhitecturii, m-au dus direct într-o dubă ce staționa în dreptul intrării la metrou din partea Muzeului de Istorie al Orașului București, spunându-mi polițistului din dubă: „Asta s-a făcut agitație pentru Rațiș!- N-am ripostat agitatul deloc, văzînd ce se întâmplă cu cei care încercau să protesteze în formele cele mai civilizate, mineri „avînd grijă” de și chiar lângă duba cu pricina. După circa o jumătate de oră, când duba s-a umplut cu alți cetățeni luați ca și mine de pe stradă, pentru cele mai incredibile motive, și am fost duși la Militia Capitalei, unde am fost descărcați din dubă și reincarcați într-o dubă mai mare (într-un compartiment fără ferestre), în urletele unei mulțimi delănțuite pînă la proximitate strigînd, de partea cealaltă a grilajului: „Dați-le la cap! Omorîți-i! Așa le trebuie! Toti fătia au fost la Universitate!”, ș.a.m.d., cu alte grațificări la adresa studenților și intelectualiilor. Cu acest prilej am încasat încă o lovitură zdravănă, fiecare, în cap, de la unul din mineri postat la usa dubel, sub privire aprobatoare ale „păzitorilor legali ai ordinii”. (D. 23).

„Peste puțin timp am ajuns în fața Ministerului de Interne din strada Victoriei. Acolo am primit prima serie de lovituri (date cu pumnii, picioarele, bâte, bastoane de cauciuc). Capetele de acuzație erau prezenta aparatului de fotografiat și faptul că sint student. Am fost ridicat de jos și transportat în curtea interioară a clădirii unde am avut impresia că sint într-un sbator. Încercînd un dialog cu un plutonier-major sint pus cu fata la perete chiar de către acesta, tot el „dînd tonul” seriei de lovituri care mi-au spart capul, mi-au învințit un pomet și spatele. Aici mi-a fost luat tot ce aveam la mine, cu excepția unei chei, a ceasului (torcum distrus) și a unui lambur pe care se înfășoară filmele foto”. (D. 15).

● bat victimele pe drum (în dubă), în general, din momentul în care nu mai sint văzuți de ochiul public

„În mașină am fost lovit de cadrul de poliție cu piciorul în stomac și în regiunea lombară.” (D. 26). Întimplător, cel care s-a bucurat de un asemenea tratament suferea de „polidiscopatie lombară” cu iradiere în membrele inferioare, coxatroză bilaterală și Zona Zoster plus pareză facială partea dreaptă.” (D. 26).

● se comportă abuziv și brutal în secțiile de poliție, în sediul Poliției Capitalei, în sediul Ministerului de Interne și în școlile M.I. de la Băneasa și Măgurele

Cele patru zone merită o descriere separată. În general la Ministerul de Interne, Poliția Capitalei sau la circumscripțiile de poliție „s-au triat” arestații, unii fiind eliberați, alții duși la Măgurele și Băneasa, după criteriul care scapă judecării comune.

Trebuie observat că brutalitatea poliției este mult mai atenuată față de brutalitatea minerilor. „Bătăile pe care le-am luat de la militarii în incinta și în exteriorul parajului unde eram „caștali” (la Măgurele, n.m.) erau blînde mingieri pe lângă bătăta luată de la mineri.” (D. 11).

De asemenea, înșiși tratamentul în zonele ce tin de Ministerul de Interne (Băneasa, Măgurele, sediul Poliției etc.), are două etape: una mai dură, în care cei care bat sint gradele inferioare; una mai

puțin dură, eventual total lipsită de violență, în care își fac apariția „cadrele”: doctori, ofițeri, anchetatori etc.

Se poate descifra, cu ușurință o schemă a represiei — destul de puțin originală — în care, într-o primă etapă, intervine „furia oarbă a poporului”, „minia sa sfîntă”, atît de imprudent atîtă de „dusmanii poporului”, încît este irepresibilă. Ea este atît de rapidă și implacabilă, încît „forțele de ordine” nu au, literalmente, timp pentru a interveni. Cînd intervin, însă, situația victimelor (cu toată „vinovăția” lor) se îmbunătățește. Abuzurile care au avut loc nu pot fi impunitate — de nici un om de bună credință — deținătorilor puterii, ci doar celor care — ireponsabil — au stîrnit minia poporului

● ● la Ministerul de Interne

Am inserat deja o descriere a situației de la Ministerul de Interne. O continuăm:

„Lîngă mine era un membru al Asociației 16-21 Decembrie care a fost bătut crunt pentru că a avut îndrăzneala să fie membru al acestei grupări.

După vreo două ore, în care fiecare „reținut” era bătut pentru fiecare lucru care nu făcea plăcere minerilor (sau, mai bine zis, a celor îmbrăcați în haine de mineri): privire, gemete, lungime a părului [...] am fost împinși printr-un culoar de mineri și polițisti cu bâte, răngi și bastoane de cauciuc (pentru a nu e-vada), loviți într-un ritm infernal și încărcați în dubă.

Într-o aglomerație fantastică (nu credeam că pot încapa atîția oameni într-o dubă) am fost duși la Măgurele” [...]. (D. 15).

„Am fost coborîți la cea. 10 metri de intrarea în clădirea Ministerului de Interne, pentru ca atît mineri, cît și cordoanel format din cea. 10-20 militieni să aibă mai mult timp la dispoziție, pentru a ne lovi. Am pătruns în holul de la intrarea în clădire, apoi în curtea interioară, unde se aflau atît persoane în uniformă, cît și civili și mineri. A reînceput mîncelul 5-6 persoane au început să mă lovească, s-a auzit un răcnet: „Dați în el, e periculos, e cel cu cuițitul” (această calomniere m-a lăsat perplex), după care s-au strîns în jurul meu aproximativ 20 persoane, înghesuindu-se să îndeplinească ordinul. Norocul meu a fost că, în vacarmul creat, cineva mi-a pus piedică, doborîndu-mă. Am căzut, m-am ghemuit și am încercat să-mi apăr capul și pieptul cu brațele. Cineva, crezînd că am căzut din cauza vremei loviturii, a spus: „Stați, nu mai dați în el, că-l omorîți”. M-au luat pe sus și m-au deus în colțul din stînga, spate, al curții interioare. Am fost percheziționat și mi s-au luat toate obiectele ce le aveam asupra mea (acte, bani, un pix, eticiva hîrții), mai puțin batista.” (D. 31).

Urmează descrierea unei scene supra-realistice:

„La un moment dat, o persoană în jur de 35-40 ani, îmbrăcată în cămășă albă și pantaloni bleumarin, a venit la mine, s-a plecat și m-a întrebat dacă am participat la revolta populară din 21 decembrie 1989. După ce i-am dat un răspuns evaziv, a rostit cu vădug: „Fi-ati și dracului, din pricina voastră nu mai pot eu să port epoleții! Uite, li am în buzunar!- Într-adevăr, a scos din buzunar o pereche de epoleți albi, cu cite o stea (mai se pare). Tot timpul, cit am stat în curtea interioară a MI, cum era adus un reținut, era bătut crunt și se striga: „Timpitilor! Revolutionari, ai! Fascistilor! Sinteti „golani”, da? Vreți democrație? Na! Poftim democrație!- și imediat era servit cu o porție de democrație originală, sub înfășurarea unui baston de cauciuc sau a unei bîte. Cînd s-au strîns cam 30 de persoane reținute, ni s-a spus să ne ridicăm și am fost conduși, cu aceleasi lovituri „protocolare” ca la întimplare, către ieșire, unde ne aștepta o dubă (de culoare kaki, parcă). La ușă, în semn de bun râmăș, am primit un pumn în plină figură. Supărați că tot nu scot un zgomot, dar și cu instinctele animale trezite la vederea singelui ce-mi curgea din nas, „vājnicii apărători ai linistii”, postaiți la ieșire în două corzoane, față în față, au pornit o ploaie de lovituri, cu bîte, bastoane sau cu picioarele. Am reușit să evit sau să pariez citeva lovituri, apoi am sărit în duba care aștepta cu ușile deschise. Am fost încărcați toți, elate peste grămada, au fost închise ușile și duba a pornit. Becul răsplinea o lumină galbenă, obositoare, aerul era din ce în ce mai greu de respirat, iar copiii (cei erau și copii și femei) plîngeau. Unii țigau și se țigau ca nu mai vedem lumina, alții că ne împună. Destinația a fost necunoscută, pînă cînd cineva, privind afară printr-o crăpătură, a rostit: „Măgurele!-”. (D. 21).

● ● la Poliția Capitalei

Atmosfera este comparabilă cu cea de la Ministerul de Interne:

„În sediul poliției am intrat prin gangul din Calea Victoriei (lîngă Casa de Modă). Sediul era ocupat de mineri. Cit am stat acolo (15-20 minute) nu am văzut decît un singur plutonier-major în uniformă de poliție. În timp ce traversam curtea am văzut mineri și civili care se dedau la acle de cruzime: persoane „arestate” lovite cu tuburi de cauciuc peste

față sau corp, altele pline de sînge. În clădirea unde am fost introdus am auzit strigăte „sint nevinovat, nu mă omorîți”, „nu mă bateți!”, precum și gemete.” (D. 47).

● ● la sediile secțiilor de poliție

Aici, situația este, în general, mai calmă. Secțiile reprezintă un loc în care victimele se simt, în general, mai protejate decît afară.

La o descriere a aspectului secției de poliție de pe b-dul Ana Ipătescu:

„Aici, un du-te-vino de polițisti, mineri sau alți civili care nici măcar nu m-au bătut în seamă. La o masă scriau doi domni (sau ce-or fi fost) civili. Ce-tăteanul care mă arestase li spuse unuia dintre ei: „Treco-o și pe asta la paragraful 5a, știi tu care”. „Asta” eram eu. „Paragraful” a râmăș pentru mine un mister absolut, după cum nu cunoșc pretextul invocat în scris pentru arestarea mea, intrucît, la întrebările mele repetate „Ce vină am?”, „De ce mă aflu aici?”, nimeni nu a catădit să-mi răspundă. [...] La citiva pași distanță de mine [...] se aflau o tînără de aproximativ douăzeci de ani, pîrînd a fi legînată și un tînăr cu fața lovită și ușor sîngerîndă.” (D. 19).

Întrebat din ce cauză leșinase fata, un civil răspunde: „pentru că o lăsașe tubitul”. (D. 19).

Și o altă descriere a aceluiași loc:

„Am fost duși la circa 1 de Poliție de pe Ana Ipătescu. Am stat aici vreo 3-4 ore. Grupuri de civili și mineri au intrat în mai multe înduri să ia cu asalt Circa 1, tipînd isteric: „nu plecăm pînă nu li lichidăm...”.

Nu am fost lăsat să dau telefon acasă. Cit timp am stat aici, nu a fost bătut nimeni (12-13.30).

Minerii și civili au adus la circa 1 a-cestă perioadă, aproximativ 100 de oameni, unii dintre ei bătuti îngrozitor. Unii dintre acestia au fost trimiși la Măgurele. Altorii li s-a dat drumul. Unii au fost trimiși într-o direcție necunoscută.” (D. 21).

Citiva dintre cei reținuți recunosc în persoana unui anchetator al secției de poliție, un tînăr care putea fi văzut frecvent în Piața Universității, în special în jurul Asociației 16-21 decembrie. Figura sa a apărut de atîte ori în ziarul „România liberă” din 14.04.1990, în fotografia situată în centrul primei pagini. „Discutînd cu un membru al Asociației 16-21 decembrie, anume V.A., acesta a recunoscut personajul. A afirmat că li cheamă Mihai Mitru și că în seara zilei de 13 iunie a fost unul din cei care spărguș geamurile la Televiziune, aruncînd cu pietre și bețe”. Acest anchetator „nu s-a purtat rău cu reținuții”. (D. 21).

De fapt, atitudinea celor din secțiile de poliție față de victime este foarte nuanțată.

Într-o bună tradiție a fatalismului românesc, un maior de poliție recomandă unei doamne să-și accepte poziția de victimă, deoarece „fiecare moment dificil din istoria unei țări are noyole de victime” (D. 19). Altcineva li recomandă la plecarea din secție (spre casă — deci în momentul eliberării), să circule cu grijă, ca să nu dea o mașină peste ea. (D. 19).

La secția de poliție de pe Mihai Bravu, o persoană adusă acolo după ce fusese molestată și „arestată” de mineri, este în continuare victima unui incident violent:

„Acolo am fost introdus într-un birou la etajul I, unde două persoane civile ne-au interogat și neglînd nici un motiv de reținere ne-au eliberat. Pe mine, tînînd seama că nu puteam merge singur, m-au ajutat pînă la ieșirea din incintă. La poartă, un civil a dat ordin să fim reținuți și după cea. 30 minute am fost duși într-o cameră la etajul II. A fost introdus mai întii Dorin Georgescu care, după ce a fost din nou interogat, a plecat însoțit de niște persoane. M-au introdus pe mine în cameră, unde mi s-a făcut o percheziție amănunțită și au găsit legitimitatea de la UMR. M-au luat din nou la întrebări în legătură cu activitatea mea la UMR. și în ce scop mă aflam la „Actualitatea românească”. Am dat din nou explicațiile în legătură cu aceasta. Cel care m-a interogat a pofit pe colțali afară, a început să mă lovească cu bastonul de cauciuc, în același timp insultîndu-mă în cuvinte ce nu le pot reda, printre altele: „ce vreți voi bandiților, să schimbăți lumea?”.

Din cauza loviturilor primite în cap și pe corp am leșinat. Cînd mi-am revenit

am fost pus să dau o declarație amănunțită în legătură cu activitatea mea, dic-tîndu-mi-se ce să scriu. Între timp a revenit domnul Dorin Georgescu, însoțit de mama sa și de soție și după o discuție purtată cu persoana care m-a lovit, ni s-au eliberat buletinele și ne-au dat drumul”. (D. 7).

Există și depoziții laudative la adresa poliției:

„Menționez că poliția s-a comportat în mod civilizat din momentul în care am fost urcat în mașină (care l-a dus spre secție, n.m.) și pînă cînd am ajuns la spital (inclusiv deci în perioada petrecută în secție, n.m.)” (D. 18).

„La circa 6 Poliție s-au purtat bine cu mine, mi-au dat apă, țigări. Cum rămășesem în urma bătăii numai în pantaloni, au insistat să dau telefon cuiva să-mi aducă haine și să mă însoțească cu un taxi acasă [...]”. (D. 30).

● ● la Școlile M.I. de la Băneasa și Măgurele

Relațiile persoanelor arestate la Băneasa și Măgurele par să descrie o excursie făcută înapoi în timp, într-o lume pe care optimiștii o credeau ireversibil dispărută, și nu o realitate a zilelor noastre. Însemnele vechii lumi sint în loc de cîștite:

„În sala de geînte [...] am descoperit cu părere de rău steagul roșu al comunismului! Era foarte bine aranjat lîngă drapelul țării care mai avea încă urmele stemei simbolice a României!” (D. 41).

„Iar emblemele lumii noi sint arestate:

„am stat cuminți, așteptînd ordine de sus. În fața noastră a fost pusă logana aceea de la Universitate, adusă tocmai de la Putna de un golani [...]”. (D. 41).

Analiza declarațiilor permite degajarea următoarelor scheme generale a detenției: — la sosire, bătăie și eventual conflicarea — fără nici un fel de forme legale — a banilor și a unor obiecte de oarecare valoare;

— detenție în condiții mizerabile; n-restații sint amenințați, terorizați, chinuți;

— anchetă în condiții în general impropprii; mulți dintre anchetatori nu sint recunoscuți ca fiind persoane prezente înscris în Piața Universității;

— eliberare fără a li se da vreun act constatator și fără a li se înșoia obiectele reținute;

— rudele celor arestați nu sint informate asupra soartei acestora; mai mult, cînd se interesează din proprie inițiativă, sint sistematic dezinformate.

Jaful

Molestarea oamenilor este însoțită, sistematic, de jaf. Victimele au fost jefuite de toți banii care s-au găsit asupra lor, de lanțsoare și — cînd a fost posibil — de inele. Unele victime și-au putut salva verigheta doar pentru că, în urma bătăii, aveau degetele prea umflante. În parte, jaful s-a făcut de față cu poliția, care s-a arătat cu totul indiferentă. Mai mult, la Măgurele s-au confiscat numerele celor arestați (este specificat bunurile sergentului major Trască) fără nici un fel de forme legale și fără să li se fi restituit la eliberare. Dacă minerii nu sint prea furioși, victima poate uneori să mai salveze cite ceva:

„Tot drumul am fost tînută de mîini, întrebata dacă am votat cu Iliescu și forțată să strig „Sus Iliescu”. Minerul care mă ținea de mină și striga la mine încerca să-mi sustragă ceasul. Le-am răspuns tot timpul să mă lase în pace și cel mai des: „lăsa-mi ceasul!” (D. 22).

Pe lîngă ceasuri și bani, s-au bucurat de multă atenție și aparatele de fotografiat. N-au fost disprețuite nici închil-fălmîntea (adidasii), nici mîșca cîștali. Cel mai puțin norocos dintre minei au trebuit să se mulțumească cu explicarea unor brichete.

„Vineri 13 iunie am trecut prin incinta complexului de expoziții din fața Pîetei Științei unde mineri au fost caștali și în jurul orei 13 erau în așteptarea președintelui țării. Aceștia erau în grupuri mici printre pavilioane pe lîngă [...] și înceau schimb între ei de diferite obiecte scîlpitoare, ceasuri diferite, brățări de mină, lanțsoare cu crociușe, inele, verighete, portmonee, oglini mici de poșetă, piepteni etc., pentru că în epoca de... bîte așa e: schimbul se face în natură”. (I, muncitor). (D. 39).

Procese persoanelor reținute cu ocazia evenimentelor din 13-15 iunie 1990

AVATARURILE PREZUMȚIEI DE NEVINOVĂȚIE

ANDREEA PORA

În efortul de a convinge fostul și viitorul electorat de faptul că în România post-revoluționară nu există procese politice, s-a constituit un adevărat consens, primul la care, cu spontaneitate și singe rece, au pus umărul toate cele trei puteri (legislativă, executivă și judecătorească), conștiente de implicațiile dezastruoase asupra viasei stabilități sociale, în caz de nereușită. Cea de a patra putere(?), presa, (o parte șchiopătind în cirjele comunismului, alta bandajându-și rănile obținute în confruntări mai mult sau mai puțin stradală) a fost indiferentă la tot ce a însemnat proces, în afara „foștilor mari vinovați”, care, oricum, le-au scăpat printre degete. Deci, în mijlocul unei atit de mari solidarități pe de o parte și al neimplicării vecină cu acceptarea tacită a minciunii, pe de alta, procesele arestațiilor din 18 februarie și 13-15 iunie își continuă nestingherite drumul spre încadrarea penală.

Remember... Piața Universității

Zeci de mii de oameni se adună zilnic pentru a protesta împotriva politicii guvernului provizoriu, a refuzului de a da un răspuns numeroaselor întrebări cu privire la evenimentele din perioada 16-29 decembrie (să nu uităm lozincile ce reveneau obsedant „16-22, cine-a tras în noi”, „Unde sînt teroristi?”, a situației exacte a securității și a informatorilor. Nemulțumirea la amploare și se transformă într-o mișcare de masă, atunci cînd, „cu înțelepciune”, președintele neales al țării aplică demonstrațiilor eticheta de „golani”. Atmosfera devine deosebit de tensionată. Dialogul este ocolit cu abilitate (nu-l nici o grabă, doar alegerile bat la ușă). Forțele de ordine nu pot interveni, sînt cam mulți „golani” acolo, hotelul Intercontinental este neplăcut de aproape și arestarea unor oameni care strigă „Fără violență” și se așează în genunchi ar fi dus la consecințe neprevăzute. După alegeri, studenții se retrag, oamenii sînt oboșiți, dezamăgiți și vin în număr tot mai mic, pe margini sub ochii mulțumii ai poliției înfloresc bișnița, greviștii foamei cer numai un post de televiziune independent iar căldura topește încetul cu încetul voiața. Încă două săptămîni și mișcarea din Piața Universității ar fi murit de la sine.

Gafe politice ?

Cu ce resentimente îngrozitoare trebuie să fi rămas cei de la putere, după acele zile în care adevărul le-a fost strigat în față, după casetele proiectate pe ecranul de la Arhitectură, încît să nu se poată stăpîni de a face una din cele mai grosolane greșeli: trecerea la reprimare. Are loc „curățirea” carosabilului, făcută cu o extremă violență, corturile sînt distruse, greviștii și toți cei aflați întimplător acolo sînt bătuți și o parte arestați. După-amiază au loc incidentele de la Interne, Poliție, Televiziune. Urmează a doua mare gafă, pornită nu știm din ce: frică, inabilitate politică, sau pur și simplu din deprinderile comuniste: venirea micșilor.

Cei arestați, cei eliberați, cei reținuți

Sînt arestați sute de oameni. Și aici avem de-a face cu patru categorii. Nevinovații (curioși, gospodine cu gura mare și scoase în mînă, cetățeni în drum spre serviciu). Implicații direct în fenomenul Piața Universității (studenți, greviști ai foamei și mulți alții care veneau seară de seară acolo). Violenții (majoritatea neavînd nici o tangență cu idelle Pietei) și Capii (Marian Munteanu, Dumitru Dincă, Nica Leon, Doru Mărieș).

După cîteva zile (sau ore) în care li se administreză bătăi menite a fi exemplare, cu scopul de a le băga mîinile în cap celor care ar mai avea chef pe viitor să staționeze în perimetrul Pietei și să împiedice „desfășurarea normală a traficului rutier”, precum și aprovizionarea cu pline și lapte a celor două alimentare aflate în zonă; celor mai mulți li se dă drumul. Însă această eliberare este făcută cu cap, poate chiar după un plan dinainte stabilit.

Sînt deci eliberați: nevinovații (nu în totalitate), o bună parte a implicaților (și anume studenții, ei constituind o forță unitară și fiind, nu-l căsa, neplăcut să anchetezi oameni ale căror idei politice sînt clare).

Sînt reținuți: capii (dintre care ulterior sînt eliberați Marian Munteanu și Nica

Leon), o parte din categoria violenților și foarte puțini dintre implicați.

Scopul: denigrarea fenomenului

În acest proces există un straniu paradox. Pe de o parte nu s-a dorit reținerea indivizilor conștienți de idelle în numele cărora s-a desfășurat manifestația din Piața Universității (exceptîndu-i pe aceia care figurau pe listele negre), pe de altă parte inculpații li s-a făcut un cap de acuzare din participarea la manifestație, deși latura politică este evidentă. Desigur, acest cap de acuzare nu este specificat în mod direct, el reiese însă clar din rechizitoriul și din modul în care au decurs anchetele la Poliție.

Umbre pe fața adevărului

Este oare acesta un proces politic? Privind rechizitoriul încheiat de către domnul procuror Dinu Emil-Dumitru de

veneau, inculpatul nu numai că nu și-a manifestat dezaprobarea față de acțiunile violente în curs de desfășurare dar s-a alăturat grupurilor de persoane care au început să se strîngă în Piața Universității.

Ceea ce interesează, în primul rînd însă, este adevărul și numai adevărul. De aceea este surprinzătoare prezentarea de către organele procuraturii a evenimentelor petrecute în Piața Universității înainte, cit și cursul zilei de 13 iunie, nepomenindu-se nimic de zilele de 14 și 15, deși unii inculpați au fost arestați în acele zile.

„De mai mult timp, grupuri de persoane, incapabile să înțeleagă sensul și complexitatea transformărilor democratice inițiate în Revoluția din Decembrie 1989, ocupaseră abuziv suprafața părții carosabile, a drumului, precum și trotuarele și zona spațiului verde, dedîndu-se la ma-

reține însă atenția, este relatarea modului în care a fost deblocată Piața Universității. „Operațiunile întreprinse de organele de ordine s-au desfășurat fără incidente deosebite, deși s-au înregistrat încercări ale unor persoane găsite în perimetrul menționat de a se opune prin acte de violență”. Dacă nu ar fi vorba despre afirmații venite din partea organelor de justiție, a căror menire este de a stabili adevărul, această prezentare nu ar trebui să ne mire, ea fiind ecoul declarațiilor oficiale. Există însă zeci de mărturii în care este relatată brutalitatea reprimărilor din dimineața zilei de 13, mărturii care nu sînt luate în considerare și care ar ajuta în lămurirea cauzelor incidentelor pentru care sînt acuzați inculpații. Tot din rechizitoriul aflăm că „reținerea persoanelor din Piața a fost legală și a avut ca scop stabilirea identității celor lipsiți de acte de identitate, cercetarea penală a celor care manifestă dispreț față de legile statului au adus atingere gravă liniștii și ordinii publice”, iar justificarea acestei acțiuni este următoarea: „anterior intervenției organelor de poliție, reprezentanți ai organelor locale și centrale de stat au întreprins toate demersurile necesare pentru a determina persoanele care de peste 50 de zile staționau neîntrerupt în zona Universității, să renunțe voluntar la manifestațiile lor antisociale și să folosească căile legale pentru rezolvarea eventualelor lor cereri”. Toate persoanele care au staționat în acea zonă și s-au datat la acte cum ar fi „tulburarea climatului de conviețuire pacifică, demnă, întemeiat pe respect și considerație pentru fiecare persoană din partea celorlalți, constituie infracțiunea de ultră contra bunelor moravuri și tulburarea liniștii publice, prevăzute de art. 321 al. 2 din Codul penal”. Ce bine că n-au apucat foștii comunisti să construiască mai multe închisori și n-au lăsat decît un singur canal determinat! Explicarea fenomenului se încheie prin „înțelegerea și conviețuirea pașnică a fost înlocuită prin starea de conflict iar atmosfera sănătoasă ce trebuia să caracterizeze viața în societate a fost viciată, provocînd indignarea, revolta unor numeroase colectivități de persoane care au asistat sau luat cunoștință în diverse moduri de comiterea faptelor”.

Aspecte trecute sub tăcere de rechizitoriul

Există numeroase mărturii, ale militaților, organelor de ordine, precum și a altor persoane aflate întimplător sau nu la fața locului. Sînt omise însă, momente care ar putea lămuri anumite aspecte ale desfășurării evenimentelor. Unul dintre acestea este pătrunderea în curtea Televiziunii a grupului de „muncitori” înarmați cu bite, stîngii și alte obiecte, care au atacat manifestații. La acea oră nu se înregistrase încă nici un act de violență. Din numeroase relatări (cit și din imaginile prezentate la televizor), reiese faptul că grupul de bătăuși s-a masat în fața intrării Televiziunii, pătrunzînd apoi înăuntru, și că violențele propriuzise s-au declanșat din acel moment. Din nefericire rechizitoriul nu dă nici un amănunt despre această fază, nici despre identitatea acelor indivizi sau despre ceea ce s-a petrecut în interiorul Televiziunii. Mărturii însă există...

Ce a văzut domnul Dumitru Iuga

„Cineva strigă -Vin scutierii!-. Rămîn în mijlocul grupurilor repetitive, în proașma studioului 6. Mă lipesc de zid, observînd apropierea plutonului de scutieri. Un ordin -Pe ei mă!-. Paș alergător. Bastoanele intră în funcțiune. Fug în dezordine sub ploaia de lovituri. Plutonul trece pe lângă mine. Sînt înhățat de unul din cei doi ofițeri care îl comandă. Strig. -Ce vreți să faceți domnule ofițer!-. Scuzăți-mă domnule Iuga, nu v-am recunoscut. Posibil, este aproape întineric. Încerc să scap plutonului spre leșire din holul de emisie, unde se produce ambuscadă. Se aud strigăte, țipete. Intră în funcțiune niște extincătoare cu praf. Holul este curățat în cîteva minute. Este adus din urmă un rătăcit. Pătrunde în interiorul plutonului. Nu-l mai văd sub ploaia de lovituri - bastoane, bocanci, pumni. Strig disperat: -Nu-l omorîți! Strigă și ofițerul de lângă mine. Un cașoral îmi răspunde amenințător, corîndu-mi să ies și eu afară. Are loc un schimb de cuvinte. Încep să apară niște civili curat îmbrăcați care se prezintă căpitan, colonel în rezervă... Alți civili în salopete soțose, purtînd în mînă stîngii de lemn sau bare de fier preiau conducerea căilor de acces... -Acum află că emisia era oprită. Alături de domnul Ivanovici, alți civili în halate sau salopete soțose purtînd în mînă arsenalul de care am mai vorbit. Ajung în holul studioului 4. Rămîn acolo, lângă grupul de civili care au blocat calea de acces cu o placă metalică. Surprind discuții: -L-am bătut pe unul pe stradă de

la Procuratura Municipiului București, constatăm cu cită meticulozitate este analizat fenomenul „Piața Universității”, fiind accentuată participarea inculpaților la manifestație, ajungîndu-se chiar pînă la următoarea acuză (cazul d-lui arh. Borcoman Corneliu), „Abdicînd de la elementarele obligații cetățenești care îl re-

nifestări care tindeau spre crearea unui climat social anarhic de dezordine și poluare morală, propriu comiterii de fapte antisociale sub pretextul manifestațiilor unor cereri, proteste și nemulțumiri față de unele decizii ale organelor puterii și administrației de stat”.

Comentariile sînt de prisos. Ceea ce nu

Eliberați-l pe Tudor Dumitru

Este inginer mecanic. A trăit și a muncit pînă de curînd la Rîmnicu Sărat. Are trei copii și o soție disperată care alearg îngrijorată de soarta lui. Este reținut de luni în șir fără să i se dovedească vreo vinovăție. Colegii săi de serviciu l-au denunțat că este... legionar!?! A fost arestat. Poliția l-a eliberat din lipsa de probe. De-aici începe calvarul unui om care nu a făcut nimic. Respins de oameni neinformați sau rău-informați a încercat să-și regăsească locul în societate. În fața altor uși închise și-a impus greva tăcerii. De-aici i se trag celelalte necazuri. Greva tăcerii nu este și nu poate fi un delict de opinie. Un om cu o pancartă în fața Ate-neului Român, în ziua investirii Președintelui României. A fost arestat din nou. Și de-atunci - așteaptă, în zăghe și cu cătușe la mînă. Pînă cînd?

BEDROS HORASANGIAN

I-am cocoșat, ea pină la urmă să constată că era unul de-al nostru îmbrăcat civil... Au venit parașutiștii. Un ofițer cere grupului respectiv să părăsească clădirea. Observăm cum unul din „munelorii de la Republica” îi arată discret o legitimație. Ofițerul îl bate pe umăr și îl lasă în pace... „Retragerea îl aspiră pe cel din curtea Televiziunii care părăsește zona. Urmează imediat intrarea în acțiune a trupelor în așteptare. O fac cu urale. În însoțirea civililor care au așteptat în zona din spatele pasarelui. Sînt aduși primii prînși. În lovituri, începînd din stradă și pină la pasarelă. Acolo sînt apelați și trecuți printre cele două Taburi așezate față în față. Loviturile curg ca ploaia. Nu se face nici o deosebire între bărbați, femei, copii, bătrîni, tineri, toți se bucură de același tratament. (extrase din relatarea d-lui Dumitru Iuga).

Pagubele produse și atitudinea Procuraturii

„Scopul atacurilor îl constituie devastarea clădirii și distrugerea bunurilor din dotare... Activitățile infracționare a unora dintre cei mai agresivi faptuitori, între care, din modul concret de acțiune rezultă existența unei înțelegeri anterioare momentului executării s-a asociat participarea spontană a altor persoane, de regulă aflate sub influența puternică a băuturilor alcoolice, care au acționat simultan sau succesiv...”

Prin adresa nr. 1584 din 21 Iunie 1990, conducerea Televiziunii a comunicat organelor de urmărire penală că valoarea pagubelor pricinuite ca urmare a evenimentelor din ziua de 13 Iunie se ridică la \$310 000 lei și 1 010 000 dolari S.U.A. Pagubele s-au extins asupra mobilierului (560 000 lei), construcției (4 000 000 lei), sistemului de evidență al filmotecii (450 000 lei), filmelor (2 600 000 lei), echipamentelor din țară (700 000 lei) și echipamentelor din import (1 010 000 \$). Aceste pagube sînt provocate prin distrugere sau sustragere. Nu se precizează însă, care este valoarea pagubelor provocate prin distrugere (de ce natură este această distrugere, parțială sau totală și care sînt exact aceste bunuri, dacă ele figurează într-un sistem de evidență), și care este valoarea bunurilor sustrate (dacă acestea au fost sau nu recuperate de la inculpați, intrucît bănuim că ei le-au sustras, din moment ce li se impută această sumă). Rămîn neclădite întrebările: De ce Procuratura n-a efectuat o expertiză? De ce nu a cerut o listă completă și defalcată pe sortimente, însoțită de o listă de intrări a acestor bunuri în patrimoniul Televiziunii, anterioară distrugerilor, o schemă a clădirii în care să fie precizate pe încăperi pagubele? De ce nu a trimis experti pentru a verifica datele? Toate acestea înainte de deschiderea procesului.

În afară de Televiziune, se mai constituie în parte civilă: Spitalul Clinic „Grivița” (prin adresa nr. 3983 din 13 august cu suma de 3163 lei), Centrul de Librărie București (prin adresa nr. 3328 din 21 august cu suma de 140 285,60 lei) și Întreprinderea de Aprovizionare, Desfacere și Hoteluri București (adresa nr. 2439 din 21 august, acestea fiind probabile pagubele produse în ziua de 14 Iunie).

Primul pluton

Inculpații sînt în număr de 29: Bădiș Nicolae, Borcoman Corneliu, Cernescu Mihai, Cojocaru Victor, Caracostea Jana, Constantin Maricica, Cimpoleu Paul, Dimitriu Liliana, Dincă Dumitru, Guzman Ion, Geroșanu Ciprian, Gheorghe Angelica, Ichim Angel, Iordana Paul, Ionescu Gheorghe, Frijan Viorel, Mandache Valentin, Moroșanu Tivlie, Mărieș Teodor, Nutu Maria, Pascoțoi Andrei, Popescu Magdalena, Robescu Gheorghe, Scordaliu Ion, Stoenică Radu, Tudor Dumitru, Stănescu Rene-Daniel.

S-au făcut vinovați, conform Rechiștorului, de următoarele infracțiuni: „Pătrunderea fără drept în sediile instituțiilor publice, prev. de art. 2 al. 2 din Decretul-Lege nr. 83 din 23 februarie 1990, ultraj contra bunelor moravuri și tulburarea ordinii publice prev. de art. 321 al. 2 din Codul penal și distrugere în pagoba avutului obștesc cu consecințe deosebit de grave, prev. de art. 3 din Decretul-Lege nr. 83 din 23 februarie 1990 combinat cu art. 217 al. 1 și 4-231 al. 3 din Codul penal”.

În sala de festivități a Tribunalului

Clădirea Tribunalului este bine păzită. Polițiștii pe stradă, pe culoare, la uși și în sală. Rude, prieten, curioși și revoltăți. Nu sînt locuri suficiente, toți se înghesuie mai în față. Se așteaptă introducerea inculpaților. Agitație, nerăbdare. Sînt rasi în cap, cu căluse la mîini și în zeebe. Mulți au ochii triști și duși în fundul capului. Pe chipul altora se cîteste înfrîngerea.

Reprezentanții presei, sînt atenționați de polițiști că este interzisă fotografirea și înregistrarea (gata, gata să-mi ceară să scoț filmul din aparat), lucru confirmat de d-na judecătoarea Nineta Ion Angelica, la intrarea în sală. De ce nu este voie, nu înțelege nimeni, nici chiar avocații, care procează că este vorba de un proces public, la fel de public ca cel al fostei nomenclaturi. Gheata este spartă de un reporter al Televiziunii (deh...).

În aplauzele adunării, instanța solicită să fie scoase cătușele inculpaților. Atmosfera este incinsă. Din cînd în cînd avocații sînt aplaudați la scenă deschisă. Se mai și huiduie. Apar pancarte „SOS. Drepturile omului”. Sala se umple mereu.

Numai cîteva cazuri discutabile

DI. Stoenică Radu (19 ani). Este arestat în dimineața zilei de 13 Iunie, bătut la Polie (fractură nazală și contuzii multiple), eliberat seara, iar pe 14 Iunie, în drum spre Spitalul Colțea, unde se ducea pentru a-și schimba pansamentul este surprins de mineri, bătut încă o dată și transportat la Măgurele. Un cap „voalat” de acuzație îl constituie participarea în perioada 25 mai - 13 Iunie la manifestația din Piața Universității, deși din declarațiile dinului rezultă contrariul (putînd aduce martori pentru susținerea afirmației). Altă acuzație o constituie participarea la acțiunile de distrugere de la Televiziune. Singura mărturie este aceea a unui soldat care l-ar fi „recunoscut” printre huliganii, însă ora la care se spune că a fost văzut... este practic imposibilă, deoarece Stoenică Radu a fost eliberat de la Polie la ora 18, lăsat undeva în apropierea gării Alexandria... deci nu avea timp să ajungă la Televiziune pină la ora precizată în mărturie... „O probă destul de fragilă pentru a reține un om trei luni” declară dl. avocat Mihai Moldoveanu.

Tudor Dumitru (42 ani). Este poate unul dintre cele mai revoltătoare cazuri de arestare ilegală din acest proces. Pe 13 Iunie, aflîndu-se în delegație (trecută la Rm. Sărat), se îndreaptă împreună cu coloana de manifestații spre Televiziune pentru a vedea ce se întîmplă, rămîine puțin timp acolo, privind. Doar privind! După care la trenul și se înapoiază acasă. Îl așteaptă însă o surpriză neplăcută. Apăruse într-o imagine transmisă la televizor (pe peluza din fața Televiziunii, bineînțeles, tot privind). Cîteva colegi îl recunosc... se face o ședință pe seară... este nevoit să ceară concediu. Vine în București, dă o declarație la Polie pentru a lămuri situația, iar în zilele următoare declară o grevă a tăcerii, anunțată și prin presă. Pe 27 Iunie, cu prilejul investiturii președintelui, se află în fața Ateneului Român cu o pancartă legată de gît. Cîteva camere de luat vederi îl surprind. A doua zi este arestat. Acuzațiile sînt cele specificate în rechiștoriu, iar singurele mărturii cele ale colegilor de muncă, care l-au văzut la televizor.

Robescu Gheorghe, este arestat de mineri pe data de 14 Iunie și bătut crunt. Ajunge la secție într-o baie de sînge. Este acuzat de participare la evenimentele din 13 Iunie, deși dinul declară că a venit la Televiziune în jurul orei 22, ca simplu privitor, avînd și martori. Singura — dar singura! — probă existentă la dosar este declarația unui soldat făcută la o recunoaștere. După ce credeți? După pantalonii de trening!

Au cuvîntul avocații

„Condiția pe care o pune Europa pentru a ne primi în sînul ei este eliberarea deținuturilor politice. Și aceștia sînt deținuți politici!” „Nu este posibil ca un om nevinovat să fie reținut timp de trei

luni, numai pentru că a privit. Nu mai avem dreptul nici de a privi?” se întreabă dl. avocat Stîngă Ion, referindu-se la cazul lui Pascoțoi Andrei. „Cînd am preluat cazul, la dosar exista o singură declarație, cea a soldatului care îl arestase! Unde? La 200 de metri de Televiziune. După 2 luni a mai apărut o declarație a unui militar. «Parcă asta ar fi». Nu este posibil”.

„Inculpatul Frijan Viorel, este un simpatizant al FSN care a venit la chemarea președintelui țării la Televiziune, ca s-o apere. Spre seară este reținut, iar un militar declară că este unul dintre huliganii. Credeți dvs. că în acea conjunctură, unde au fost mii de oameni, acei soldați timorați care n-au avut nici măcar posibilitatea să împiedice accesul în curte, puteau să-l rețină pe inculpat? Sînt probe făcute ca să țină, așa cum țineau probele pe vremea lui Ceaușescu. Unii trebuiau să fie arestați neapărat, era normal că nu puteau să apară singuri. Sistemul se răzbună împotriva unor contestatari”, declară dl. avocat Dan Petre. „Nu-l înțeleg pe inculpatul care au fost închiși la Colibași, de ce nu spun ce este acolo, cum au fost tratați. Animalic, s-a încercat pur și simplu exterminarea lor”.

„Sînt arestați preventiv și pină la pronunțarea unei condamnări, zeebea nu are ce căuta pe acești oameni, este totuși împotriva regulamentului”.

Concluzii „destabilizatoare”

Nu este prematur să tragem niște concluzii, unele dintre ele fiind deja cunoscute de o parte a opiniei publice.

Probleme aduse de Procuratură sînt insuficiente, ele bazîndu-se în principal pe mărturiile ale militarilor și conștină în recunoașterea directă sau după casete filmate. Recunoașteri neconcludente și evasive făcute pe baza unor detalii vestimentare și impresii de moment.

Mandatele de arestare au fost emise ulterior datei arestării. Cu toate că majoritatea inculpaților nu au fost arestați pe 13 Iunie, ci uneori la cîteva zile după,

pe mandate apare retroactiv această dată.

Rechiștorul, prezintă deformat manifestațiile din Piața Universității și imprecuțiile arestărilor. Din declarațiile inculpaților rezultă că o parte nu au avut cunoștință de conținutul Rechiștorului (neștiind deci pentru ce anume sînt acuzați și nici ce probe există împotriva lor) iar alții l-au primit prea tîrziu, neavînd timp ca împreună cu avocații să-și construiască apărarea.

Prezumiția de nevinovăție, nu a fost respectată, inculpații fiind cercetați în stare de arest, bătuiți și tratați în închisoare într-un mod încaficabil, starea sănătății multora fiind la ora actuală precară. Conform acestei prezumiții și a regulamentului penitenciarelor, este revoltător faptul că au fost îmbrăcați în zeebe.

Declarațiile inculpaților nu sînt date în condiții de teroare fizică și psihică la Măgurele ori la secțiile de Polie.

Voci din întineric

Dumitru Dincă: „Nu penitenciarul Jilava, ci lagărul de exterminare Jilava!”
Doru Mărieș: „Mi s-a tăinat o cură!”
Nușu Maria: „Am un copil minor, care era exclusiv în întreținerea mea, fiind divorțată și neavînd părinții în viață. Nu știu ce s-a întîmplat cu acest copil de la arestarea mea”.

P.S. — Cînd vedem în filme scene de violență, ne spunem pentru a putea dormi liniștiți: „Sînt trucaje”. Așa ar trebui să fie. Simple trucaje. Și doar pe ecran. Dar nu sînt. Mai ales în „originala” noastră democrație. Ne înțelegem cu violența, pe stradă, acasă, la televizor, în gîndurile prietenilor și dușmanilor. Ne așteptăm însă mai puțin s-o găsim și pe culoarele Tribunalului. La ieșirea din sala de judecată și pină la dubă, Tudor Dumitru a fost bătut în singe de către polițiști. Probabil că l-a deranjat pancarta cu „greva tăcerii” pe care dinul o afișa. Ne întrebăm cum s-o fi desfișurat bătaia, în tăcere sau cu obșnuitele apelative „Na greva tăcerii, să te sature!”.

O moarte suspectă

Morții. Care ne devin indiferenți. Cei dragi și cei necunoscuți. Pe care îi uităm. Pe eroi ca și pe ticăloși.

Oamenii mor mereu. De bătrînet, de boală, în accidente. Morții obișnuite și morții suspecte. Unele sînt simple vesti, altele ne înspăimîntă, cele mai multe ne lasă nepăsători. Cîteva ne îndurerează.

După revoluție ne-am obișnuit cu ea. Cu moartea. S-au făcut numărători, statistici. Ni s-a reproșat, ba să sînt prea mulți, ba prea puțini.

În Cehoslovacia, oamenii au ieșit în stradă pentru un singur mort. Noi citim despre Timișoara, Străulești sau Crematoriu și ne vedem înainte de treburi.

Dar nu toți poț trăi așa. Cu morții acela în spate.

Bota Doniță, 36 de ani, căsătorit, doi copii, laborant Rx la I.M.U.C. — București. Este legitimat pe data 15 Iunie de către mineri, în timp ce merge pe stradă.

Neorocirile, ea și minunile vin într-o clipă. Neorocirea lui Bota a venit de la legitimația de serviciu. Pe care scria „Autorizație”. „Ești d-ăia privatizării!” strigă minerii. Și dă-i. Unde se nimereste. Aruncat în întinericul din dubă (minerii simțeseră lumina) împreună cu alții, este pur și simplu stîlci în hătaie. La coborîre toți șirolesc de sînge. Lucru care nu-i împiedică pe polițiști să le mai dea o porție. Cu niște cabluri de fier. Pină sîci, dl. Bota a pășit ceea ce au pășit alții alții.

Este eliberat în aceeași zi. Se duce la Institutul Medico-Legal, unde obține certificatul medical cu numărul A25468. Fractură nazală și numeroase leziuni. „Avea pe spate niște dungi negre, late, care arătau îngrozitor” — povestește cumnatul său.

În urma unui anunț din presă, în care se făcea apel către cei care au avut de suferit în acele zile, să dea declarații în vederea trîmterii în judecată a Sindicatului minerilor, dl. Bota se prezintă la Procuratură unde dă o declarație în care relatează întîmplarea. Ce drum a urmat declarația, nu se știe...

„Avea o stare nervoasă, părea traumatizat și șocat după bătăile primite de la mineri și polițiști” declară cumnatul său. În următoarele zile, se publică în revista „22” o mărturie a domnului Bota. A doua zi, se primește la redacție un telefon. Niște „rude” se interesau insistent de dinul; unde locuiește, unde lucrează...

„După apariția articolului din revista 22, ne-a spus că dacă l se va înțîmpla ceva, să mergem să anunțăm la revista”.

Și l s-a întîmplat. A murit. Pe certificatul de deces, diagnosticul este „Infarct”. Mor foarte mulți oameni de infarct. Sau de cancer sau în accidente de mașină. Mai ciudat este însă, cînd cineva face infarct și n-a suferit niciodată de inimă. Și nici n-a acuzat vreo durere înainte. Era doar extrem de nervos și speriat. Din fișa medicală nr. 696, aflată la Dispensarul medical I.M.U.C. — București, reiese foarte clar că dl. Bota n-a avut nici o afecțiune la inimă.

Procuratura, anunțată de deces, se prezintă la domiciliul familiei Bota și fără vreo explicație sau document oficial, ridică certificatul eliberat de Institutul Medico-Legal, în care erau specificate leziunile căpătate în urma bătăilor primite. Familia înspăimîntată îl dă. Copia însă există.

Urmelo se pot șterge repede. Morții însă rămîn.

ANDREEA PORA

ÎNTÂMPĂRI DIN DEALUL MITROPOLIEI

DAN PAVEL

(ESEU-ANCHETĂ)

Intrebarea implicită a acestei anchete a fost: este capabilă Biserica Ortodoxă Română să se transforme după revoluția într-o instituție teologico-politică (vezi Spinoza) antitotalitară? Intrebarea este firească, dacă ne gândim la rolul pe care biserica catolică l-a jucat în Polonia ultimului deceniu în consolidarea morală a opoziției de masă denumită „Solidaritatea”.

Schimbările care au loc pretutindeni în societatea civilă necesită schimbări corespunzătoare în cadrul bisericilor. Credința religioasă și-a schimbat conținutul, marcat profund de participarea politică a credincioșilor? Parcă împotriva ipotezelor privind dezideologizarea și depolitizarea. Au apărut interese politice, pe care acum un an nimeni nu le-ar fi bănuțit, iar biserica s-a trezit în mijlocul acestor dispute.

„Cazul Teoctist” este simptomatic pentru schimbările care au loc în biserică. Rechemarea patriarhului a fost un „act de curaj” pe care ierarhia bisericească l-a făcut, înfruntând adversitatea intelectualității și a presei.

Judecând după rațiunile procedurale s-a putut afirma despre această mișcare că „reprezintă un act conservator cu intenții revoluționare” (!!!) „Act conservator”, pentru că intenționează să înfăptuiască schimbarea fără a proceda la înlocuirea politică și necanonică a ierarhiei, la care nu renunță pentru a da satisfacție pămîntului revanșard ale unei părți a lumii laice; „cu intenții revoluționare”, pentru că procedând altfel decât în societatea civilă, care și-a înlocuit prima linie a conducerii politice, biserica intenționează să se emancipeze definitiv de stat, de puterea politică, pentru a reveni la esența ei. Cît de lung este drumul de la intenții la fapte, rămîne de văzut.

(III)

Logica destabilizării

Prin realizarea acordului celor implicați în revenirea patriarhului s-a urmărit evitarea unei situații de dezbateri din care ar fi avut de cîștigat „inamicii” bisericilor. Dar dacă acesta a fost scopul, pare mijloacele folosite s-au aflat la nivelul aceluiași generozității? Cei mai mulți dintre oamenii bisericii sînt de părere că obținerea acordului „organelor” aflate temporar la putere a fost un act prețios, care deservește interesele bisericii neamului. Față de ele, interesele de moment ale puterii politice sînt neglijabile, așa că orice hotărîre „centrală” poate avea un efect nedorit mai tirziu. Fără îndoială că apropierea bisericii de celelalte forțe, de opoziție sau apolitică, ar avea scolare efect, mai ales că forțele interesate în surparea religiei și a bisericii ortodoxe nu pot fi delimitate exact după apartenența la diferite partide politice sau organe de stat. Se spune că în spațiile intelectualelor „puri” și a ziaristilor „gălăgioși” există o mișcare antiortodoxă gata să profite de orice moment de slăbiciune sau ezitare. Părerea celor dinăuntru bisericii cu privire la presiunile societății civile (pe cale de constituire) diferă sensibil de cea a opiniei publice sau a diferitelor organe de presă. În ciuda lipsei de credibilitate a clerului, ea trebuie să ne pună pe gînduri. Adunînd mărturiile lor, descuri contradicțiilor, în urma unificării ipotezelor exprimate se pot reconstitui unele linii de forță pe care le creдем active doar în spațiul social-politic și economic.

Asadar, care este logica destabilizării bisericii? Și cine ar avea interesul s-o prăvălească, în condițiile în care biserica și-ar putea aduce o însemnată contribuție la stabilizarea politică și socială? În mod cert, încercarea de surpare a ortodoxiei nu a fost spontană, ci dirijată. Originea acestei intenții trebuie căutată în istoria ultimelor decenii, cînd clerul a fost înfiltrat masiv cu elemente credincioase serviciilor de informații-contrainformații.

În condițiile căderii comunismului și ale zvircolirilor neocomunismului, forțele „restaurării” sînt extrem de active: rămășițele aliaților interbelici și postbelici, nomenclatura deposedată de privilegiile

și scoasă în afara jocului și-au propus atât destabilizarea țării, care „amenință” să se îndrepte (cam încet) spre o democrație parlamentară de tip occidental, cît și a bisericii ortodoxe care poate deveni, în sfîrșit, o forță de opoziție împotriva totalitarismului, a ideologiei și propagandei neocomuniste, interesată de inhibarea sau anihilarea oricărei inițiative democratice. Foștii ideologi și activiști ai partidului unic ar avea drept „aliali” o aripă a fostei securității (care acționează într-un spirit revanșard camuflat, ipoteza fondurilor nedreptate, care sînt puse în mișcare la fel ca în cazul salvării „clanului Ceaușescu”, nu este absurdă. Paranoia revanșardă poate fi depistată și în alte acțiuni: de pildă, în editarea unor reviste ca România Mare sau în activitatea structurilor parapolitice de tip Valtra Românească (sau A.U.R.).

În reducționismul lor propagandistic, ideologii comuniști au identificat naționalismul, „românismul” cu gîndirismul, cu ortodoxia, cu dreapta. Mulți clerici sînt îngrijorați pentru soarta bisericii, deoarece partidul aflat la putere, cu o majoritate zdrobitoare, este condus de atești de marcă, de foști activiști și urmași ai activiștilor Cominternului, de neortodocși și chiar de necreștini. Îngrijorarea lor s-a accentuat odată cu proliferarea gazetelor ce încearcă să reabiliteze „un dușman tradițional al bisericii: francmasoneria”, al cărei internaționalism, indiferent de culoare, vine în contradicție cu biserica națională. Un preot tînr îmi demonstrează, comparînd mai multe colecții de ziare și reviste, cum o aripă a fostei securității a declanșat o așa-zisă propagandă antifrancomasonică sau antisemită, pentru a determina o replică pe măsura din partea filozofilor sau filofrancomasonilor. Problema mă depășește, dar ipoteza am arătat-o reluată de mulți oameni ai bisericii.

Propagandă și antipropagandă

Făcînd abstracție de toate opiniile ascultate, se poate constata un fapt obiectiv: toate partidele importante au folosit în campania electorală strategii de natură să atragă capitalul politic și moral al bisericii, influența ei asupra maseilor de credincioși, pentru a-și consacra și din acest punct de vedere legitimitatea. Liderii feseniști, de pildă, odată cu confiscarea revoluției au încercat să confişte și credința religioasă, exaltată prin

slujbe de pomenire în memoria eroilor (martirilor) revoluției, prin pelerinaje în locurile sacre ale cîștigării libertății noastre politice. Un alt exemplu este cel al Partidului Național Tărănesc-Creștin și democrat, care a făcut din fiecare apelativ cuprins în denumirea sa un „cîrlig” pentru a acoperi întreaga paletă socială, politică, etnică și religioasă românească. Forțe de stînga sau de dreapta, de centru sau chiar „apolitice” au ajuns la conștiința rolului politic al bisericii, care prin esența ei este împotriva totalitarismului de partid sau de stat. Or, după perioada totalitară este simptomatice, că regăsim în retorica propagandei politice a fiecărei părți „tropic” și sovetele discursive antitotalitare. Iar în această modă retorică, slăvirea lui Dumnezeu pe calea bisericii neamului ocupă un rol esențial.

Spre deosebire de atitudinea antibisericească (mai bine zis, anticlericală) a intelectualilor independenți, orientarea probisericească a partidelor politice este evidentă. Deși n-a demonstrat încă faptul că a trecut prin examenul de constituție la care credincioșii și societatea civilă l-au somat, ierarhia bisericească s-a orientat cu abilitate în labirintul intereselor politice ale momentului. Practic cu aceeași ierarhie bisericească (primenită în ultimele luni cu elemente tinere, valoroase), biserica noastră ortodoxă tinde să-și recîștige privilegiile pierdute: adică dacă nu puterea absolută asupra vieții sociale, atunci măcar rolul primordial.

Aggiornamente ortodox

Chiar înainte retragerii, patriarhul Teoctist a inițiat o serie de măsuri pentru înnoirea bisericii, pentru asanarea ei morală și implicarea în educația pe principii creștine a poporului român, pe care le-a continuat după ce s-a reintors. În această privință el nu a pactizat cu aripa retrogradă a clerului, cea mai vinovată de decăderea bisericii în timpul dictaturii, ci cu aripa moderată, în special cu Grupul de reflecție pentru înnoirea Bisericii Ortodoxe Române. Cea mai deplină reușită a acestei grupări a fost numirea tinerilor episcopi, precum și a episcopului de la Timișoara, Daniel Ciobotea, ca mitropolit al Moldovei, loc rămas vacant din 1996, cînd Teoctist a fost ales patriarh. S-a pus capăt astfel unei alte acerbe lupte pentru putere în interiorul bisericii, stîut fiind că, îndeobște de pe „scaunul” Moldovei se ridică viitorul patriarh.

Dar mișcările cele mai importante au fost cele politice. În dorința de a-și recăpăta locul și rolul în viața societății românești, membrii Sîntului Sinod s-au înfîlțit cu președintele țării domnul Ion Iliescu, și cu primul-ministru, domnul Petre Roman. Biserica a cerut asigurarea cadrului legal al desfășurării activității sale, insistînd asupra necesității de a fi reprezentată în organele de elaborare a noii Constituții și a legilor care privesc viața bisericească în raporturile ei cu societatea, precum și în Parlamentul țării, ca Biserica națională și majoritară (pe baza unor principii ce urmează a se stabili). Pe plan pastoral și caritativ, Biserica a cerut facilitarea activității în orfelinate, spitale, aziluri de bătrîni, unități militare și penitenciare, reînființarea clerului militar și a Episcopiei Armatei; iar pe planul învățămîntului, reintroducerea religiei în școlile de stat. S-a cerut respectarea pe plan național a duminicilor și marilor sărbători religioase, rezilierea pe cheltuielile statului, pe fostele lor amplasamente sau în imediata apropiere, a bisericilor monumente istorice și de arhitectură, dărîmate abuziv de

dictatura ateistă, precum și construirea de biserici în cartierele noi ale orașelor.

Deși reacția domnului Iliescu a fost diplomatică, el asigurîndu-i pe membrii Sîntului Sinod că se vor lua „în studiu, cu atenție și bunăvoință, problemele expuse, urmînd ca în funcție de priorități și posibilități ele să fie rezolvate cu sprijinul direct al factorilor răspunzători”, oamenii bisericii au procedat greșit. De parcă n-ar fi aflat de intenția punerii în aplicare a principiului separării puterilor în stat. El ar fi trebuit să se adreseze în primul rînd Parlamentului, organul legislativ suprem, iar abia după aceea celorlalți factori.

Statul de drept și biserica de fapt

Indemnul apostolicesc de a da mai multă ascultare Domnului decît oamenilor a fost interpretat drept temel religios al drepturilor omului, pe care nici o putere politică n-are nevoie să le îngădească. Pe de altă parte, existența reală a statului de drept este garanția cea mai sigură a libertății religioase. În această ecuație bisericească-politică, cea dintîi pare a se afla pe un drum credibil, dacă n-ar interveni alți factori distorsionanți. Voi numi numai doi.

În primul rînd, inițiativa Sîntului Sinod de a se înfîlții atît de repede cu liderii cîștigătorilor în alegeri, pare mai degrabă oportunism decît realism politic. Dacă s-ar fi adresat în primul rînd Parlamentului, cu care împarte geopoliticele aceleși ideal „istorice”, biserica și-ar fi păstrat independența și credibilitatea mai ușor. Dacă pînă la alegeri, înfîlțirea cu președintele provizoriu se legitima într-un fel, după alegeri, încercarea instituției bisericii de a pătrunde masiv în politica altfel decît pe cale parlamentară este riscantă. În al doilea rînd, atitudinea Bisericii Ortodoxe Române față de greco-catolicii poartă sechelele modului de gîndire comunist și securist, precum și al politicii pe care statul stalinist român a dus-o față de Vatican, cînd acest cult s-a interzis. Dacă se respectă principiul învocat de ortodocși și acceptat de președintele Iliescu, care a arbitrat problema, ca să se procedeze în parohii prin hotărîrea majorității „electoratului” credincioșilor, pentru ca ei să decidă cîl îl revin bisericile luate samavoinc de la greco-catolici, s-ar putea ca aceștia să nu mai primească înapoi nimic. Dacă, de pildă, s-ar proceda la fel cu bisericile armenesti din „orașul sfînt” Ierusalim, ar trebui ca ele să fie toate luate, pe motiv că această comunitate s-a redus în prezent la două mii de credincioși. Schimbările istorice, sociale și economice au produs asemenea mișcări de populație și asemenea traume în gîndirea religioasă, încît probabil că numai satele complet greco-catolicezate mai pot spera în recăpătarea lăcașurilor de cult.

„Slăbiciunea” bisericii ortodoxe în raport cu puterea politică și duritatea ei în raport cu greco-catolicii sînt atitudini prin care ea se îndepărtează de principiile statului de drept. Această lipsă de credibilitate poate constitui cel mai important (auto)obstacol pe care biserica și-l pune în față în drumul spre recăpătarea rolului în viața spirituală a societății noastre.

În principiu, revenirea patriarhului Teoctist poate constitui o garanție a înnoirii bisericii și a recîștigării poziției de autonomie față de puterea politică și stat, dar în mod concret se poate observa că nu s-a trecut în mod serios la exercițiul consecvent al dezvățării obedienței și compromisiului. Lucru pe care-l poate observa oricine. Cu ochiul liber.

Cronica naiivă

Bucurie reținută

DAN PETRESCU

Scrisul porcede din oarecare insatisfacție. Scrierile izvorăsc dintr-un preajmă existențială și relativ puțină și plăcătoare. Noi, acum, scriem mult — deci sistemul nesatisfăcut; și scriem în modul cel mai direct insatisfacția noastră, pe coarda politică, acuzătoare, atingând la-colo pamfletul. Am renunțat la a literatură, adică la a sublimă în arpagic revoluționară. Poate că, într-adevăr, nu avem capacitatea de a ne bucura; motive de bucurie ar fi, nu-i așa, destule: tranziția către democrație, ba chiar tranziția tranziției, cum spunea de curând un ilustru om politic; ne așteptăm liberalizarea prețurilor, ceea ce, în poziția tuturor oamenilor, va duce la scăderea lor (sigur, în condiții de concurență și abundență; de pildă, când un același tip de automobil, să zicem berlină, va fi prezentat pe piață și de Dacia și de Renault și de Volvo și de BMW, cine va voi să vîndă mai bine va scădea prețul sau, menținându-l ridicat, va trebui să-l justifice prin dotări tehnice aparte; la fel în orice produs).

Se lucrează la legi noi, pentru că am avut o „profuziune” de legi coagulate, de folosit mai ales la blocarea activităților decât la stimularea lor (deși, pe de altă parte, nici un Stat nu se poate lipsi de legi, sau că s-ar putea ca măcar o parte din cele vechi să se dovedească în continuare utile: *causata lex, sed lex*); cearta materiilor prime se va rezolva foarte curînd, furnizorii venînd „în ge-

nunchi” să bată la porțile întreprinderilor, „cu lucrimi în ochi”, deoarece ele, întreprinderile, vor apela și la alți furnizori străini, adică serioși; vom asista la scene patetice și industria, în fine, va ține seama de sentimente în dezvoltarea-i im-petuoașă.

Pe piață se găsește carne din belșug, la prețuri modice, iar dacă n-o vedem chiar peste tot, e pentru că nu are cine s-o tranșeze — măcelarii adevărați rămîn refugiați în romanul lui Slavici *Mara*, însă curînd, sub imboldul freneziei al privatizării, vom avea și măcelării particulare și atunci cade și problema tranșării; se va hăcu cu mult antren.

Ce mai e? A, posturi de televiziune independente. Mda. Vom avea și din astăzi, legea audio-vizualului stă să iasă. Posturi „comerciale”. Fîndcă politica nu există nicăieri în lume, unde e lucru știut că mediile nu se abat de la politica guvernamentală și n-o să ne găsim noi iarăși prototoni tocmali acum, să inovăm brusc al acest document; de altfel, e și o contradicție în termeni: ori e televiziune independentă, ori e politică, adică face o politică, a cuiu anume; dar nu-i nimic: susținătorii televiziunii independente se vor revizui și vor cere doar stiri necomentate prin țară, pe care le vor obține abonîndu-se la diverse agenții de presă; comentariile stîrilor rămîn la latitudinea consumatorului.

Economia „paralelă” pe de altă parte — scurgerile de produse pe alte canale

deci cele destinate tuturora — va fi și ea stăvilă; deja s-a dat o statistică în acest sens și știm precis cum stăm, avem punctul de plecare, ce urmează e simplu — ea și în cazul fondurilor alocate partidelor pentru campania electorală de la buget, de nu vor fi justificate în fața Corpului de control economico-financiar de pe lângă Primul Ministru; se vor aplica „legile țării” — probabil dreptul cutumar, pînă la revizuirea drastică a Codului penal existent.

E bine deci. Se deschid tot mai multe magazine pe valută, ceea ce ne îndeamnă să sperăm că în curînd vom fi plățiți în devaliz; deja Ceaușescu făcuse o tentativă în această direcție, cînd încercase să impună emigranților plata în devaliz a studiilor făcute de ei în țară; era, desigur, un mod subtil de a înlocui leul cu dolarul, dar cine a înțeles oare atunci caracterul revoluționar al acestei măsuri? Și uite că, pe altă cale, revenim la același lucru. De altminteri, e suficient să treci prin fața hotelurilor ca să vezi fluturînd tenacuri de valută în mâinile populației române, ospitalier cu străinii cu întotdeauna. Se preconizează însă introducerea declaratiilor de venituri (a nu se confunda cu „legea ilicitului”), ceea ce va da naștere, pe lângă altele, unei literaturi savuroase (mostră posibilă: „Am câștigat \$ 20.000 în Turcia, alinați o clientelă internațională”).

E bine. E bine. E bine. A relințat și folclorul, pe care Ananda Coomaraswamy îl credea sfîrșit odată cu alfabetizarea; la modă sînt cînteculele românești pe muzică cu inflexiuni arabe și cu texte jîgănești; un sfîrșit unic, extraordinar.

Curînd, revin și studenții, cuminti, la carte; cuminti, revin și profesorii contestați în lărnă de studenții la vechile lor catedre; ne-am mîndrit noi atunci că tineretul se pricepe la curățenie, dar, reflectînd și ajungînd la principii, am descoperit între timp că nu e normal ca inferiorul să decidă asupra superiorului; n-au decît profesorii să se conteste între ei, studenții între ei, directorii între ei, activiștii între ei etc.

E bine. E bine. E bine. Trebuie să fim perversi ca să nu te bucuri; iar dacă te uoci de soră, ești de-a dreptul suspect. Nici n-ai avea, ce să spui; se spune

doar orice, despre oricine, oricum, peste tot; lăsa „informativă” a trecut demult în aceea a deplătarii senzaționalului cu orice preț; a descrierii lucrurilor, pur și simplu, cîm încercarea pînă mai ieri micul realism cotidian, nu se mai poartă; e palid, e tern, în timp ce realitatea de descrie s-a umplut de culonre și, ca în cel mai rafinat decadentism, copiază fantasmagoriile literaturii; într-un roman al lui Konwicki, de exemplu, e imaginată o scenă în care, la un congres al partidului comunist, un funcționar — acestuia își rezumă cuvîntarea de la tribună dezbrăcîndu-se; nu-i așa că e scîrbăd pe lângă ex-Doamna Volcan?

„E foarte bine”, spunea și poetul, „n-avem a ne plînge”. O bucurie inten-să ne străbate, tonică, explicabilă, defini-tivă. Dar reținută. La serviciu n-o prea exteriorizăm, fiindcă n-avem timp — de peste tot sîntem îndemnați la muncă, deși încă nu ne-am consumat sărbătoarea, risipa irațională, chestiunea în gol fa lipsit, desigur, carnavalul complet, care presupune pe durata sa inversarea rolurilor: regele devine bufon, bufonul — rege etc.) și, pînă să se audă „hei-rup!”-ul unanım, ne lovim de indolența altora opintîndu-ne încoerent în gol; motive de perpetuă enervare. Pe stradă, în mijloacele de transport în comun, prin maga-zine e cam inghesulă, izbucesc doar ici și colo un fel de bucurie în forme cam crispate-violente, un fel de tubulență juvenilă, adesea vulgară. Nu rămîne decît să ne bucurăm acasă, pe ascuns, ca șobolanii. În mod precaut și degustînd pe îndelete acest sentiment aproape ne-cunoscut nouă pînă acum. E ca și cînd am face un plonjon în mirificul Occident, am fi descoperit că de ce vedem acolo, descurajați, cuprîși de nimicnicie, însă am aduna tot ce putem aduna ca să cărăm acasă și să ronțim pe ascuns, bucurîndu-ne abia acum, în secret. Exterio-riul pluriform și interiorul inform se egalază.

Cam ciudat acest recul; pare un vot de neîncredere față de noi însine care ne condamnă la seară, adică la un mod de acțiune indirectă și ambiguă, din care nu se poate prevedea ce va fi în afara manifestării insatisfacției și a oculării bucuriei irepresibile ce ne submerge.

Sindromul „Copșa Mică”

BEDROS HORASANGIAN

Industrializarea masivă și rapidă, că-re la astăzi îi suportăm consecințele prin raportarea la considerății de gen „ex-cesivă și nechibzută”, a fost însoțită de grave consecințe în plan ecologic. Prin degradarea unui echilibru natu-ral, poluarea intensivă a unor ecosiste-me cu imprevizibile și necontrolate ur-mări și, mai grav, ruperea unei tradi-ționale legături dintre om și natură. Iar ca un corolar al riscurilor potențiale într-un viitor apropiat, viziunea re-lației dintre om și natură. Și semenii săi. Toate marile și aparent insignifiante „probleme” — am trăit într-o lume nu de fapte și întâmplări, ci de „proble-me”! — se adună, amestecă și combi-nă, dînd rezultate ale pericolului mari pe care și de care, vrem nu vrem, tre-buie să ținem seama. Introducerea lor în viața noastră este deosebit de de-voltărie tehnico-stiințifice. Dar și uma-ne. În multe — și neașteptate — locuri din țară s-au construit o sumedenie de fabrici (altele existau deja și au fost „doar” mărite, reorganizate și s-au dat în funcțiune „noi capacități de produc-ție”) și uzine. Mai mult sau mai puțin eficiente, judiciose, necesare. Dezvoltarea „armonioasă” a tuturor județelor a creat un soi de falsă competitivitate bazată nu atât pe realitățile locale, ci pe ambiția și capriciile factorilor de decizie. Competența luării acțiunii decizio-nal s-a poluat la rîndul ei, anual, atîngînd cote nebănuite. Aceste noi aze-zăminte industriale au tras după sine mari mutații în plan socio-uman. Alți bani, alte miliarde. Cit de practice s-au dovedit acestea știm cu toții. Dislocări de populație în interiorul județelor — de la sat la oraș — sau între diferite zone ale țării, de exemplu din Moldova spre celelalte provincii românești. În toată această mișcare browniană ce s-a cristigat — aparent — pe mere, s-a risipit, pe nesimțite, pe pere. Departe de a se îmbunătăși simțitor nivelul de trai și orizontul existențial al maselor, s-a degradat și ceea ce ținea de cultura tradițională, vechile cutume și obiceiuri de care omul de rînd s-a atașat și în viriutea cărora își alcătula propria sear-ă de valori. De uz intern sau în plan social. Consecințele trebuie suportate azi sub multiple aspecte. Revenînd în plan ecologic, chestiunea nu poate fi abordată decît într-o polivalentă inter-disciplinară. Sînt altele surse poluante

în țară încălele trebuie tratate global și prin măsuri bine echilibrate. Combinate siderurgice, uzine metalurgice și petro-chimice, fabrici din industria materia-lor de construcție, dar și în agricultură, energetică, transporturi etc. Exis-tă producători de noxe și surse poluan-te cu riscuri uriașe atât pentru zonele imediat învecinate cit și pentru popu-lație. De la Bicăz la Medgidia, Cimpulung și Comarnic pînă la Reșița, Hunedoara, Tirgoviste și Călărași, de la Cre-vedia și Galați la cea mai cunoscută în ultima vreme, Copșa Mică. Realizarea unor bune sisteme de filtrare a gazelor și a apelor reziduale este o veche bătaie de cap a specialiștilor — dar și a celor care trebuie să investească bani... — de la noi. Cercuț este vicios: fără tehnolo-giilor moderne — sînt fabricile echipate la început de secol, altfel „nemese”, bun cîndva dar ultrainvechit, altele au aparatură și instalație sovietică din anii '50, și dacă funcționează, cum, necum, de unde resurse financiare ca să le schimbăm — și mijloace de protecție adecvate, sursele de poluare vor conti-nua să producă. Trebuie bani, mulți bani, dar și inițiativă, inventivitate, inter-es profesional și, de ce nu, social. Am vrea să atragem atenția asupra unor factori ce nu țin de tehnologii sau filtre, ci de planul strict social. Schim-barea unor mentalități lărdăcinate și greu de urnit. Atenția și grija pe care muncitorul trebuie să și-o acorde lui însuși. În interesul lui imediat și al familiei. Al societății în ultimă instanță. Să ne explicăm. Se produc foarte multe cazuri de îmbolnăviri din cauza con-dițiilor proaste de muncă și a nerespec-tării măsurilor de protecția muncii. Fie-care bolnav devine un caz. Medicii pot decide pensionări temporare sau defi-nitive. Dar cine poate renunța de bună-voie, cînd costul și calitatea vieții sînt cum știm cu toții, la un salariu de trei, patru sau cinci mii de lei pentru o pen-sie de două mii? Legile în vigoare spun că trebuie găsite noi locuri de muncă cu salariu echivalent pentru cei atînsi de boli profesionale. Lucru prac-tic imposibil de înlăptuit. Și atunci majoritatea celor bolnavi în diverse grade se întorc (tot la vechile lor locuri de muncă. Consecințele nu sînt greu de bănuit, mortalitatea este foarte mare, silicoza, să spunem, face ravagii. Me-canismele de protecție socială, dincolo

de bunele intenții și programele de a-sistență nu reușesc să facă față situa-ției. De aceea, toate măsurile ce se im-pun a fi luate, repede și eficiente, tre-buie imperios corelate și coordonate a-tît pe plan tehnico-stiințific, cit și în plan socio-uman. Plus o schimbare de atitudine a omului însuși. S-a tot vor-bit de „valoarea lui supremă” dar prin viața pe care a'am dus-o am trăit de-parte de așa ceva. Satisfacțiile și bucu-riile fiind puține, grijile și necazurile adunîndu-se zi de zi, aproape că nu ne mai păsă dacă trăim sau murim. Din-tr-o astfel de strategie existențială ne-păsătoare, alte mari și necontrolate drame. Rezolvarea poluării de la Copșa Mică nu poate fi realizată doar prin mijloace tehnice. Ea presupune aborda-rea unor noi strategii, globale, în care relațiile om-tehnică, om-societate, om-familie, să fie puse pe noi temeluri. Trecerea de la o atitudine individualis-tă la una a grijii față de individ în in-terul lui univers socio-profesional. De la a fi solitar la o, cu adevărat și în adine, solidaritate umană. Interesul fiecărui, la nivel familial și individual pus în acord cu cel al întregii colec-tivități. Dincolo de cuvînte, care doar ele insele nu rezolvă distorsiunile pro-voacate în atîtia ani de supraviețuire biologică. Să nu exagerăm, să nu ne pa-nicăm, dar nici nu putem trece cu ușu-rință peste fenomene atât de grave. Cum și prin ce mijloace să ne schim-băm felul de a fi și a gîndi lumea din jur? Nu este simplu de găsit răspun-suri practice și concrete. O mică po-veste reală. Cu peste două decenii în urmă eram de serviciu cu plutonul meu la buclărie. La masa de prînz, cînd să pregătim felul trei descoperim că ter-menul de garanție la compotul de caise este depășit cu doi ani. Poate n-ar fi fost nimic dacă unele conserve nu pre-zentau semne evidente de alterare. Am raportat subofiterului de serviciu, ca să fie retrase conservele cu pricina și să fie înlocuite cu altele. În acest caz însă, cineva ar fi trebuit să dea socio-teală pentru neglijență și, eventual, să plătească din propriul buzunar. Unde s-a mai pomenit însă așa ceva? Cu toate protestele noastre de a nu se servi compotul stricat, s-a decs de către con-ducerea unității sosită la locul „rămă-riței” o soluție de... compromis: com-potul care „putea” să fie aruncat, dar

cel care părea bun să fie oferit într-un coș al sălii de mese, facultativ, celor care se încumetă și poțese. Deci ni-meni nu era obligat să mănince din compot, fiecare soldat o puțea face pe propria răspundere. Protecțiile noastre — în calitate de ofițer de serviciu — au rămas fără nici un fel de ecou. În armată toate bune și frumoase pînă la ordin! Surpriza a venit pe neașteptate și tot atât de buimăcătoare: soldații, în loc să se solidarizeze cu camarazii lor care încercau să le protejeze interesele (și sănătatea...) au dat, doar clițva, dar suficienți ca să producă haritate și să strice o atitudine, dovadă de „curaj” și au servit compotul-desert. „Ce are, dom'le, e foarte bun!” spre satisfacția superiorilor, mai ales a subofiterului care se vedea salvat din situația de a plăti mii de lei. S-a ris, s-a gîmuit, s-au făcut bancuți pe seama noastră, reduși la o neputincioasă tăcere. Cum să-i protejezi pe oameni, cum să le sus-ții propriile lor interese, dacă ei înșiși nu-și cunosc și definesc propriul lor interes? Rezolvarea gravelor situații de tipul Copșa Mică nu poate fi dusă la capăt fără concursul celor direct inte-resați. Un spor de toxicitate și o masă gratuită sînt un preț prea mic pentru clițva ani din viața fiecărui. Și a cel-lor din propriile familii. Crearea unor Parcuri Naționale în Retezat sau Că-limăn, declararea Delta Dunării ca pa-trimoniu al omenirii nu pot rezolva multele și gravele situații de protecție ecologică din țară. Nu putem trăi cu toții în rezervații. Chiar și așa, de unde bani, cine plătește? Turcu' a sărăcit, ne oferă doar papuci și tricouri de bumbac. Cam puțin pentru nevoile noastre de urgență.

REPERE PENTRU O TEORIE A REVOLUȚIEI ANTI-STALINISTE

Cazul României: riscurile violenței

PAVEL CÂMPEANU

Asociația Americană de Științe Politice, care numără 13 000 membri și editază 70 de publicații, și-a ținut Convenția 1990 la San Francisco, între 29 august și 2 septembrie. Participanților din S.U.A. li s-au alăturat numeroși specialiști străini. O atenție deosebită s-a acordat problematicei est-europene. Printre invitații din această regiune s-au aflat Edmund Wnuk-Lipinski, directorul Institutului de Științe Politice din Varșovia, Ivan Grdesić, profesor la Universitatea din Zagreb, Boris Kagarlitsky, deputat al Sovietului din Moscova, Janusz Grzelak, locțiitor al ministrului culturii din Polonia, Iliia Naumov, de la Institutul de Management social din Sofia, Martin Palous, purtătorul de cuvânt al Forumului Democrat din Praga, László Bruszt, de la Institutul de Sociologie din Budapesta, Vaclav Mezricky, vice-ministru al Ecologiei din Ceha-Slovacia ș.a.

Din țara noastră au participat: Călin Anastasiu, cercetător la Institutul de Sociologie, care a prezentat o comunicare în Secția „Nomenclatura și Reforma”, și Pavel Câmpeanu, membru al Grupului pentru Dialog Social, care a prezidat secția „Opinia Publică și Participare politică”, prezentând deasemeni o comunicare în cadrul Secției „How We Did It” („Cum am făcut-o”). Publicăm mai jos textul rezumat al acestei comunicări.

Întrebarea sub genericul căreia ne înțelegem astăzi aici: „Cum am făcut-o?”, sugerează întrebarea: ce anume am făcut? Discutarea celor două întrebări are o valoare metodologică. Ea permite delimitarea necesară dintre două planuri ale schimbării istorice: procedeele obținerii ei și substanța rezultatului obținut.

Ce s-a obținut peste tot unde această schimbare a avut loc poate fi sintetizat, după părerea mea, în felul următor:

1. Înfrângerea stalinismului ca putere politică.
2. Crearea, în acest fel, a premiselor politice pentru înfrângerea stalinismului ca putere economică și socială.
3. Treccarea procesului istoric de depășire a stalinismului într-o etapă nouă — de la încercarea de combinare a reformei economice cu evitarea reformei politice (China, U.R.S.S., Ungaria), la încercarea de a integra reforma economică pe o revoluție politică. Pentru moment, desincronizarea dintre schimbarea politică și cea economică nu este înălturată, ci inversată.

Limitele schimbării dobândite se repercutază asupra schimbărilor următoare. Practic, aceasta înseamnă că revoluțiile din 1989 au instituit o putere politică a cărei funcție este reformarea economică și, pe această cale, a întregii societăți. În măsura în care această caracterizare este corectă și aplicabilă, în esență, tuturor țărilor implicate, ea presupune că:

1. Organizația socială stalinistă nu poate fi înlocuită printr-un act revoluționar unic, cu o viziune globală, ci printr-un proces istoric diferențiat.
2. Acest proces cuprinde cel puțin două etape:

a) O revoluție politică de jos
b) O reformă socio-economică de sus
Dubla modificare a funcției și a agentului, apare mai net în unele țări — Polonia, și mai opac în altele — U.R.S.S., dar cel puțin tendințial ca este generală. Odată constatată, modificarea respectivă se cere explicată. Ea suscită o problemă teoretică pe care aș formula-o astfel: de ce în loc de a se rezuma să deschidă calea reformei socio-economice, revoluția politică nu își asumă ea însăși, în mod direct, sarcinile acesteia? Sau: de ce revoluțiile la care mă refer au un caracter direct politic, actual, pe cind caracterul lor socio-economic rămâne doar potențial? Istoria a produs o specie nouă de revoluție — revoluția anti-stalinistă, scutindu-ne de efortul de a o imagina, dar impunându-ni pe cel de a o descrie, a o analiza și a o defini.

Răspunsul pe care l-aș propune întrebărilor de mai sus ar porni de la o disociere metodologică între mecanismele interioare ale acestor revoluții și obiectivele negațive istorice pe care ele o încorporează. Mai concret spus, aș conecta limitele politice ale revoluțiilor anti-staliniste pe de o parte la forțele slăbiciunilor lor interioare, și pe de altă la natura orânduirii pe care urmăresc să o nimicească. Abordate sub acest unghi, revoluțiile menționate sînt diferite prin forțele slăbiciunile pe care le-au demonstrat, și sînt similare prin obiectivul împotriva cărui se îndreaptă. Cauzele principale ale limitelor discutate au prin

urmare mai multe șanse să aparțină primei conexiuni decît celei de a doua.

Aș avansa, în această ordine de idei, ipoteza că modalitatea specifică a dispariției stalinismului este condiționată de modalitatea specifică a genezei lui: stalinismul nu a luat naștere printr-un proces istoric spontan, și de aceea nu poate fi înlăturat de un proces istoric spontan, impus de o putere politică de tip dictatorial, organizația socială stalinistă urmează să fie eliminată de o putere politică de tip democratic. Acestor caracteristici genetice ale stalinismului li se datorează faptul că revolta spontană a maselor a putut zdrobi dictatura, dar nu a putut înlocui structurile economice și sociale proprii acestei orînduirii prin structuri funcționale alternative.

Disjunția interioară a procesului revoluționar oferă repere pentru definirea aui de mult discutatei și aui de puțin clarificatei tranziții. Privind aceste repere, substanța tranziției ar constitui-o stabilirea congruenței dintre natura sistemului politic și natura sistemului economic, prin adaptarea celui din urmă la cel dintîi. Resorbirea desincronizării intervenite în transformarea celor două sisteme presupune o durată imprezvizibilă — aceasta va fi durata tranziției înseși. Rezultă că intervalul de tranziție li corespunde o societate hibridă, al cărei sistem politic are o natură preponderent anti-stalinistă, sistemul ei economic păstrîndu-și natura stalinistă reziduală, în involuție.

De fapt economia stalinistă de comandă nu reprezintă un sistem economic propriu-zis, ci o organizație de tip coercitiv, investită cu funcții economice. Singura ei modalitate de acțiune constituind-o executarea unei comenzi, ea nu se poate angaja spontan în procesul propriei ei adaptări. Ca atare adaptarea reclamă un agent, rol ce poate reveni fie componentei de putere a sistemului politic, fie forțelor sociale care au generat puterea respectivă.

Revenind după acest excurs la întrebările inițiale: cum? și ce? aș observa că revoluțiile politice din '89 au obținut performanțele lor istorice în esență similare folosindu-se de procedee în esență lor distincte. Pentru ilustrarea acestui fenomen de similitudine/diferențiere aș reține un singur factor: acțiunea maselor, comparînd felul cum ea s-a manifestat în revoluțiile din trei țări: Ungaria, Ceha-Slovacia și România.

Simplificînd la maximum, aș sublinia că în revoluția din Ungaria acțiunea maselor nu a avut o pondere semnificativă, cu excepția participării — reținute — la alegeri, ea a fost mai curînd absentă, premisele schimbării au fost puse prin tratative între formațiunile politice. Elementul principal al revoluției din Ceha-Slovacia l-au reprezentat demonstrațiile de stradă, concentrate cu precădere în capitală, organizate de Forumul democratic constituit în jurul Chartei 77. În revoluția din România acțiunea maselor a avut două caracteristici care li aparțin în exclusivitate:

a) Spontaneitatea ei a fost totală, ea nu a fost organizată de vreun for constituit, ci a izbucnit de la sine.

b) Forma ei a fost cea mai radicală, aria ei cea mai extinsă: demonstrația de stradă s-a transformat în violență de masă, și aceasta aproape concomitent în mai multe orașe, inclusiv capitala.

Diversificarea formelor pe care le-a luat revoluția își găsește ecou în diversificarea problemelor din perioada post-revoluționară. Astfel, pe cînd în Ungaria se discută despre scoaterea maselor din apatie, în România se caută mijloace pentru a tempera înclinația maselor spre acțiuni excesive.

*

Specifică în cel mai înalt grad României, această înclinație este rodul unei continuități istorice de ordin negativ: cea mai irațională formă a stalinismului contemporan produce cea mai puțin rațională tentativă a destalinizării. Începută cu ajutorul violenței, această tentativă continuă să se desfășoare sub amenințarea recăderii în violență. Criza politică, de autoritate, a guvernului, exprimată, între altele, în criza civică, de guvernabilitate, a societății. Respingerea ordinii represive, staliniste, alunecă în respingere a oricărei ordini sociale, deci implicit și a celei democratice. Aversivitatea viscerală față de autoritarism, devine negare a oricărei autorități.

Invadînd în 25 decembrie 1989 clădirea fostului comitet central, românii își cereau prima libertate: libertatea exercitării violenței ilegale. În condițiile din această țară, fără asumarea acestei libertăți răsturnarea dictaturii nu ar fi fost posibilă. Fără renunțarea la această libertate nu este însă posibilă nu doar tranziția spre democrație, dar nici supraviețuirea societății românești ca organizație socială modernă.

Dominantă în toate țăările Europei de Est, repressiunea stalinistă a luat în anul '89 formele cele mai brutale în România. Dacă primejdia violenței este astăzi cea mai acută în România, aceasta nu se datorează unei deformări psihice speciale ei, în primul rînd, modulul de viață din care abia sistem pe care să ne smulgem. Din pricina acestui mod de viață îndelungat, revoluția noastră nu a suprimat reglarea bazată pe violență a raporturilor sociale, ci l-a schimbat mecanismele, înlocuind violența centralizată prin violența ilegală, de masă. Persistența libertății inițiale, de exercitare a violenței ilegale, primejdiile de dobîndirea tuturor libertăților democratice spre care aspirăm. Descentralizarea puterii nu se poate confunda cu descentralizarea exercitării violenței. O astfel de confuzie sună în fapt monopolul exercitării violenței de către stat, singurul legal, și proiectează deci întreaga viață socială în afara legii.

Purtătoare a unui amenințator potențial de destabilizare, propensiunea spre înlocuirea dialogului prin violență este stimulată, de asemenea, de unii factori mai puțin spontani, cum ar fi:

a) Existența unui cadru legal de joasă eficiență, în care uzura morală a legilor moștenite de la dictatură este dublată de slaba capacitate operațională a legilor adoptate de noua putere legitimă.

b) Criza de autoritate morală a autorităților legale și a celor reprezentanți, în mare parte, s-au compromis alînd în aceeași calitate dictatura.

c) Eficiența scăzută a instituțiilor presupuse a alcătui sistemul politic — în primul rînd instituțiile politice ale puterii și ale opoziției — incapabile deocamdată să absoarbă enorma energie socială eliberată de revoluție și să o canalizeze către formele consacrate ale competiției politice.

d) Existența unor forțe interesate în manipularea acestei energii și în dirijarea ei către acțiuni violente nejustificate.

Concomitent cu asemenea factori agravanți acționează însă și factori moderatori — în primul rînd nevoia tot mai puternică de ordine, manifestată de majoritatea populației. O astfel de manifestare a constituit-o desfășurarea neașteptată de calmă a alegerilor ținute la 20 mai a.c. Precedată de incidente violente, izbucnite alînd în perioada pre-electorală cit și în cursul campaniei electorale, ziua alegerilor a-a caracterizat însă printr-o largă participare la vot, printr-o desfășurare relativ calmă — după opinia numeroșilor observatori internaționali — a votului, și prin constituirea unei majorități masive în favoarea puterii provizorii.

Rolul preponderent al violenței în revoluție nu s-a transferat ca atare și

THE ORIGINS OF STALINISM

From Leninist Revolution to Stalinist Society
Pavel Campeanu

"Campeanu has tried to explain in rigorously orthodox Marxist terms what happened to a revolution in which every important moment gained the Marxian model of historical development... The result is a brilliant tour de force and a major contribution to our understanding of Stalinism."
— Alfred G. Meyer

1986 200 pp.
ISBN 0-87332-363-7 Cloth \$39.95

THE GENESIS OF THE STALINIST SOCIAL ORDER

Pavel Campeanu

"...a penetrating and provoking analysis of the origins and consequences of Stalinism."
—Choice

1989 172 pp.; photos; tables
ISBN 0-87332-420-X Cloth \$39.95

EXIT

Toward Post-Stalinism
Pavel Campeanu

In this final volume of his trilogy on Stalinism, Pavel Campeanu examines the main pillars of the Stalinist system—the vacuum of ownership and the regulation of all social and economic activity by a central power endowed with infallibility.

1990 184 pp.; index
ISBN 0-87332-587-7 Cloth \$39.95

asupra alegerilor. Dacă violența nu a înlocuit aceste alegeri în mod direct, în desfășurarea lor, ea le-a influențat în schimb în mod indirect, în funcțiile lor. România a fost singura țară din zonă unde alegerile organizate în 1990 au avut, printre altele, și funcția specifică de a criza o putere legitimă. Amintesc în această privință că în Polonia, Ungaria, Germania, Ceha-Slovacia aceste alegeri au fost organizate de către vechea putere, rechiză, a stalinismului care, în final, nu a fost zdrobită de rebeli, ca în România, ci a fost învinsă de electori. Actul decisiv a constat într-un incredibil de pasnic transfer al atribuțiilor guvernamentale de la o putere legală și formal legitimă la o nouă putere nevenită astfel: la rîndul său, legală și legitimă. În toate aceste cazuri, discontinuitatea politică s-a întemeiat pe continuitatea manifestată la nivelul legalității și al legitimității.

În România acest moment crucial al procesului istoric a decurs într-un mod cu totul diferit. Alegerile nu au fost organizate de vechea putere, legală și formal legitimă, ci de cea care și arogase ea însăși acest rol pe balconul sediului invadat de mase al fostului comitet central, adică de noua putere ilegală și ilegitimă. Aci transferul atribuțiilor guvernării nu se înfăptuia printr-o transmitere pasnică, bazată pe sufragiul popular, atribuțiile respective erau anulate și apropiate cu ajutorul violenței populare care, pentru moment, înlocuia acest sufragiu. Aceasta era singura dintre revoluțiile în cauză unde discontinuitatea politică fuziona cu discontinuitatea la nivelul legalității și al legitimității. Dacă într-o revoluție amplasarea discontinuității indică gradul ei de radicalism, atunci se poate aprecia că, sub acest aspect, revoluția română a fost una dintre cele mai radicale. Nu o dată istoria a dovedit însă că o revoluție radicală nu generează cu necesitate o putere radicală.

În aceste împrejurări alegerile din România nu au înlocuit o putere ilegitimă prin una legitimă, ci au conferit legitimitate puterii ilegite constituite în vacuumul creat de violența revoluționară. De aceea pentru viața noastră publică violența genetică nu a fost convertită încă într-o amintire, ea persistă ca o energie latentă, de semn negativ, în instituțiile și în raporturile noastre sociale, scăpările ei periodice de sub control amenințînd nu numai tranziția democratică, ci însăși pacea socială.

Plasați de istorie sub semnul acestei amenințări, noi sîntem mai obligați decît oricare din vecinii noștri să înțelegem că restructurarea economică a societății este inseparabilă de restructurarea psihologică a membrilor săi.

Responsabil de număr: ANDREEA PORA

Redacție: Anton Burtea, C-tin Serafimovici, Dorin Tiganas (secretariat), Emanuel Păru, Ovidiu Bogdan (fotoreporter), Lucian Branea, Mariana Dinu, Radu Dobândă, Mihai Gherman, Ileana Micu (corectură), George Arun, Marina Mezei, Dan Oprescu, Rodica Palade, Horațiu Pepine, Andreea Pora (redactori), Dan Pavel (șef secție social-politic), Bedros Horasangian (șef secție cultural), Teodor Sugar (secretar general de redacție), Gabriela Adameșteanu (redactor șef adjunct), Stelian Tănase (redactor șef).
Adresa redacției: Calea Victoriei 120, telefon 14.17.76, telefax 14.15.25. Tiparul executat la Combinatul Poligrafic București.

16 pagini — 5 lei